

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för språk och litteraturer

Putinismer

Retoriska särdrag i uttalanden av Rysslands president Vladimir Putin

Karl Khaldun Robbjens

RY 2205 Masteruppsats i rysk lingvistik
Institutionen för språk och litteraturer
Göteborgs Universitet
Handledare: Nadezjda Zorikhina Nilsson
VT 2014
© Karl Robbjens

Title: Putinisms

Author: Karl Khaldun Robbjens

Supervisor: Nadezjda Zorikhina Nilsson

Abstract

The aim of this essay is to analyse certain succinct statements of Russian leader Vladimir Putin. His rhetorical style in general, and these statements in particular, are distinguishing Putin from other Russian political figures. The statements have survived the test of time and lived on in the media, on the internet and in the vernacular. They have come to be called Putinisms.

The essay is descriptive and treats these special statements, describes where and how they came into being and analyses them on a micro level, word by word. The analysis is also qualitative as it covers selected statements, which represent only a small portion of all the statements made by Putin within the time frame chosen for this study. In order to conduct a comprehensive analysis of these, much energy has been focused on discerning the rhetorical devices appearing in his statements and classifying them. The lexical, syntactic, stylistic and pragmatic aspects of the statements are then observed and analysed.

The second chapter discusses material and method, with a brief declaration of the basis for the choices made. Then follows a brief review of Western rhetoric to date, showing exactly where within this broad field of political rhetoric this essay belongs. Some of the basic ideas and concepts in the field of rhetoric are described with the aim to give the reader a solid understanding of these concepts. This will permit the reader to then grasp the more specific theories selected for and applied to the statements. In the analysis of chapter five, thirty-four statements have been chosen and analysed based on the theories in chapter four. Note that for some statements additional theory specific to the example will be given, complimenting the general theories in chapter four. The concluding chapter compiles general patterns and sheds light on what makes Putins' statements exceptional and the reasons for their subsequent proliferation and popularity. The main conclusion is that when it comes to Putins' statements, the more maladroit and unexpected they are, often verging on inappropriate and brutal, the more they attract attention and subsequently gain popularity in wide ranging aspects of the Russian language.

Keywords: Putin, putinisms, language, rhetorics, linguistics, idioms, aphorisms, brutalisms, offensive language.

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställning	6
2 Material, urval och metod	8
2.1 Material.....	8
2.2 Urval av uttalanden	8
2.3 Metod.....	9
3 Från Lenin till Putin, lingvistiska porträtt	11
3.1 Lenin	11
3.2 Stalin	13
3.3 Efter Stalin	14
3.4 Sammanbrottet.....	15
3.5 Putins samtid.....	16
3.6 Putins retorik	17
3.6.1 Ryska åsikter om Putins språk	17
3.6.2 Tidigare forskning	18
4 Att analysera fraser.....	21
4.1 Fraseologi, ett paraplybegrepp.....	21
4.2 Expressiv effektivitet och resonans	25
5 Analys	29
5.1 Putinismer	29
5.2 Talspråk och grovt språk.....	30
5.3 Vokabulär från fysiologin.....	38
5.4 Metaforer	46
5.5 Personifikation	48
5.6 Ordspråk.....	51
5.7 Liknelse	58
5.8 Situationsbaserad humor.....	60
5.9 Skämt och ironi	67
6 Slutsatser och diskussion.....	71
7 Referenser.....	75
8 Bilagor.....	82
Bilaga A — ett schema över putinismer	82
Bilaga B — lista över putinismer i detta arbete 1999-2008	84

1. Inledning

Detta arbete behandlar uttalanden av Vladimir Putin vilka sedan levt vidare i ryska språket. Putins retoriska stil och uttalanden är väldigt särpräglade för en rysk ledare, och i Ryssland har de levt vidare på internet, i media och i folkmun. Min tanke är att undersöka språket i uttalandena och kategorisera dem samt titta på hur de används i ryskan idag.

Vladimir Vladimirovič Putin föddes 1952 i dåvarande Leningrad och kom från enkla förhållanden. Efter 16 år i KGB började han sin politiska bana i St. Petersburg 1991 och kom till den absoluta makten nyårsafton 1999 då han tillträdde presidentposten. Men redan innan han tillträtt presidentposten gav han sitt mest berömda uttalande, *мочить в сортире*, (*döda på dasset*).¹

Journalister, kritiker och tryckare har ofta starka och spretande åsikter om Putin. Han är enligt många en målinriktad och beslutsam politiker som besitter verbala förmågor utöver det vanliga. För många ryssar associeras Putin med de ekonomiska och politiska förändringar som ägt rum i landet det första decenniet av 2000-talet, men han är även mycket omtalad för sitt expressiva och tidvis skarpa språk. Han skiftar tämligen skickligt mellan hot, förolämpning och sarkasm vilket han använder till att tysta eller förlöjliga sina meningsmotståndare. Hans språk är hans vapen med vilket han ingjuter förtroende hos sina medborgare.²

Bunimovič berättar om när Putin 1999 besökte PEN-klubben i St. Petersburg. Det är en författarklubb för den litterära eliten i Ryssland och Putin hade bett om att få göra ett besök.³ Väl där slogs Bunimovič av en rad saker. Putin talade på mycket ren ryska, eller ”st. peterburgska” som Bunimovič kallade det: Putin pratade mycket klart, koncist och intelligent. På mötet satt en stor del av landets litterära toppskikt, och Putin gjorde med sitt språk ett sådant intryck att författarna valde sina frågor väl, och formulerade dem på ett sådant sätt att frågorna inte skulle bli stötande för Putin. Således hade den kommande presidenten genom bara sitt språk till viss del avväpnat de människor som hade kunnat bli några av hans vassaste motståndare. Putin, menar Bunimovič, är en ”polystilist”, presidentens sätt att anpassa sitt tal till olika människor och situationer gör honom till en god kommunikatör.

Hur uppfattas då Putins bevingade fraser i världen? För det första gör Putin det inte lätt för sina tolkar och översättare när han uttalar sina mindre politiskt korrekta idéer. Översättarna har som

¹ Den kända frasen ”мочить в сортире” uttalades av Putin på en konferens i Astana 1999.

Wikipedia, *Мочить в сортире*, hämtad 2013-01-18 från ru.wikipedia.org/wiki/Мочить_в_сортире,

² Ju. Glivinska-Kotyňja, *Fenomen rečevogo portreta Putina*, Leipzig: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2011, s. 75.

³ È. Bunimovič, *Volščebnyj jazyk Putina*, 2004, Geopoètičeskij server Krymskogo kluba, hämtad 2013-01-05 från liter.net/=/Sid/conversations/sid_soob2004-01_bunimovich.htm

nästan omöjlig uppgift att återspegla vad presidenten uttalat och samtidigt ha i åtanke att inte på något vis skada presidentens eller rikets anseende. Men även om man inte tar hänsyn till politisk korrekthet uppkommer det ibland svårigheter i att översätta Putins aforismer. Putin använder sig nämligen mycket flitigt av slang i sina uttalanden och vissa menar att Putins fraser bildar ny fraseologi, nya aforismer, vilka lever vidare i dagligt tal. Ett exempel på detta var när Putin 2002 befann sig på en press-konferens i FNs regi i Bryssel. På en kritisk fråga från en Le Monde-journalist om lidanden för den tjetjenska civilbefolkningen under krigstid, svarade Putin framför tv-kamerorna:

Если вы хотите совсем уж стать исламским радикалом и готовы пойти на то, чтобы сделать себе обрезание, то я вас приглашаю в Москву. У нас многоконфессиональная страна, у нас есть специалисты и по этому вопросу. И я порекомендую ему сделать эту операцию таким образом, чтобы у вас же больше ничего не выросло.⁴

Om du helt vill bli en muslimsk radikal och är beredd att gå så långt som att undergå omskärelse, då bjuder jag in dig till Moskva. Vi är ett mångkonfessionellt land och vi har specialister även inom detta området. Och jag kommer att rekommendera honom att utföra operationen på dig på så sätt att ingenting mer växer ut.

Kanapatskaja tar upp ett par exempel på Putins uttalanden och analyserar dem på djupet för att visa hur svårt det är att översätta dessa uttryck som är fast förankrade i rysk vardagsjargong.⁵ Trots svårigheterna har ovanstående och andra uttalanden av Putin rikligt översatts till engelska, franska och tyska.⁶

Putins uttalanden har även fått resonans utanför Ryssland och på andra språk. Exempelvis uttalade Ehud Barak 2009 inför valen som då ägde rum i Israel att ”как у вас говорят, террористов мочить надо в сортире”⁷ (”som man säger hos er, terrorister måste knäppas på dass”)⁸.

Ovanstående kan ge den oinsatte läsaren intrycket att Putin är en populist av rang. Sakwa menar dock att Putin har odlat bilden av sig själv som den vanlige ryssens förespråkare, den som står på den stora massans sida gentemot de nya makter som uppstått i och med Sovjetunionens fall.⁹ Den stora massan hade varit de stora förlorarna sedan sammanbrottet och under hela 1990-talet,

⁴ Youtube, *Putin suggests circumcision*, 2009, hämtad 2013-01-18 från www.youtube.com/watch?v=ryqrqeeTJek

⁵ Kanapatskaja, Z.I. ”*Novaja Frazeologija*” i *problema ee perevoda v SMI. (na primere ”Putinizmov” i ”Bušizmov”)*, 2011, hämtad 2013-01-07 från Minsk. elibr.bsu.by/handle/123456789/10664

⁶ Se vidare i kapitel 2.

⁷ [Cursorinfo.co.il](http://cursorinfo.co.il), *Эхуд Барак решил вместе с Путиным «мочить в сортире» террористов*. 2009, hämtad 2013-01-12 från cursorinfo.co.il/news/novosti/2009/01/27/barak-zitet-putin/ (Ehud Barak uttalade sig på Hebreiska, vilket sedan har översatts till ryska för en ryskspråkig tidskrift.)

⁸ Alla svenska kommentarer i parentes efter de ryska originalcitaten skall hädanefter i arbetet förstås som mina (uppsatsförfattarens) egna översättningar.

⁹ R. Sakwa, *Putin: Russia's Choice*, 2nd ed., Taylor and Francis, 2007, s. 83.

med outbetalda löner, försvunna pensioner och besparingar och en levnadsstandard som sjunkit rejält. I detta kaos längtade det ryska folket efter stabilitet menar Sakwa, som argumenterar för att en stor del av Putins popularitet bestod i hans förmåga att inte ge efter för kortsiktiga politiska vindar och främlingsfientlighet. Tvärtom levererade presidenten mycket av vad han lovat, löner och pensioner utbetalades i tid. Sist men inte minst framför Sakwa att Putins politiska karisma spelade en roll. Man kan då ställa sig frågan hur mycket av denna utstrålning som är ett resultat av hans skickliga manipulerande av språket. Och i så fall, hur uppstår Putins språk? Var kommer hans uttalanden ifrån? Är de naturliga och helt improviserade eller har Putin med stab suttit och förberett dessa uttalanden bakom Kremles stängda dörrar? Uppsatsen tar upp situationerna och miljöerna i vilka uttalandena har uppstått, och ett visst grävande i källorna kan i några fall ge en fingervisning om uttalandenas ursprung och hur de sedan kommit till användning av Putin. Men slutligen är det upp till läsaren själv att genom källor för de ursprungliga talen samt granskning av det videomaterial som finns att tillgå bedöma graden av spontanitet i uttalandena.¹⁰

Kort uppmärksammas här att det är skillnad i betydelse på homonymerna *putinism*, som återges i singularform, och *putinism*, som även har en pluralform. Sovjetiska och ryska ledares politiska gärning och politiska säregenheter namnges ofta med suffixet *-ism* till efternamnet.¹¹ När man säger *leninism* eller *stalinism* syftar man oftast på Lenins eller Stalins förda politik. Men intressant nog kan sägas att man faktiskt kan dra åtskilliga paralleller mellan dessa ledares politik och deras språk. *Путинки* (*putinki*), som även är namnet på ett samlingsverk med uttalanden av presidenten som används för denna uppsats, är en diminutivform av *путинизмы* (*putinizmy*), vilket här syftar på att uttalandena är korthuggna.¹² Hädanefter dock kommer endast termen *putinism* användas i arbetet då den är vanligast för att benämna just Putins politiska uttalanden.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att göra en kvantitativ och kvalitativ undersökning genom att samla alla Putins uttalanden av vikt, de som tas upp i listor på internet och som skapat reaktioner, och se hur man bäst kan kategorisera samt analysera dem. Först måste man bestämma hur uttalandena ska definieras. För att spalta upp dem i kategorier måste först kategorierna definieras. Vanliga och

¹⁰ Se klipp med tal framförda av Putin: www.youtube.com/results?search_query=putin%20speech&sm=3, hämtad 2013-01-13

¹¹ Enligt Efremova är *-ism* ett suffix som ger ett substantiv en betydelse av studier eller teori för områdena samhälle, politik, vetenskap eller estetik. Se: T.F. Efremova, *Tolkovyj slovar' slovoobrazovatel'nyh edinic russkogo jazyka*, Moskva "Russkij jazyk", 1996, s. 174.

¹² Diminutivformer (i detta fallet *putinki*) innehar även ofta en lekfull eller humoristisk effekt.

lingvistiska uppslagsverk tar upp skillnader mellan ordspråk, maxim, aforismer o.s.v. En del av uppsatsen kommer således att ägnas åt urvalsmetod av kategorier och deras definitioner, och dessa definitioner tycks vid en första anblick variera stort mellan olika faktakällor. Det finns väldigt många benämningar på kända fraser, och i arbetet väljs de termer ut som bäst lämpar sig för att kategorisera fraser, i detta fall uttalanden från politiker, sett ur en lingvistisk synvinkel. Hänsyn tas även till reaktioner av kommentatorer, i bl.a. massmedia. Det är ju genom journalister och politiska kommentatorer som vi får en inblick i politikernas uttalanden i det offentliga. Uppsatsen avser att undersöka vad det är som gör Putins uttalanden unika och vilka av dem som fått resonans. Därtill undersöks hur denna resonans ter sig, alltså var och hur i olika moderna ryska diskurser uttalandena återuppstår, och om möjligt härleda vad det beror på att just vissa av uttalandena blivit så populära. Uppsatsen ämnar svara på följande frågor:

- Hur är dessa uttalanden av Putin, så kallade putinismer, uppbyggda och har de några gemensamma nämnare?
- Hur och i vilka former har dessa uttalanden levt vidare i ryska språket, d.v.s. vilka av dessa har blivit nydanande eller prejudikativa?¹³

¹³ Förklaring av begreppet *prejudikativ* ges i kapitel 4.

2 Material, urval och metod

2.1 Material

De primära källorna för detta arbete är i första hand Putins uttalanden. Den första huvudkällan är *Putinki – kratkij sbornik izrečenij prezidenta (Putinki, en liten sammanställning av presidentens uttalanden)* (2004). Det är en satirisk bok som samlar 200 av Putins uttalanden under hans första ämbets tid från 1999 – 2004. Varje sida tar upp ett uttalande och på motsatt sida i varje uppslag har det lagts upp en karikatyr med satiriska kommentarer. I den korta inledningen av boken står att läsa:

За четыре с лишним года Владимир Путин обогатил российский политический словарь. «Сортир», «обрезание», вежливая просьба поведать о явках и паролях — все это стало широкоупотребимым и почти необходимым условием попадания в политический истеблишмент.

I mer än fyra år har Vladimir Putin berikat den ryska politiska vokabulären. ”Dass” och ”omskärelse”, den artiga förfrågan att berätta om hemliga mötesplatser och lösenord, allt detta har blivit vitt använda och nästan nödvändiga förutsättningar för att platsa i det politiska etablissemanget.

En annan viktig källa för arbetet är Ryska nationella korpusen.¹⁴ Det är en informationssystem som bygger på en samling ryska texter i elektronisk form. Sedan invigningen 2004 har korpusen vuxit till att innefatta över 500 millioner ord. Texterna som utgör korpusen är utvalda och balanserade så att tal och skriftspråk är representerade, och likaså finns texter från områdena massmedia, utbildning, forskning, affärsliv och även talspråk och dialekter. Alla dessa ämnen är representerade i proportion till den plats de tog i samhället på sin tid.

Utöver korpusen och boken ovan har många andra källor använts för att samla uttalanden från 1999 och framåt. Tidningsarkiv, internet och litteratur är goda källor som hänvisas till i fotnoter och referenslistan i slutet av arbetet.

2.2 Urval av uttalanden

Utifrån vilka kriterier bör man då välja uttalanden att undersöka? Putin har varit arbetsam och det finns ett stort antal uttalanden sedan 1999 då han på allvar steg in i det politiska rampljuset, fram till detta arbetes datum. Valet faller dock på perioden 1999-2008, från hans första år som Boris Jeltsins gunstling och hans två första ämbets tider. Vid sökningar på internet stöter man på många listor och

¹⁴ *Nacionalnyj korpus russkogo jazyka* hämtad 2013-02-10 från www.ruscorpora.ru/corpora-intro.html

topplistor under titeln *putinismer* eller *rankning putinismer*. De är ofta sammansatta av journalister som utgått ifrån de av Putins uttalanden som fått störst resonans i ryska språket. Journalisternas och tyckarnas urvalsmetod är inte helt klar eller konsekvent, och en motivering för urval kan se ut som följer:

В мае 2008 года РИА Новости, подытожив президентство Путина, опубликовало «20 высказываний Путина, ставших афоризмами».¹⁵

I maj 2008 sammanfattade RIA Novosti Putins presidentskap, och utgav ”20 av Putins uttalanden som har blivit aforismer”.

En genomgång av dessa listor visar tydligt att vissa uttalanden figurerar med högre frekvens än andra. Vilka de mest förekommande är har undersökts genom att samla uttalanden från sex olika internetsidor med rankningar och räkna ut vilka som får flest träffar.¹⁶ Därtill kommer putinismer som valts ut av mig med utgångspunkt i subjektiva bedömningar av uttalandenas slagkraft, politiska inkorrekthet samt underhållningsvärde för läsarna av denna uppsats.

2.3 Metod

För den som forskar i politisk diskurs finns två olika tillvägagångssätt att analysera tal, det deskriptiva och det kritiska. Deskriptiv analys kommer till uttryck genom observation och analys av bl.a. syntax och ordval. Pöppel menar att man utifrån dessa observationer sedan kan säga någonting om nivån av övertalning, bedräglighet och manipulation, och därmed i slutändan talarens intentioner.¹⁷ Denna uppsats är således deskriptiv i bemärkelsen att Putins uttalanden tas upp, beskrivs i var och hur de uppstått och analyseras på mikronivå, ord för ord. Analysen är kvalitativ i bemärkelsen att den behandlar utvalda uttalanden, en begränsad del av Putins alla uttalanden som sedan levt vidare. Analysen begränsas ytterligare av tidsramen åtta år, nämligen Putins två första ämbetstider som president. Uttalandenas innehåll går igenom och intressanta element kommenteras i syfte att försöka fastslå avsikter hos avsändaren, där så är möjligt. Det görs dessutom en viss argumentationsanalys, d.v.s. det undersöks om argumenten är korrekta ur rent logisk synvinkel. Arbetet är kritiskt endast i den bemärkelsen att det undersöker vilka av uttalandena som fått uppmärksamhet i efterhand, vilken effekt de skapat, vilka efterdyningar de medfört, och i viss mån i

¹⁵ Pikabu.ru *Putinizmy*. Hämtad 2013-12-04 från pikabu.ru/view/putinizmyi_1318501

¹⁶ Sammanställningen återfinnes i bilaga A.

¹⁷ L. Pöppel, *The Rhetoric of Pravda Editorials*. Stockholms Universitet. Almqvist & Wiksell International, 2007, s. 41.

vilken grad. Men däremot går den inte alltför djupt in på varför Putin gör de val han gör i ord samt uttalanden, eller jämför ordval mellan uttalanden. Detta är således en kvalitativ undersökning med tonvikt på det deskriptiva.

På internet har journalister och mediaföretag sammanställt många listor och rankningar av presidentens uttalanden för olika tidsperioder. Utifrån dessa har även gjorts en kvantitativ analys av Putins uttalanden samt undersökts vilka som fått mest resonans, alltså vilka som är mest frekventa förekommande i listorna. Den kvantitativa analysen är ett gott komplement till den kvalitativa analysen, och sammantaget pekar de båda mot intressanta slutsatser.

3 Från Lenin till Putin, lingvistiska porträtt

I detta kapitel ges en kort introduktion till 1900-talets och 2000-talets ryska politiska ledare som hade en framträdande roll inom rysk politik. Tanken är att ge läsaren inblick i olika ryska ledares språkliga likheter och skillnader för att därmed bättre kunna sätta Putins språk i kontext. Målet är därmed inte att analysera eller definiera dessa politikernas retorik ner till sina minsta beståndsdelar, utan syftar endast till att ge ett språkligt porträtt¹⁸ av varje politiker eller politisk era.

Bogomolova menar att det inom ramarna för rysk kultur existerar en idealbild av en politisk aktör, nämligen fadersgestalten.¹⁹ Folket förväntar sig att denne skall ha ett tydligt tal som återspeglar självsäkerhet och auktoritet. Däremot, fortsätter hon, tyder ett dåligt bemästrande av språket på låg utbildning och hämmad själslig utveckling.

Dmitriev och Walker anser att en totalitär kultur inte klarar sig utan en hjältegestalt. Det är denne som visar vägen till nytt liv, som besejrar fiender och överkommer hinder.²⁰ Denna hjältemyt är en grundförutsättning för den oupphörliga rituella kampen mot alla skepnader av ondska. Detta menar Dmitriev och Walker är typiskt för rysk propaganda och litteratur. I rysk politisk mytologi och särskilt i den utvecklade av bolsjevikerna är hjälten ständigt omringad av symbolik av järn och stål, vilket för tankarna till den förste sovjetiske ledaren.

3.1 Lenin

Lenins språk har inte uppmärksammas i samma grad som hans politiska gärning skriver Jarov.²¹ Han menar att Lenin inte var en typisk retoriker i bemärkelsen att ledaren inte använde sig av de värtaliga aforistiska konstruktioner, retoriska reträtter och hänsyn till följdriktighet i upplägget som vanligtvis kännetecknar en erfaren retoriker. Lenin föredrog istället att framföra förhastade och inkonsekventa föreställningar med fokus på en enda fix idé men ur olika synvinklar. Jarov menar att de flesta av Lenins tal tillsynes inte innehåller någon systematik eller logik utan mer verkar vara ett medium för ledarens spontana och emotionella tankegångar. Men hur röriga talen vid en första anblick än må framstå, fortsätter Jarov, så är de inte ett uttryck för total förvirring utan följer en viss logik. Eichenbaum menar att Lenins retoriska stil är en kombination av tre stilistiska komponenter: det ryska intellektuella literära språket, ryskt umgänges- och debattspråk samt latinsk retorisk stil.²²

¹⁸ På ryska finns den vanligt förekommande benämningen ”речевој портрет” (rečevoj portret) som på svenska i denna uppsatsen översätts till *språkligt porträtt*. För mer om språkligt porträtt, se slutsatsdelen.

¹⁹ O.V. Bogomolova, Nizkij stil' političeskogo jazyka. *Russkaja Reč'*, vol 2, mars, 2002, s. 127.

²⁰ A.V. Dmitriev & J.E. Walker, Humor and politics. *Russian Social Science Review*, 2008, s. 71.

²¹ S.V. Jarov, *Ritorika Voždej: V.I. Lenin i I.V. Stalin kak oratory*, 2007, hämtad 2014-02-03 från magazines.russ.ru/zvezda/2007/11/ia11.html

²² V.B. Šklovskij, Sechs Essays. Boris Eichenbaum. Stilistische Grundtendenzen in Lenins Sprache. *Volk und Welt*

Han framför bl.a. att det i Lenins tal återfinnes element av antika romerska konstruktioner med ursprung hos bl.a. Cicero. Ett sådant tilltag är Lenins användande av latinska ordspråk vilket ska avspegla ledarens klassiska bildning. Något motsägelsefullt tillägger Eichenbaum att Lenin dock håller sig till enkla retoriska konstruktioner, och här är han av samma åsikt som Jarov, att Lenins framträdanden utmärker sig med sin enkelhet och avskalade stil. Dessa två tendenser är, fortsätter Jarov, en avspegling av Lenins egensinniga och starka drivkraft att uppnå ett med avseende till syntax, ordförråd och stilfigurer totalt förenklat språk. Jarov påpekar följande: ”Упрощение — главный ораторский прием Ленина” (”Förenkling är Lenins främsta verbala grepp”).²³ I enlighet med strävan att alltid uttrycka sig enkelt var Lenins vokabulär väldigt specifik och begränsad. Lenin sällade sig inte till dem, fortsätter Jarov, som använde för epoken populära latinismer och andra utländska låneord, utan lät översätta termerna i fråga till ryska. Kazanskij menar att det enkla språket till trots så hade Lenin förmågan att väcka känslor hos åhörarna och att Lenins stil inte tillät åhörarna passivitet:

...kämpft mit dem Zuhörer, zwingt ihn zu aktiver Entscheidung und treibt ihn dafür in die Enge. „Nicht von der Stelle! Hände hoch! Ergib dich!“ – das ist der Charakter der Leninschen Sprache. Sie läßt keine Wahl.²⁴

... kämpar med lyssnaren och tvingar honom att ta ett aktivt beslut, och för in honom i ett hörn. Rör dig inte ur fläcken! Upp med händerna. Ge dig, det är karaktären på Lenins tal, den ger inget val.

Hazagerov ser däremot Lenins retoriska stil i en helt annan dager.²⁵ Huvuddragen i Lenins språk är för det första vad Hazagerov kallar *увёртливость* (*tvetydighet*) i det att Lenin uppsåtligt formulerade sig så att man kunde tolka budskapet på olika sätt. Det andra huvuddraget är vad Hazagerov kallar för *брань* (*svordomar*), eller smutskastning av motståndaren.²⁶ Fenomenets benämning i lingvistik och denna uppsats är *invektiv*.²⁷ Det tredje huvuddraget kallar Hazagerov *ложная ясность* (falsk klarhet), där Lenin får frågor och skeden att framstå som klara, men i själva verket har ingenting klargjorts. Den samlade bilden av Lenins retoriska stil är således minst sagt spretig och det tål att tänkas på att Hazagerovs kommentarer om Lenins språk är de enda av ovan nämnda som helt baserats på analys gjord först efter Sovjetunionens sammanbrott.

Spektrum : 19, 1970, s. 44.

²³ Jarov, 2007.

²⁴ B. Kazanskij, *Lenins Sprache, Versuch einer Analyse der Rhetorik*, ur Šklovskij, 1970, s. 140.

²⁵ G. Hazagerov, *Ritorika Lenina i Stalina*, 2011, hämtad 2014-02-03 från www.youtube.com/watch?v=Hh6NRVA4oBI

²⁶ Lenin påtalar i sin egen artikel från 1914 smutskastningens politiska användning och effektivitet. Däremot handlar det här om hur Lenin menar att hans fiender orättvist använder sig av dessa metoder: V.I. Lenin, O političeskom značienii brani. *Trudovaja Pravda*. No 23, PSS, femte utgåvan, band 25, 1914, s. 241-243.

²⁷ För definition av *invektiv* se kapitel 4.2.

3.2 Stalin

Jarov menar att Lenins tidvisa spontanitet och vilja att förenkla stod i stark kontrast till Stalins retoriska stil, Stalin tillät nämligen aldrig sig själv sådan spontanitet eller obetänksamhet. Allt vad Stalin uttalade hade begrundats i förväg och på djupet. Stalins sätt att tala var även det enkelt, men mycket mer konsekvent och slipat än Lenins, och därmed stelare.²⁸ McNeal framför att Stalin av sina kollegor bland bolsjevikerna sågs som återhållsam i tal och skrift, han var tämligen korthuggen och aldrig helt öppen med sina intentioner.²⁹ McNeal menar att även Lenin själv såg Stalin som bristande i språk och bildning, Stalin platsade inte bland dem som kallades för ”ryska intelligentsian”. Hans ryska var färglös och den georgiska brytningen gick inte att dölja, han kunde inte, till skillnad från sina revolutionskamrater, något västeuropeiskt språk. Medan McNeal skriver att Stalin ägnade sig åt läsning och skrev på konstlad ryska så är Jarov av en något annan åsikt: Stalins skrivna brev visar på högre nivåer av stilnyanser, betoningar och vändningar i syntax. Dock är Stalins vokabulär densamma som vid tal utförda muntligt. Stalins retorik är enligt Vajskopf paradoxal i den bemärkelsen att enkla konstruktioner och en fattig vokabulär, kunde resultera i mycket kraftfulla tal med stor inverkan på åhörarna:

Несмотря на скудость и тавтологичность, слог Сталина наделен великолепной маневренностью и гибкостью, многократно повышающей значение каждого слова.³⁰

Om man bortser ifrån torftigheten och tautologin, var Stalins stil begåvad med en suverän manöverbarhet och flexibilitet, vilket mångfaldigt ökar meningen i varje ord.

Hazagerov instämmer med ovanstående tanke och menar att det mest säregna draget i Stalins retorik är just upprepning eller tautologi.³¹ Från enstaka ord till hela satser upprepas med stegring till dess att klimax nås med åhörarna i fanatisk yra.³² Stalin radar metodiskt upp retoriska frågor, vilka han samtidigt genast svarar på, rytmiskt och nästan mediterande. Jarov kallar detta stalinistiska fenomen *katekesisk gymnastik*, och antyder att detta antagligen är en teknik Stalin tillägnat sig i sin ungdom.³³ Jarov ger även exempel på detta:

²⁸ Jarov, 2007.

²⁹ R.H. McNeal, *The Bolshevik Tradition: Lenin, Stalin, Khrushchev, Brezhnev*. Prentice-Hall, New Jersey, 1975, s. 79.

³⁰ M. Vajskopf, *Pisatel' Stalin*. M. Novoe lit. obozrenie. 2.a uppl. Jerusalem, 2002, s. 7.

³¹ Hazagerov, 2011.

³² Video med tal av Stalin med stegring hämtad 2014-02-05 från www.youtube.com/watch?v=1ur_S6R2sHc, se från 01:46

³³ Stalin studerade till att bli präst i unga år.

Знала ли об этом партия и отдавала ли себе в этом отчет? Да, знала. И не только знала, но и заявляла об этом во всеуслышание. Партия знала, каким путем была построена тяжелая индустрия Англии, Германии, Америки. Она знала, что тяжелая индустрия была построена в этих странах либо при помощи крупных займов, либо путем ограбления других стран, либо же и тем, и другим путем одновременно.³⁴

Visste partiet om detta, och har det kommit till insikt? Ja, det visste det. Och inte bara visste, utan framförde det offentligt. Partiet visste med vilka medel man byggt den tunga industrin i England, Tyskland och USA. Det visste att den tunga industrin byggdes i dessa länder antingen genom stora lån, eller genom att råna andra länder, eller på det ena och på det andra sättet samtidigt.

Hazagerov definierar samma fenomen hos Stalin med de antika grekiska benämningarna *anafor*³⁵ respektive *epifor*³⁶. Anafor är att i början av varje sats upprepa något, epifor är motsvarande benämning för upprepning i slutet av varje sats. Exempel från Hazagerov:

У нас не было черной металлургии, основы индустриализации страны, у нас она есть теперь. У нас не было тракторной промышленности. У нас она есть теперь. У нас не было автомобильной промышленности. У нас она есть теперь. У нас не было станкостроения. У нас оно есть теперь. У нас не было серьезной и современной химической промышленности. У нас она есть теперь. У нас не было действительной и серьезной промышленности по производству современных сельскохозяйственных машин. У нас она есть теперь. У нас не было авиационной промышленности. У нас она есть теперь.

Vi hade inte stålindustri, grunderna för industrialisering av landet. Vi har det nu. Vi hade inte traktorindustri. Vi har det nu. Vi hade inte bilindustri. Vi har det nu. Vi hade inte verktygsmaskiner. Vi har det nu. Vi hade inte en värdig och modern kemisk industri. Vi har det nu. Vi hade ingen riktig och värdig industri för tillverkning av moderna jordbruksmaskiner. Vi har det nu. Vi hade inte flygindustri. Vi har det nu.

Ovanstående exempel visar även på vad Hazagerov kallar *вязкость стиля Сталина (trögheten i Stalins stil)* där han menar att Stalin gärna återkommer till samma tanke och koncept gång på gång under ett tal för att i åhörarnas sinnen etsa in ett koncept.

3.3 Efter Stalin

Новояз (novojaz) är den ryska benämningen på det av George Orwell myntade begreppet *Newspeak*

³⁴ Jarov, 2007.

³⁵ R.E. Asher, *The encyclopedia of language and linguistics*, 1. ed. Oxford: Pergamon Press, 1994, s. 116.

³⁶ T.O. Sloane, *Encyclopedia of Rhetoric*, Oxford University Press. New York, 2001, s. 257.

i romanen *1984*.³⁷ Tanken med Newspeak är att förkorta och förenkla språket så långt det bara är möjligt för att genom en hårt censurerad vokabulär ge styrande makter ett psyko-lingvistiskt redskap för att kontrollera sina undersåtar. Lehfeltdt begrundar begreppet *novojaz* och kallar det nya språkbruk som växte fram efter oktoberrevolutionen 1917 för *det totalitära ryska språket*.³⁸ Det är ett språk med censurerat vokabulär och Lehfeltdt beskriver hur det har forskats i de förändringar som ryska språket har genomgått från 1917 ända fram till efter sammanbrottet. Det främsta sättet att studera *det totalitära ryska språket* är genom studiet av vad Lehfeltdt kallar *sovjetismer*, med definitionen: *till sovjetismer räknas ord, idiom, ordspråk och aforismer som återspeglar den sovjetiska verkligheten samt dess ideologi*. Forskningen på detta område går ut på att analysera hur från början neutrala eller icke-ideologiska lexem eller fraser med tiden får andra nyanser i betydelse, därtill kommer helt nyskapade lexem och fraser. Lehfeltdt tar även upp en grupp nyskapelser som han kallar för *stilistiska sovjetismer*, eller *stereotypiska utnämningar*, med exemplet: ”вождь мирового пролетариата – о В. И. Ленине, гениальный вождь и учитель – о И. В. Сталине.” (“ledare för världsproletariatet – om V.I. Lenin, genialisk ledare och lärare – om I.V. Stalin.”). Enligt Lehfeltdt utgör Sovjetunionens sammanbrott början på en ny era för ryska språket, även om många element och spår från sovjettiden har bestått.

3.4 Sammanbrottet

Dmitriev och Walker beskriver hur nya sociala klasser under perestrojkan (rekonstruktionen) förde med sig fängelseslang och utländska ord till ryska språket.³⁹ Tre av exemplen som de ger är ”broker”, ”diler (dealer)” och ”baksy (bucks)”. Vissa har logiska förklaring då ryskt liv och rysk ekonomi under denna tidsperiod öppnades upp på nya sätt. Men vissa nyskapelser menar Dmitriev och Walker inte är lika välmotiverade då det i ryska språket redan existerade goda ryska alternativ. Många av dessa låneord dök upp i politikernas tal, främst de politiker som hade en västorienterad eller västvänlig agenda. Exempel som *konsensus*, *forum*, *servis*, *sammit (summit)*, *konsalting (consulting)*, vidhåller Dmitriev och Walker är vanliga i media, men ändå ologiska till den grad att de många gånger uppfattas som komiska.

Den ryska federationens förste president var Boris Jeltsin, och enligt Gavrilova bröt hans retorik med stereotyper av ryska ledare som föregått honom. Jeltsin hade under verksamma år i slutet av sovjeteran alltid sökt hålla en dialog med folket och korta de avstånd som fanns mellan

³⁷ Wikipedia, *Новояз*, hämtad 2014-02-07 från ru.wikipedia.org/wiki/Новояз

³⁸ W. Lehfeltdt, ”Jazyk sovjetskoj èpohi” ili ”novojaz”? *Russian Linguistics 2001*, volym 25, uppl. 2, 1998, s. 243.

³⁹ Dmitriev & Walker, 2008, s. 13

undersåtar och politiker.⁴⁰ Gavrilova nämner vidare Jeltsins förmåga att känna av auditoriet och genom improvisation anpassa sin kommunikation efter behov. Jeltsin hade en förkärlek till frågestunder och ett av hans främsta retoriska attribut var något Gavrilova kallar för *диалогичность* (*dialogisitet*).⁴¹ Detta skapas genom upprepning av retoriska frågor som med olika formuleringar ofta belyser ett och samma problem. Gavrilova tar upp följande uttalanden av Jeltsin:

Почему из съезда в съезд мы поднимаем ряд одних и тех же проблем? Почему в нашем партийном лексиконе появилось явно чуждое слово „застой”? Почему за столько лет нам не удается вырвать из нашей жизни корни бюрократизма, социальной несправедливости, злоупотреблений? — 1986 г.

Varför tar vi på kongress efter kongress upp samma gamla problem? Varför finns i vårt partis ordförande det så uppenbart främmande ordet "stagnation"? Varför har vi efter så många år inte lyckats att ur våra liv riva ut rötterna till byråkrati, sociala orättvisor och missbruk? – år 1986.

Gavrilova räknar även upp andra retoriska grepp som var omtyckta av presidenten. Jeltsin använde sig gärna av bildspråk och metaforer, emotionell expressivitet, politiska neologismer samt lexikala upprepningar. Putins föregångare och mentor var således även han en mångsidig retoriker.

3.5 Putins samtid

Argument har framlyfts av Dmitriev och Walker att den ryska iveren att ta efter engelsktalande har lett till förändringar i ryskans ordval och syntax. Istället för у меня есть (hos mig finns) används я имею, (jag har) osv. De kaotiska dragen i ryskan menar Dmitriev och Walker är en återspeglning av oordningen i livet självt. Med en del politikernas sociala kretsar i åtanke är det inte konstigt, menar författarna, att ord från samhällets bottenkikt och den kriminella världen har smugit sig in i ryskan.⁴² En man som protesterat högljutt över dessa främmande nya elements frammarsch i ryska språket är den färgstarke partiledaren Žirinovskij. Dmitriev och Walker:

A. Burtin notes that it is impossible to find any definite position in Zhirinovsky's actions. His life is a constant response, unceasing verbal disguises. He begins a phrase with one thesis and ends it with the opposite. He immediately turns any concept inside out and subjects it to a carnival travesty. Whenever he talks about

⁴⁰ M.V. Gavrilova, *Nekotorye čerty rečevogo portreta pervogo prezidenta rossii B.N. El'cina*, Ural'skij centr, Pervogo prezidenta roccii B.N. El'cina, 2013, hämtad 2014-02-20 från ural-yeltsin.ru/news/date20139/page2/document4064/

⁴¹ För mer om *dialogisitet* se: M.M. Bahtin, *Ėstetika slovesnogo tvorčestvo*. 2.a uppl. M. Izdatel'stvo "Iskusstvo". Moskva, 1986.

⁴² Dmitriev & Walker, 2008, s. 14.

democracy, the word "tank" pops out: if he talks about patriotism, there will be a call to go to war with India.⁴³

Att döma av Žirinovskijs uttalanden och framträdanden är hans främsta mål alltid att appellera till åhörarnas känslor. Han är villig att ta till nästan alla medel för att uppnå detta och han lyckas ofta, med den skillnaden från Putin att Žirinovskij är Rysslands främste populist och agitator, och innehar inte samma höga post som Putin.⁴⁴ Därmed får Žirinovskijs uttalanden inte samma resonans som Putins varken i eller utanför Ryssland.⁴⁵

3.6 Putins retorik

3.6.1 Ryska åsikter om Putins språk

Här tas Putins retoriska stil upp i generella drag, utifrån hur den uppfattas av kommentatorer. I kapitel fyra och fem stakas hans stil ut i sina beståndsdelar, där de definieras och kategoriseras.

Bunimovič⁴⁶ ställer upp en avancerad metafor där han använder sig av den sovjetiska och numer även ryska nationalsången⁴⁷, som med vissa ändringar levt kvar under alla tre ledarna, för att sammanställa Putin med de forna Sovjet-ledarna Stalin och Brezhnev. Putins presidentskap återspeglar den kontinuitet som nationalsången representerar, men precis såsom sången ändrat text så har även den nya presidenten stöpts i en ny tappning:

А теперь там ещё и Бог появился. Но гениальность этой постмодернистской президентской акции в том, что все три текста написал один и тот же человек! С. Михалков. Во всяком случае, подписал. Абсолютное владение постмодернистской эстетикой!

Och nu har ännu en Gud uppenbarat sig. Men det geniala i denna postmodernistiska handling av presidenten låg i det att alla tre texterna skrevs av en och samma person! S. Mikhalkov. Eller hade åtminstone hans signatur. Ett absolut bemästrande av postmodernistisk estetik!

Potsar konstaterar att Putins aforismer skiljer sig från andra bevingade fraser framförda av politikerkollegor som t.ex. Černomyrdin och Žirinovskij. Till skillnad från dessas mer oavsiktliga och spontana komiska uttalanden är Putins ofta torra och gärna brutala. Detta särskiljer Putins stil

⁴³ Dmitriev & Walker, 2008, s. 15.

⁴⁴ Se kapitel 4 om retorik och status i över- respektive underläge.

⁴⁵ Samlingsvideo med Žirinovskijs bråk se: *Lučie draki Žirinovskogo v prjamom èfire sbornik*, 2013, hämtad 2014-02-20 från www.youtube.com/watch?v=zsMyia47MwM

För mer om Žirinovskij och hans retoriska stil se Robbjens, 2010

⁴⁶ Bunimovič, 2004

⁴⁷ Alla tre versionerna är skrivna av ryska poeten Sergej Mikhalkov.

ifrån den tradition som rått i Ryssland. Det ryska folket blev under mer än 70 år av sovjetiskt styre matade med idealbilder och fadersgestalter, ända fram till sammanbrottet. Därefter uppstod bland befolkningen en motreaktion, de sökte efter en ledare som inte betedde sig som en ”storebror” i alla situationer, utan som kunde uppvisa mer folkliga tendenser.⁴⁸ Här kommer Putins lyckade användning av svordomar och förolämpning in. Presidenten har gjort sig känd för sina skämt och folklighet i språket, med kommentarer ofta innehållande mänskliga fysiologiska detaljer. För en västerländsk politiker skulle detta djärva ordval lett till en politisk skandal, men inte så för Putin. Han berikar med jämna mellanrum sina publika uttalanden med gatuslang. Men när det kommer till obscen språk och en olämplig vokabulär, menar den politiske kommentatorn Erofeev att Putin inte är den första att ta till dylika grepp:

Признавая, что Путин является ходячим собранием подросткового и тюремного слэнга, собиратели его выражений все же признают, что среди бесцеремонно пользовавшихся нецензурной лексикой руководителей страны, как например, Хрущев и Горбачев, нынешний президент еще ученик.⁴⁹

Samlare av Putins uttryck erkänner Putin som en vandrande samling tonårs- och fängelseslang, samlare av hans uttalanden erkänner alla att bland statsledare som ohämmat använder obscen språk, såsom Hruščev och Gorbačev, är den nuvarande presidenten fortfarande en lärling.

Vad är då syftet denna öppna råhet? Erofeev påpekar att bland Putins lingvistiska egenheter är det framförallt svordomar som ger stort genomslag.⁵⁰ Det är språket för förtryck, ordergivning och förvisning, ett ålderdomligt språk. Putin är som en vandrande samling uttryck från ungdomsvärlden och den kriminella världen.

3.6.2 Tidigare forskning

Putins sätt att använda språket i vissa specifika situationer är ett fenomen vars motsvarighet är svår att hitta på andra håll. Det finns antagligen ingen statsledare i modern tid som haft ett så stort inflytande på språket med denna typ av korta fraser, dessa putinismer, till synes oplanerade och helt spontana. Men vid sökningar efter putinismer på internet får man även träffa på s.k. *bushismer* från George Bush d.y. och s.k. *černomyrdismer* från Victor Černomyrdin.⁵¹ Man har i USA tillägnat

⁴⁸ A. Potsar, *Putin ne šutit*, Politsensura.ru, 2007, hämtad 2013-01-17 från www.politsensura.ru/eling/putin_ne_shutit.php

⁴⁹ Erofeev omnämns i följande artikel: Newsru.com, *Vladimir Putin kak šutnik i znatok uličnogo slenga*. 2006, hämtad 2013-01-10 från www.newsru.com/background/21apr2005/poutine.html

⁵⁰ Se ovanstående fotnot.

⁵¹ Rysk premiärminister under större delen av 1990-talet.

Bushs uttalanden en hel bok där man samlat alla hans s.k. malaforismer eller felsägningar.⁵² Detsamma gäller Černomyrdin, det finns samlingar med hans oförståeliga och komiska uttalanden på t.ex. Wikipedia. Men som Potsar framför, så är uttalandena från dessa politiker på ett grundläggande plan helt väsensskilda från Putins uttalanden.⁵³ När Černomyrdins och Žirinovskijs uttalanden kan uppfattas som oavsiktliga och komiska är Putins uttalanden ofta torra, brutala och till synes mer genomtänkta. Putinismerna utgör enligt mig en avgörande komponent i fenomenet som är Putins språk.

Emedan det finns ganska mycket litteratur att tillgå om Putins livsverk i politiken⁵⁴ så är det rejält mycket svårare att hitta forskningsmaterial om Putin ur en lingvistisk synvinkel. Det finns arbeten av lingvister som fokuserar på vissa aspekter av Putins tal, såsom exempelvis Putins användning av metaforer.⁵⁵ De verk som behandlar Putins språk är för det första en avhandling av Glivinska-Kotinya – *Fenomen rečevogo portreta Putina (Fenomenet Putin, ett lingvistiskt porträtt)* (2011). Den tar upp Putins uttalanden från hans första ämbets tid fram till 2010. Arbetet består av tre delar där den första tar upp teori bakom koncept som politisk retorik och diskurs. Den andra delen utgår från Putins politiska karriär för att se vilken inverkan den kan ha haft på hans språk, hur miljön i vilken han har levt, studerat och arbetat har påverkat hans karaktär och hans syn på världen. Ett mycket intressant avsnitt kallas *Putins fem politiska skepnader* vari Glivinska-Kotinya tar upp Bogaturovs idéer om fem olika retoriska taktiker eller roller som Putin spelar för att få sin vilja fram vid framträdanden eller förhandlingar.⁵⁶ Den första rollen Putin antar är som den tyste och envise, eller som Bogaturov framhåller: ”Не спорить, но не соглашаться.” (”Inte motsäga, men inte heller hålla med.”) Putin höjer aldrig rösten, inte heller när han är emotionell, utan jobbar envist för att få sin vilja igenom. Den andra rollen är som modern politisk aktör i det att Putin är raka motsatsen till sin föregångare, Boris Jeltsin. Putins energi, ungdomlighet och stringens, men även hans förmåga att tala till mycket enkla människor är alla bitar i den nya politiska karaktären. Den tredje politiska rollen är den som folkhemsbyggaren i det att Putin är en stark ledare som lett Ryssland ur politiskt kaos och ekonomisk misär. Den fjärde rollen är den av en spänd fjäder, ett av hans huvudsakliga karaktärsdrag är hans oförutsägbarhet eller som Bogaturov skriver: ”неизвестно в какой ситуации он 'выстрелит’”, (”man vet inte när han 'exploderar’”). Detta utgör i kombination med hans

⁵² J. Weisberg, The Complete Bushisms. I: *Slate Magazine*. 2009, hämtad 2013-01-18 från www.slate.com/articles/news_and_politics/bushisms/2000/03/the_complete_bushisms.html

⁵³ Potsar, *Putin ne šutit*, 2007.

⁵⁴ Se exempelvis: R. Sakwa, *Putin: Russia's Choice*, 2007 eller: A. Politovskaja, *Putin's Russia: Life in a Failing Democracy*, 2007.

⁵⁵ Se: N. Koteyko och L. Ryazanova-Clark, The path and building metaphors in the speeches of Vladimir Putin: Back to the future? *Slavonica*, Vol.15 No. 2, 2009, s. 112-127.

⁵⁶ A. Bogaturov, *Pjat' sindromov Jel'cina i pjat' obrazov Putina. (Retro-perspektiva ličnostnoj diplomatii v Rossii)* Moskovskij Centr Karnegi, Tom 6, no 2, 2001, hämtad 2013-03-20 från www.obraforum.ru/bogaturov7.htm

psykologiska och retoriska förmågor ett politiskt vapen som han använder i både alldagliga och mer formella situationer. Den femte och sista rollen är vad Bogaturov kallar Putins *politiska hårdhandskar*, vilket syftar på att presidenten ofta framställs av media som en hårdför politiker.

Den sista tredjedelen av Glivinska-Kotinyas arbete analyserar Putins uttalanden med tillhörande lingvistiska kommentarer. Uttalandena behandlas ur aspekter och situationer som är värda att notera, t.ex. nyansskillnader i språkval efter om han vänder sig till ryska väljare, utländska journalister eller på presskonferenser. Vad som skiljer ovanstående arbete från denna uppsats är främst att analyserna har olika fokus. Glivinska-Kotinyas arbete tar utgångspunkt i politiska bakgrundsscenarier och presidentens politiska agenda med sin retorik. Det är en analys av appeller till åhörarna ur politisk synvinkel. Fokus i min uppsats har däremot lagts på analys av uttalandenas beståndsdelar ur lingvistisk synvinkel, och även om politiska kommentarer finns, så är de fåtaliga och har endast som syfte att belysa situationen i vilken uttalandet uppstod.

En annan huvudkälla är ett ganska omfattande arbete av Eberhard Fleischmann – *Das Phänomen Putin, Der sprachliche hintergrund*.⁵⁷ Första halvan av verket behandlar Putins ursprung och karriär medan andra halvan tar upp, definierar och analyserar hans språk på flera olika nivåer. Fleischmann anser att Putin ofta och uppenbart använder sig av en alldaglig nästan vänskaplig ton för att komma närmare sina åhörare. Denna verbala taktik är inte knuten till någon specifik situation eller ämne utan är ett av hans främsta verktyg för att framstå som folkslig. Ett gott exempel på detta menar Fleischmann är Putins växlingar mellan ord och deras förkortade varianter. När han under en presskonferens 2004 pratade om gaspriser, använde han sig av de korrekta termerna *кубический метр* och *кубометр (kubikmeter)* för att sedan helt plötsligt slänga in ordet *куб*, vardagligt för kubikmeter.⁵⁸

*Тем не менее, мы, имея в виду сегодняшнюю экономическую ситуацию, предложили украинским партнерам цену, вы будете смеяться, 250 долларов за тысячу кубов.*⁵⁹

Trots detta, och med hänsyn till den ekonomiska situationen, har vi erbjudit våra ukrainska partners priset, ni kommer att skratta, 250 dollar för tusen kubik.

Den alldagliga tonen syftar inte bara till att göra presidenten mer folkslig, den har även en rad andra funktioner. Putin kan med hjälp av detta grepp framkalla toner av överlägsenhet, av att ha kontroll över situationen, av förståelse, oro, ilska och missnöje. Återigen konstateras att åhörarna är mer mottagliga för appeller till känslorna, att det är införandet av patos, om än i små doser och på rätt

⁵⁷ E. Fleischmann, *Das Phänomen Putin, Der sprachliche hintergrund*. Leipziger Universitätsverlag, 2010.

⁵⁸ АБВУД Lingvo: Кубический метр как мера объёма

⁵⁹ Fleischmann, 2010, s. 336.

ställen, som ger uttalandena deras slagkraftighet. Till skillnad mot att uppnå denna effekt genom grova brutalismer så menar Fleischmann att Putin skapar pathos främst genom att växla mellan det intellektuella och det alldagliga. Arbetet analyserar Putins språkbruk, men från ett brett perspektiv. Fleischmann behandlar inte, förutom någon enstaka referens, Putins bevingade fraser. Till skillnad från detta arbetes fokus på putinismer har Fleischmann använt sig av en mycket bredare lins.

4 Att analysera fraser

I kapitel fyra ges en redogörelse för de termer och begrepp som utgör teorin för analysen. Förhoppningen är att läsaren ska kunna tillgodogöra sig alla koncept och termer som följer från denna punkt och framåt, därmed följer här en kort introduktion till retorikens grunder.⁶⁰

4.1 Fraseologi, ett paraplybegrepp

Fraseologi är inte ett vanligt ord i Sverige, vi talar hellre om idiomatiska uttryck. Dock är *фразеологизм* inom rysk lingvistik ett allmänt vedertaget begrepp. Enligt *Lingvističeskij Enciklopedičeskij Slovar'* (*Lingvistiska Encyklopediska Ordboken*)⁶¹ är ett fraseologiskt uttryck ofta en avgränsad mening av någon form där lexemens betydelse inte sammanfaller med innebörden av frasen, och uttrycket syftar till att förmedla antingen ett konstaterande, sens-moral eller slutsats. Goda exempel på fraseologiska uttryck är ordspråk och aforismer. Om det i ett fraseologiskt uttryck saknas sens-moral eller det finns element av oklarhet, då är det snarare tal om ett talesätt eller bevingade ord.

Hur kan man då skilja på begrepp som ordspråk, aforism och talesätt? Vid jämförelse av dessa tre begrepp i en svenska akademis ordbok⁶² visar det sig att de är mycket nära varandra i betydelse. Sköldberg beskriver i sin avhandling svårigheterna med att tydligt definiera ramen för betydelsen idiomatiska uttryck.⁶³ Det finns åtskilliga typologier för att definiera fasta fraser och olika klassificeringssystem som lingvister utvecklat genom åren. Svårigheten ligger i mängden termer som används inom detta område för lingvistik, de är många och inte lätta att definiera ens för en forskare på området, vilket Sköldbergs avhandling vittnar om, en stor del av den är ägnad att reda ut dessa skillnader. Bara på svenska finns en uppsjö termer som ingår i vad som på sin mest

⁶⁰ För djupare inblick i retorikens grunder och hur de kan appliceras politiska tal, se Robbjens, 2010.

⁶¹ V.N. Jarceva, *Lingvističeskij Enciklopedičeskij Slovar'* Moskva : Sovetskaja ènciklopedija. 1990.

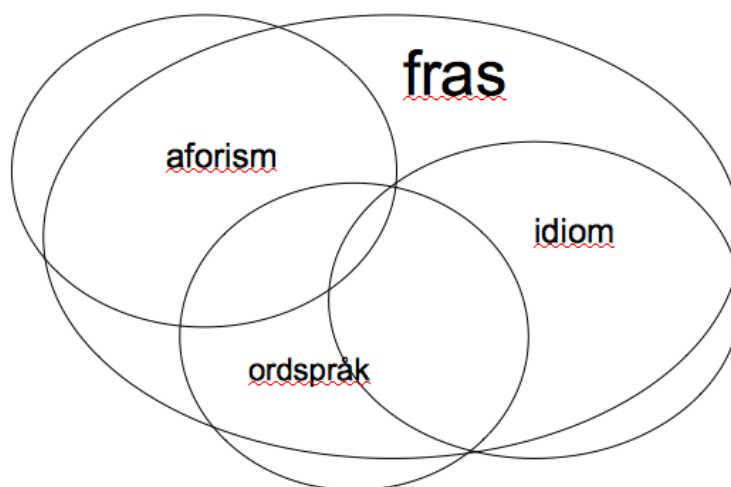
⁶² Hämtad 2013-01-13 från g3.spraakdata.gu.se/saob/

⁶³ E. Sköldberg, *Korten på bordet*. Göteborgs Universitet. Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, 2004, s. 15.

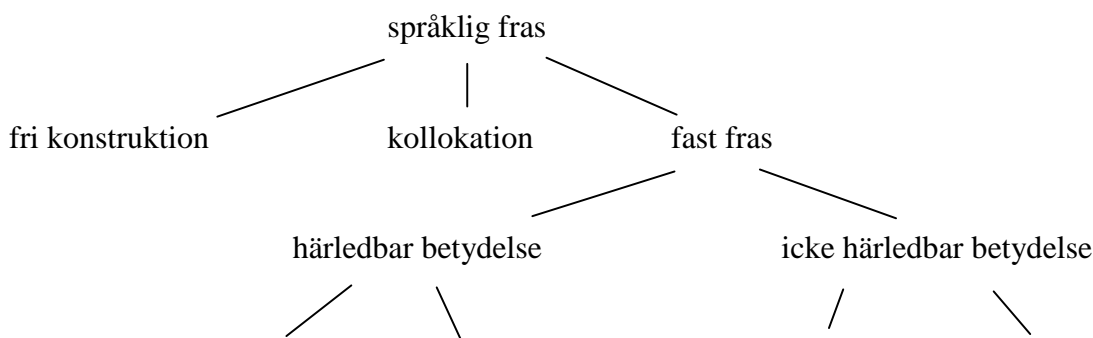
övergripande nivå betecknas som fraser, utdrag från Sköldberg.⁶⁴

bildligt uttryck, fast fras, idiom, idiomatisk fras, idiomatiskt uttryck, jämförelse, lexikaliserad fras, lexikaliserad ordförbindelse, liknelse, stående talesätt, stående uttryck, talesätt

En anledning till mängden begrepp som används för att beskriva till synes samma fenomen är från forskarnas sida att man i olika situationer vill belysa olika problemställningar. Därför återfinns mer nyanserade förgreningar av begreppet fras än vad som vid första anblick kan tyckas nödvändigt. Termerna med sina nyanskillnader mer eller mindre överlappar varandra i definitionen, de går in i varandras s.k. semantiska fält.

Sköldberg använder begreppet frastypologi för att skissa en hierarki vilken hjälper läsaren att få överblick och förståelse för fenomenet.⁶⁵ Det finns många olika varianter på frastypologier med olika syften, som belyser fenomenet utifrån författarens behov. Sköldberg själv erbjuder sin egen variant där hon utgår från vad hon kallar för *språklig fras* som det mest övergripande konceptet. Sköldbergs uppdelning:

⁶⁴ Sköldberg, 2004, s. 20.

⁶⁵ Sköldberg, 2004, s. 29.

hel sats	del av sats	hel sats	del av sats
ordstäv	ordpar	ordspråk	lexikaliserad fras
kliché			idiom
bevingade ord			lexikaliserad liknelse

Fri konstruktion avser fraser som följer gängse regler för grammatik och syntax vars betydelse i stort sett kan härledas utifrån de ingående ordens betydelse. En kollokation är en vanlig ordkombination som uppstår i olika sammanhang. Det finns oftast semantiska kopplingar mellan orden som gör att de med fördel används ihop, exempelvis *allvarlig förkylning*. Gruppen fasta fraser är omfattande, heterogen och kännetecknas av frasernas fixering i någon form. Med härledbar menas att man antingen kan härleda frasen till en källa eller upphovsman, eller att man kan härleda frasens mening utifrån enkel logik. Ordstäv avser humoristiska talesätt, ofta med påhittade citat. Sköldberg ger exemplet *Liten hämnd är också hämnd, sa bonden och spottade på grannens gris*. Klichéer är välkända fasta fraser med utnött innehåll. Bevingade ord kan direkt härledas till en upphovsman eller källa. Exempel på ordpar är *frid och fröjd*. Fasta fraser utan härledbar betydelse kan antingen vara ordspråk vilka kan stå på egna ben som en hel sats medan delar av satser här betecknas som lexikaliserade fraser eller idiom. Lexikaliserade fraser är kraftigt begränsade i böjning av sina konstituenten och betydelsen är inte helt lätt att härleda. Idioms betydelser är än svårare att härleda utifrån beståndsdelarnas enskilda semantiska betydelser. Men det som skiljer idiomerna är att de ofta är figurativa, metonyma eller metaforiska. Lexikaliserade liknelser är av typen *sova som en stock*.

Termerna som används i denna uppsats för att bättre förstå och klassificera Putins uttalanden uppvisar dessutom nyansskillnader i betydelse och användning när man ställer de ryska termerna och deras svenska ekvivalenter mot varandra. Definitionerna av dessa uttryck är flytande. Huvudbegreppen som behandlas i detta kapitel på de två språken är som följer:

idiom – идиома

aforism – афоризм

ordspråk – пословица

talesätt – поговорка

bevingade ord – крылатые слова

variation i fraseologismer – вариативность фразеологизмов

Idiom

Idiom och idiomatiska uttryck är de begrepp som jag stött på mest i samband med denna uppsats.

Enligt Sköldberg är termen *idiom* samt *idiomatiska uttryck* den dominerande i svenskan, dessutom skall det även vara den mest utbredda och frekvent använda i engelskspråkig litteratur.⁶⁶ I till exempel ryska studier menar hon att det däremot används mer varierade begrepp för att beskriva samma sak. Om man ser till Svenska Akademiens Ordbok (hädanefter SAOB) får man följande svenska definition av idiomatiska uttryck:

Idiomatiskt uttryck, idiomatisk vändning, dvs. i tal och skrift bruka de för språket egna, genuina vändningarna.

Ur *Bol'soj akademičeskij slovar' russkogo jazyka (Den stora akademiska ordboken över ryska språket)*⁶⁷ finner man definitionen:

Идиома – оборот речи, значение которого не определяется значением входящих в него слов; фразеологизм.

Idiom, talvändning vars betydelse inte definieras av betydelsen av de ord som ingår i densamma: fraseologism.

Ett idiomatiskt uttryck utgör således en egenhet specifik för ett visst språk, något som inte enkelt översätts ordagrant. Därutöver är betydelsen av det idiomatiska uttrycket inte detsamma som dess beståndsdelar. *Idiom* kan i vissa fall även vara dubbeltydiga.⁶⁸

Aforism

I Nationalencyklopedin är definitionen av aforism: *kärnfullt formulerad reflexion eller iakttagelse, gärna uttryckt som ett tänkespråk eller en lärosats.*

Ordspråk

I SAOB ges definitionen: *uttryckssätt som är gängse (bland en grupp människor)... allmänt talesätt.* Ordspråk utgörs alltså av en i förväg bestämd mening som för att bibehålla sin betydelse och effekt inte kan ändras. Detta skiljer sig från idiomatiska uttryck som kan infogas och anta olika grammatiska former efter sammanhanget.⁶⁹

Ur *Ordboken över det ryska moderna litterära språket*⁷⁰ ges däremot:

Меткое образное изречение, обычно ритмичное по форме, обобщающее, типизирующее различные явления жизни и имеющее назидательный смысл.

⁶⁶ Sköldberg, 2004, s. 20.

⁶⁷ K.S. Gorbačevič, *Bol'soj akademičeskij slovar' russkogo jazyka*. Rossijskaja akademija nauk, 2006.

⁶⁸ Sköldberg, 2004, s. 24.

⁶⁹ Wikipedia, *Idiomatiska uttryck*, hämtad 2013-11-25 från sv.wikipedia.org/wiki/Idiomatiska_uttryck

⁷⁰ Akademija Nauk SSSR, *Slovar' sovremennogo russkogo literaturnogo jazyka*, Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, 1960.

Träffande bildligt talesätt, ofta rytmiskt till formen, som omfattar och exemplifierar olika företeelser i livet och som har en didaktisk mening.

Talesätt

Talesätt är enligt SAOB: *uttryckssätt, formulering, ord, fras, (idiomatiskt) uttryck*. Ur *Ordboken över det Ryska Moderna Litterära Språket* ges att det rör sig om ett väl utspritt träffande bildligt uttryck som till skillnad från ett ordspråk inte är en hel fras eller mening.

Bevingade ord

Dessa är enligt SAOB ”uttalanden och uttryck som citeras i vida kretsar” och vilkas ”litterära ursprung kan uppvisas”. Detta är slående likt de svenska definitionerna för ordspråk och talesätt med den skillnaden att bevingade ord, som också är gängse och vidsträckt använda, kan spåras till sin källa, sitt litterära ursprung. Ur *Ordboken över det ryska moderna litterära språket*⁷¹ ges att det återigen rör sig om träffande bildliga uttryck, men i en vidare definition. Vidsträckt använda talesätt och aforismer räknas även till bevingade ord. Sedan följer i denna ordbok exempel, som i enlighet med SAOBs definition tydligt kan spåras till källan:

В зареве огней над нашими станциями видны крылатые слова Ленина: «Коммунизм есть Советская власть плюс электрификация всей страны». Бабаев. Свет над землей.

I skenet av eldarna över våra byar ser man Lenins bevingade ord: ”Kommunism är sovjetisk makt plus elektrifiering av hela landet”. Babaev. Ljuset på jorden.

Efter denna redogörelse för hur man definierar och kategoriserar fraser ges nu en inblick i vad det är som gör att vissa av dem är mer retoriskt slagkraftiga än andra.

4.2 Expressiv effektivitet och resonans

Sedan antiken har retoriker och filosofer begrundat hur man på bästa sätt skall framföra budskap för att vinna åhörarnas favör. Det myntades inom den antika retoriken koncept som står sig än idag. Tre framstående sådana koncept är de som av Aristoteles kallades för *etos, logos och patos*.⁷² Etos är det att genom tillit och trovärdighet övertyga mottagaren. Logos, enligt Aristoteles definition är argument till förnuftet. Patos är det att framkalla känsloreaktioner, främst med språkmedel. Putin

⁷¹ Akademija Nauk SSSR, 1960.

⁷² Stanford Encyclopedia of Philosophy (2010) *Aristotle's Rhetoric*. plato.stanford.edu/entries/aristotle-rhetoric/ (hämtad 2013.10.10)

har som retoriker för avsikt att nå ut till så många som möjligt med sina uttalanden, därmed hittar man dessa element även i hans framföranden. Men det är Putins bemästrande av pathos som utmärker hans tal. Det är min mening, att om Putin är konventionell i sitt etos och logos så är han exceptionell i sitt patos. För att slå igenom till mottagarna ser Putin till att med jämna mellanrum bryta rejält mot konventionerna, han ser till att frekvent göra uttalanden som lyckas chocka mottagarna. Vilka är då mekanismerna som ger Putins uttalanden deras expressiva styrka? Hur går han tillväga? Först kan man konstatera att han använder sig av en hel del svordomar. En lingvistisk benämning för fenomenet är det engelska ordet *expletive* som på svenska översätts till kraftuttryck, svordom eller utfyllnadsord.

Expletive, n

1. (Linguistics) an exclamation or swearword; an oath or a sound expressing an emotional reaction rather than any particular meaning.
2. (Linguistics) any syllable, word, or phrase conveying no independent meaning, esp one inserted in a line of verse for the sake of the metre.⁷³

I denna uppsats kommer hädanefter den svenska varianten *expletiv* användas. När Putin använder expletiv inte bara som utfyllnad för att skapa en alldagligare stil, utan mer specifikt använder grovt språk för att förolämpa en person eller grupp, använder han sig av det som på engelska kallas för *invective*, ordet *invektiv* finns även på svenska men används inte i samma utsträckning.

Invective, n

Is an abusive, reproachful or venomous language used to express blame or censure; also, a rude expression or discourse intended to offend or hurt. Vituperation, or deeply seated ill will, vitriol.⁷⁴

Pöppel beskriver hur *invektiva* attacker på motståndaren skapas med användandet av lexikala uttryck som ur ett språkkulturellt perspektiv anses vara otillåtna och/eller tabubelagda.⁷⁵ Ett närbesläktat begrepp är *dysfemism* som syftar till när neutrala ord eller eufemismer⁷⁶ hade kunnat användas, men istället *hårda ord* används med syftet att förolämpa och förringa motståndaren, eller för att väcka anstöt hos publiken. Dysfemismen utgörs vidare av en hyperbol eller dramatisering av negativa aspekter som man hitta hos motståndaren eller dennes resonemang.⁷⁷

Brutalismer är ett viktigt begrepp när det kommer till Putins uttalanden. Enligt Potsar har

⁷³ Farlex (i.d.). *The Free Dictionary*. www.thefreedictionary.com/expletive (hämtad 2013.07.24)

⁷⁴ Wikipedia, *Invective*, hämtad 2013-08-08 från en.wikipedia.org/wiki/Invective

⁷⁵ Pöppel, 2007.

⁷⁶ Eufemism betyder förskönande omskrivning.

⁷⁷ Wikipedia, *Dysphemism*, hämtad 2013-11-19 från en.wikipedia.org/wiki/Dysphemism

Putin förmågan att kombinera formellt språk med de mest brutala uttryck. Det är samspelet mellan formalitet och brutalitet som här, likt andra motsatsförhållanden inom retoriken, är avgörande för framkallande av reaktion hos åhörarna. En brutalism består i grunden av jargon och språkbruk från den undre världen.⁷⁸ Potsar menar att dessa brutalismer används av Putin när han har ett klart mål som han vill uppnå genom retorik. Det kan röra sig om att förringa eller kritisera en motpart eller dennes handlingar, eller fördöma en generell situation. Brutalismer ska framföras med självsäkerhet om de ska behålla sin brutalitet och därmed funktion. Ett gott exempel Potsar tar upp är den före detta ryske vice premiärministern Ivanovs försök att använda sig av brutalismer. Ivanov använder sig ofta, medvetet eller omedvetet, av något som i retoriken kallas för *humiliatio*, då han mitt i sina framföranden av brutalismer skjuter in uttryck för ödmjukhet.⁷⁹ Enligt Potsar förringar detta hela effekten av brutalismen.⁸⁰

«Вот 7 лет, извините, как корова языком слизнула, ни одного корабля вообще»; «Если бы кто-то 10 лет назад такое сказал, извините, в «психушку» бы отправили»; «Извините, там о мелкой драке там, или кто-то кому-то там шлепок по заднему месту, извините, дал, то докладывают - неуставные взаимоотношения»; «Мы не можем у каждого, извините, столба, в каждом городке, населенном пункте держать крупные воинские подразделения»; «А коли нам объявили войну, и мы подверглись нападению, то извините, но на войне все средства хороши».

”I 7 år, ursäkta, som en ko slickat med sin tunga, inte ett endaste fartyg”. ”Om någon sa så för 10 år sedan skulle de, ursäkta mig, skickats till ”psyket”. ”Ursäkta, där om småaktig kamp där, eller där någon daskat till någon annan i baken, ursäkta, gav, och sedan rapporterar om otillbörligt förhållande”. ”Vi kan inte vid varje, ursäkta, post, i varje liten stad, eller by underhålla stora militära enheter”. ”Och om någon förklarade oss krig, och vi blev attackerade, ursäkta då, men i krig är alla medel goda”.

Potsar menar att det ständiga inskjutandet av ordet *извините, ursäkta* förtar mycket av grovheten i uttalandena och får till slut en komisk effekt. Den främsta anledningen till att brutalismerna fungerar så väl för Putin är att de går så väl ihop med hans karaktär, bilden av honom som finns hos det ryska folket. Därför, avslutar Potsar, kan inte andra politiska aktörer såsom Ivanov eller Medvedev använda brutalismer med samma framgång, de innehar helt enkelt inte samma politiska pondus eller politiska bagage.⁸¹ Vad menas då med politisk pondus? I arbetet *Rysk politisk retorik* behandlas fenomenen beskyllning och fördömande ur ett retoriskt perspektiv. Här återges kort tankarna om *retoriskt överläge*:

⁷⁸ Potsar, *Putin ne šutit*, 2007.

⁷⁹ För mer om *humiliatio* se: G. Hägg, *Praktisk Retorik*, Wahlström & Wikstrand, 1998, s. 28.

⁸⁰ A. Potsar, *Preemnik Ivanov*, 2007, hämtad 2013-11-19 från potsar.ru/media/censor/59_preemnik_ivanov.html

⁸¹ Potsar, *Preemnik Ivanov*, 2007.

Göran Hägg tar i *Praktisk Retorik* (1998:174) upp frågan om överläge och underläge när man vill smutskasta eller vara grov mot sin motpart./.../För denna situation behövs tre parter: talaren, den omtalade och en publik. Talaren måste befinna sig i överläge i förhållande till den omtalade, som i sin tur ska vara i överläge gentemot publiken. Vad exakt Hägg menar med ”överläge” är kan ibland vara oklart men avser något slags ”socialt överläge”, vilket ju kan betyda många saker./.../Det är alltså samhället eller publiken som bedömer vad som är ”socialt överläge”, och vem som befinner sig där. Hägg menar att talaren i överläge alltid kan slå ner på sina motståndare (retoriskt), så länge dessa i sin tur fortfarande befinner sig i överläge gentemot publiken. Detta uppskattas ofta av publiken./.../Men tvärtom kan aldrig en oppositionsledare eller någon i underläge uttala sig på samma sätt om sin motståndare i överläge.⁸²

Putin befinner sig alltså i en position där han är fri att använda sig av retoriska verktyg som inte är tillgängliga för andra politiker. Putin hanterar dessa verktyg, dessa brutalismer, så till den grad att de blir *прецендентные*⁸³. På svenska finns ingen egen benämning för detta fenomen men en sökning i Norstedts ger: *прецендент* – *precedensfall*, *prejudikat*. Därmed kommer *прецендентный текст* i denna uppsats översättas till *prejudikativ text*. Prejudikativa texter är mål för frekvent refererande då de är framstående i en viss kultur, de är bekanta för den genomsnittliga medlemmen i en språkkulturell gemenskap⁸⁴. Bahtin ger en klar beskrivning av fenomenet prejudikativ text:

В каждую эпоху, в каждом социальном кругу, в каждом маленьком мире семьи, друзей и знакомых, товарищей, в котором вырастает и живет человек, всегда есть авторитетные, задающие тон высказывания, художественные, научные, публицистические произведения, на которые опираются и ссылаются, которые цитируются, которым подражают, за которыми следуют.⁸⁵

För varje epok, för varje social krets, för varje liten familjekrets, vänner och bekanta, kamrater, där människan lever och växer upp, finns det alltid auktoritära, konstnärliga, vetenskapliga, journalistiska verk som anger tonen, som man lutar sig mot och hänvisar till samt citerar, imiterar och följer.

Petrova framhåller att det råder en allmän uppfattning bland språkbärarna om att texten utgör ett viktigt kännetecken för den egna språkkulturen. Den består av komplexa figurer där summan av komponenterna inte är lika med textens innebörd. Den ingår i en kognitiv bas av medlemmens uppfattning av sitt eget språk, som ett verktyg att användas och kombineras med andra prejudikativa symboler eller fenomen.⁸⁶ I följande analysdel ser vi hur detta och tidigare nämnda grepp i realiteten kan urskiljas i Putins språk.

⁸² Robbjens, 2010.

⁸³ V.V. Krasnyh, Sistema precedentnyh fenomenov v kontekste sovremennyh issledovaniy. *Filologija*, 1997, s. 124.

⁸⁴ Terra Linguistica, *Precedentnye teksty*, hämtad 2014-02-08 från terralinguistica.ru/harbour/precedent_text.html

⁸⁵ M.M. Bahtin, *Èstetika slovesnogo tvorčestvo*. 2.a uppl. M. Izdatel'stvo "Iskusstvo". Moskva, 1986, s. 283.

⁸⁶ N.V. Petrova, Èvolucija ponjatija precedentnyj tekst. *Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo lingvističeskogo universiteta*. 2 uppl, 2010, hämtad 2014-02-08 från cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-ponyatia-pretседentnyj-tekst

5 Analys

5.1 Putinismer

Det är svårt att ange en definition ur någon ordbok eftersom definition saknas i de ordböcker som fanns tillgängliga för tiden av denna uppsats tillkomst. Definitionen från Wikipedia är som följer:⁸⁷

Путинизмы — термин, которым западные и российские СМИ называют некоторые меткие и наиболее часто цитируемые фразы и высказывания Владимира Путина.

Putinismer är termen västerländska och ryska medier använder för att beskriva några av de vassa och mest citerade av Vladimir Putins fraser och uttalanden.

I analysen ges först putinismen, såsom den levt vidare och benämns på olika listor och i folkmun. Sedan ges kontexten, eftersom denna är ovärderlig för att kunna genomföra en så korrekt och poängrik analys som möjligt. Hellspong & Ledin framhåller att kontext är: ”(...) hela den språkliga och sociala miljö som texten kommer ur och verkar i.” Därutöver skiljer de på tre varianter av kontext. *Situationskontext* står för de direkta omständigheterna kring vilka kontexten uppstår. *Intertextuell kontext* står för sambanden texter emellan, författarna påpekar att alla texter är baserade på eller lånar eller omformar budskap och innehåll från andra texter. Med *kulturkontext* menas den vidare kultur som omger en text.⁸⁸

Därefter kommer uttalandet i sin helhet med det sedermera intressanta lexemet eller den bevingade frasen markerad i fet stil. Därpå följer en svensk översättning och analys av ordval, och just när det kommer till ordval så kan dessa i Putins fall vara mycket udda. Till de mest populära uttalandena finns det rikligt med specifikt material att tillgå på internet och även i litteratur.⁸⁹ För dessa har gjorts utdrag ur korpusen, och politiska samt språkliga och retoriska kommentarer som tas upp under rubriker med samma namn. Emellanåt finns även efterkommentarer att tillgå, uttalade långt senare av Putin själv eller andra kommentatorer. Till de putinismer där information för dessa faktorer inte är tillgänglig uteblir ovanstående rubriker. Ordningföljden blir då som nedan för varje uttalande, men för de sista rubrikerna kan ordningen variera något för läsbarhet och förståelse.

⁸⁷ Wikipedia, *Putinizmy*, hämtad 2013-12-15 från ru.wikipedia.org/wiki/Путинизмы

⁸⁸ L. Hellspong & P. Ledin, *Vägar genom texten, Handbok i brukstextanalys*, studentlitteratur, Lund, 1997, s. 49.

⁸⁹ Se exempelvis: Memoid.ru, *Šutki i metaforij v vyskazyvanijah Vladimira Putina*, 2011, hämtad 2014-02-28 från www.memoid.ru/node/Šutki_i_metaforij_v_vyskazyvaniyah_Vladimira_Putina

Putinism på ryska och sedan svensk översättning.

Situationskontext

Uttalandet i sin helhet på ryska och sedan svensk översättning

Kommentarer över språk och retorik

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen

Efterkommentarer

Slutligen har putinismerna delats in i kategorierna nedan. I början av vissa delkapitel ges mer specifik teori än vad som tagits upp i kapitel fyra, i syfte att i nära anslutning till specifika putinismer ge läsaren ökad kunskap av vad denne bör söka efter i respektive uttalande. Kategorierna är delvis ordnade efter hur uttalandena naturligt kommit till min kännedom i undersökningsarbetet inför denna uppsats. Därmed kan konstateras gällande ordningen att många av de mer häpnadsväckande uttalandena kommer i de första fyra rubrikerna, varefter icke mindre intressanta, men kanske lite mindre uppseendeväckande uttalanden följer.

5.2 Talspråk och grovt språk

5.3 Vokabulär från fysiologin

5.4 Metaforer

5.5 Personifikation

5.6 Ordspråk

5.7 Liknelse

5.8 Situationsbaserad humor

5.9 Skämt och ironi

5.2 Talspråk och grovt språk

Bogomolova tar upp frågan om det ramverk vilket politiskt språk borde röra sig inom.⁹⁰ Hänsyn bör tas till förståelse, logik och språklig korrekthet. För optimal förståelse av budskapet bör man definiera och fokusera på snittmottagarens kulturella nivå, preferenser och mentala egenheter. Dock är det undantagen från hänsyn till ovanstående normer som skapar en politikers personliga stil och därmed igenkänningsfaktor. Viktiga sådana uttryck kan vara vad Bogolomova kallar för *ordparasiter*, såsom t.ex. *однозначно* (*liktydigt*) och *понимаешь* (*du förstår*). Man stöter sällan på

⁹⁰ Bogomolova, 2002, s. 127.

helt och hållet korrekt och intelligent språk hos ryska politiker då det sovjetiska propagandamaskineriet enligt Bogomolova betecknade detta som fiendens språk och inte något folkligt. Därför kan högtravande språk än idag betraktas med irritation och avundsjuka. I ryskt politiskt språk framhäver man lämpligen att man besitter vishet och inte bildning, handling och inte retoriska konster. Bogomolova konstaterar vidare att det vanliga litterära och formella språket är för neutralt och uttryckslöst, oförmöget att framkalla patos. Vardagsspråk och jargong är förbehållet informella och emotionella diskurser, därför är användningen av jargong i strikt formella sammanhang väldigt effektiv, politiker dras till uttryck och skjuter in ord som inte faller inom ramarna för litterär korrekthet, allt för uppmärksamhet. Med tiden får vissa av uttrycken vind i seglen och blir så pass populära att de till slut inte uppfattas som avvikelse från normen. Bogomolova nämner *политическая тусовка* (politikergäng eller politisk gruppering) och *разборки в Думе* (uppgörelser i Duman) som exempel.

Dmitriev och Walker går längre i sin analys av nedvärderande språk och förolämpningar i politiken.⁹¹ De menar att det är omöjligt att undgå den starka närvaron av förolämpande vokabulär som används av samtida politiker. De skiljer på termerna förolämpande språk och invektiv. Förolämpande språk för politiker består allt som oftast av direkt smutskastning och förtal av politiska opponenter för att få dessa att framstå i negativ dager. Invektiv däremot har en betydelse av offentligt hån och kraftigt fördömande av en person eller grupp, med syfte att skapa samma fördömande av personen hos mottagarna. Invektivet kan anta beräknande och avancerade former, ofta med hjälp av satir, ironi och semantisk tvetydighet. I litterär form förekommer invektivet i åtskilliga skepnader såsom polemiska artiklar och Ciceros många satiriska tal. Dmitriev och Walker nämner Lenin som en ivrig användare av invektiv gentemot sina opponenter. Han kallade bl.a. Trotskij för ”Judas” och ”skurk”. Dmitriev och Walker skriver vidare att många fördömer detta frekventa användande av invektiv, men misslyckas då göra en analys av bakomliggande anledningar. Invektiv används som ett grepp för politiker att t.ex. diskreditera eller provocera en opponent till viss handling. Därmed bör avsändaren ta några faktorer i beaktande före användning av greppet. Man bör ta hänsyn till mottagarnas utbildningsnivå, där högutbildade är mindre mottagliga för negativa budskap medan det för lågutbildade kan förändra inställningar i grunden. För det andra bör även hänsyn tas till allmänhetens uppfattning om avsändaren. Denne bör, för att effektivt begagna sig av invektivets kraft, uppfattas som kompetent och pålitlig, en person utan fördomar som kan åsidosätta personliga intressen. Ju mer invektiv används, desto mer urvattnas det. Den återhållsamme politikern kan däremot få stort gehör när invektiv väl används. För det tredje

⁹¹ Dmitriev & Walker, 2008, s. 71.

måste man beakta opponentens förväntade motdrag. Exempelvis kan en anklagelse mot opponenten med ett resulterande erkännande från dennes sida, få oförutsedda konsekvenser i uppfattningen av denne hos allmänheten. Således menar Dmitriev och Walker att invektiv används med viss risk för bakslag. Grälände politiker fokuserar inte tillräckligt på de verkliga frågorna och problemen, och därför blir den politiker kortvarig som ej kan se längre än till smutskastning av opponenter. Ändock används invektivet ofta i Ryssland, och förklaringen ligger enligt artikelförfattarna i att det ryska samhället är extremt stressat, känsligt och otryggt, och att dessa sinnesstämningar oundvikligen smittar av sig på politikerkåren som ger utlopp för sina frustrationer när de så behagar. Sammanfattningsvis använder sig Putin gärna av både expletiv och invektiv, alltså svordomar och förolämpningar, för ökad expressivitet i sina uttalanden. Nedan följer några exempel.

Дурацкие вопросы (idiotiska frågor)

Situationskontext

Uttalandet gjordes under en intervju för New York Times, angående utfärdandet av amerikanska visum till ryssar, oktober 2003.

Какой смысл вызывать каждого человека на собеседование в посольство со всей Российской Федерации..., и заставлять отвечать на совершенно **дурацкие**, не имеющие ничего общего с вопросам безопасности, вопросы анкеты.

Vad är meningen med att tillkalla varje person från hela ryska federationen för intervju på ambassaden.. och tvinga dem svara på helt och hållet **idiotiska** enkätfrågor som inte har något som helst med säkerhet att göra.

Kommentarer över språk och retorik

Putin använder här adjektivet *дурацкий* vars definition i Stora akademiska ryska ordboken är: *Лишенный здравого смысла, глупый, нелепый. (Den som saknar friskt tänkande, dum, korkad.)*⁹²

Detta är ett expletiv såtillvida att det är ett kraftuttryck för att uttrycka känsloton snarare än att vara förolämpande i sig självt eller mot någon annan. Placeringen och det faktum att ett mer neutralt ord hade kunnat användas, men detta ord ändå skjutits in, gör det till ett expletiv. Fleischmann skriver att Putin gärna använder ordet *дурацкий* (*idiotisk*) inom ramarna för vad Fleischmann benämner som Putins förkärlek till vardagligt språk, för att visa att han står folket nära, att han är en av dem.⁹³ Putin framkallar patos genom att förklara motståndaren, i detta fallet en myndighet, oförmögen. Samtidigt ger han uttryck för sin egna maktposition och suveränitet.

⁹² Gorbačevič, 2006.

⁹³ Fleischmann, 2010. s. 335-337.

Дурацкие обязательства (idiotiska skyldigheter)

Situationskontext

Uttalandet gjordes under en intervju för New York Times, januari 2002.

На протяжении десяти лет... нас постоянно обманывали. Мы платили по долгам бывшего Советского Союза. Непонятно, зачем нам это нужно, и я бы никогда не согласился с этим. Но прежнее руководство согласилось, приняло это решение и мы исполняем эти **дурацкие обязательства** и платим за все республики бывшего Советского Союза.

Under loppet av tio år ... har vi ständigt blivit lurade. Vi betalade för skulder tillhörande före detta Sovjetunionen. Jag förstår inte vad det ska vara bra för och jag skulle aldrig ha gått med på det. Men den tidigare ledningen fann sig i detta, de tog beslutet och vi uppfyller dessa **idiotiska skyldigheter** och betalar för alla republiker i f.d. Sovjetunionen.

Kommentarer över språk och retorik

Uttalandet utgör ett tydligt exempel på expletiv.⁹⁴

Нашли дураков (Den går jag inte på) (bokstavligen: hittade idioter)

Situationskontext

Presskonferens i Italien efter samtal med Berlusconi i Rom november 2003.

В ответ на предложение, чтобы российские военнослужащие сейчас приняли участие в операции в Ираке, так и хочется сказать: «**Нашли дураков**».

Som svar på förslaget att den ryska militären skulle delta i operationerna i Irak vill man bara säga: ”**Den går jag inte på**”!

Kommentarer över språk och retorik

Дурак är ett väldigt populärt ord i ryskan som betyder *dumbom*, *idiot* eller till och med *jubelidiot*. Ordet ingår i en del populära uttryck och ett sådant är *нашли дураков* som Putin här använde, vilket är en pluralvariant av det vanligare *нашел дурака*. Den bokstavliga betydelsen på svenska blir (*ni tror att ni*) *hittat dårar* resp. *hittade dåre* medan den bildliga betydelsen av uttrycket är *den går jag inte på*, så *dum är jag inte* (Norstedts Ryska Ordbok).

⁹⁴ Se kommentarer till föregående exempel

Detta är till skillnad från de två ovanstående exemplen inte ett expletiv i bemärkelsen onödig utfyllnad. Putin är tvungen att använda ordet dåre för att kunna nyttja frasen i sin helhet. Man skulle möjligtvis kunna argumentera för att hela idiomet är ett expletiv då det innefattar ett ord av tveksam politisk korrekthet och att frasen kunnat bytas ut mot ett mer neutralt uttryck med likvärdig betydelse.

Idiomets förekomst i ryska nationalkorpusen

Fyra träffar i nationalkorpusen för pluralvarianten gentemot 12 träffar för singularvarianten, dock inga träffar daterade efter Putins uttalande.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Антюфеев меня уговаривает обратиться к майору, чтобы тот меня направил в батальон. Нашел дурака!
Сейчас очень тяжелое для меня время: муштровка, муштровка и снова муштровка.⁹⁵

Antjufeev övertalar mig att vända mig till majoren, så att han ska skicka mig till bataljonen. Den går jag inte på! Nu blir det en mycket svår tid för mig: exercis, exercis och återigen exercis.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

— Кто вам поверит? Нашли дураков! Вот кто-никто привезет вам дровишек либо камня угольного —
вы чем расплачиваетесь-то?

- Vem kommer tro dig? Den går vi inte på! Här finns ingen som kommer ge dig varken ved eller stenkol, med vad betalar du för det?

Мочить в сортире (Knäppa på dass)

Situationskontext

Uttalandet görs av Putin i Astana under en presskonferens den 24 september 1999, då han kommenterar en fråga från journalister angående den föregående dagens bombningar utförda av den ryska militären i Tjetjenien.

Российские самолеты наносят и будут наносить удары в Чечне исключительно по базам террористов, и это будет продолжаться, где бы террористы ни находились. ...Мы будем преследовать террористов

⁹⁵ V.N. Gel'fand, *Dnevnik*. 1944-1946, hämtad 2013-07-11 från www.ruscorpora.ru
Hädanefter ges för utdrag ur korpusen endast författare, titel samt årtal. Länk kommer inte att ges då det är underförstått att samtliga dessa utdrag finns att tillgå på www.ruscorpora.ru.

езде, в аэропорту — в аэропорту. Значит, вы уж меня извините, в туалете поймаем, **мы и в сортире их замочим**, в конце концов. Всё, вопрос закрыт окончательно.

Ryska plan utför och kommer att utföra angrepp i Tjetjenien specifikt på terroristernas baser, och detta kommer att fortsätta var än terroristerna befinner sig. Vi kommer att förfölja terroristerna överallt, är de på flygplatsen så förföljer vi dem där. Det betyder, och ni får ursäkta mig, att vi fångar dem på toaletten, **vi knäpper dem på dasset** slutligen. Så var den saken avgjord för gott.

Kommentarer över språk och retorik

Precis innan det kända uttalandet använder sig Putin av *humiliatio*, det att ödmjukt ursäkta sig. Det är ett grepp som han senare under sin karriär skall komma att använda med jämna mellanrum. Här följer nu en analys av uttalandets beståndsdelar. Idiomet *knäppa på dass* består av två lexem som hör till vardagligt vokabulär. Det första ordet, *мочить* definieras på följande sätt i *Den stora akademiska ordboken över ryska språket*⁹⁶:

МОЧИТЬ

ipf

1 Делать мокрым, влажным (göra blöt, fuktig)

2 Держать в воде, (lägga i vatten)

I Norstedts hittar man förutom de två ovanstående ännu en betydelse, nämligen *ha ihjäl, knäppa*. Ordet *мочить* i denna tredje betydelse, att knäppa, har sitt ursprung i den ryska kriminella världens språk. Andra ord som ingår i samma semantiska fält är *мокруха (mord)*, *мочилово (slagsmål med mord som utgång)*, *мочила (en lejd mördare)*. Norstedts tar även upp idiomet *мокрое дело*, bokstavligen *blött jobb* eller *blöt affär*, som i detta fallet översätts till *mord*.

Lexemets användning har vuxit från att tillhöra den undre världens ordförråd till att numer komplettera den vanlige ryssens vardagsvokabulär. Verbet har även kommit att få nya betydelser, vilka vissa tillskriver Putin och hans uttalande. Det har kommit att betyda *att skoningslöst fånga in någon och göra sig av med den personen, var den än befinner sig*.⁹⁷ I *Bol'šoj slovar' molodezhnogo slenga*, en rysk ordbok för slanguttryck⁹⁸ återfinns följande definition:

МОЧИТЬ

1 БИТЬ, убивать (slå, döda)

⁹⁶ Gorbačevič, 2006.

⁹⁷ Wikipedia, *Мочить в сортире*, hämtad 2013-11-04 från ru.wikipedia.org/wiki/Мочить_в_сортире

⁹⁸ S.I. Levikova, *Bol'šoj slovar' molodezhnogo slenga*. Moskva: FAIR-PRESS, 2003.

2 быстро делать что-либо (snabbt göra något)

3 рассказывать (berätta)

4 говорить глупости, нести чушь (prata dumheter, sprida skitsnack)

Verbet мочить har alltså antagit nya betydelse från det att verbet användes och blev känt genom Putins uttalande.

Det andra lexemet сортир har en minst lika intressant bakgrund. I Norstedts ryska ordbok står att läsa: *сортир*, starkt vard. *dass*, *skithus*. Ordet har sitt ursprung i 1800-talets ryska adliga kretsar där man främst talade franska. Vid delikata situationer såsom toalettbesök använde man med fördel uttrycket *je dois sortir* (*jag måste gå ut*). Med tiden utvecklades verbet *sortir* till en eufemism för toalett. I våra dagar har ordet kommit att ses som grovt men används fortfarande i vardagligt tal.⁹⁹ Putin blir speciellt frustrerad när det gäller just Tjetjenien. Detta blev Putins första uttryck som skapade uppståndelse, men han skulle komma att tala med samma grovhet när det gällde just frågor länkade till Tjetjenien, såsom kommentaren om omskärelse.¹⁰⁰

Glivinska-Kotinya pekar på den intressanta användningen av pronomenet *vi*. ”*Vi kommer att förfölja..., vi knäpper dem på..*”. Med detta vill Putin betona, menar hon, att inte bara maktapparaten utan alla ryssar är delaktiga i detta krig, att det ryska folket står enat.¹⁰¹

Uttrycket har kommit att bli det mest kända av Putins alla uttalanden och åsikterna går isär om huruvida det var lyckat eller ej. Litnevskaja menar att det skapar en metakommunikativ reaktion hos adressaten, en reaktion av oförståelse och obehag. Hon skriver att användandet av det grovt vardagliga ”knäppa på dass” utan minsta form av leende men med största allvar, var helt och hållet olämpligt på presskonferensen. Kännedomen om uttalandet spreds ögonblickligen ut i samhället och skapade våldsam debatt. Det finns kommunikativa situationer som endast tillåter tal i neutral stil, till vilken politiker som framträder framför presskåren räknas. Därmed ser hon uttalandet som ett misstag på det stilistiska planet och kategoriserar det som ett kommunikativt felsteg.¹⁰² Elistratov (2009) skriver däremot: «*Мочить в сортире*» – это, вне всякого сомнения, хорошо, весело и к месту. (*”Knäppa på dass”, det är utan tvivel bra, roligt och välplacerat.*) Elistratov är av åsikten att uttalandet är ett exempel på en fras förmåga att röra sig över kulturella och ideologiska dimensioner.¹⁰³

⁹⁹ Tradicia, Russkaja ènciklopedija. *Močit' v sortire*, hämtad 2013-11-11 från traditio-ru.org/wiki/Мочить_в_сортире

¹⁰⁰ Newru.com, *Vladimir Putin kak šutnik i znatok uličnogo slenga*, 2006, hämtad 2013-11-10 från www.newsru.com/background/21apr2005/poutine.html

¹⁰¹ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 35.

¹⁰² Litnevskaja, E.I. (2010) *Stilevaja neodnorodnost' teksta kak norma*, kommunikativnaja neudača, jazykovaja igra i primeta idiosilja. // *Mir lingvistiki i komunikacii*

¹⁰³ Elistratov, V.S. (2009) *O soderžanii termina ”jazykovaja politika” v načale XXI veka* // *Vestnik Centra meždunarodnogo obrazovanija Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta*.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Frasen *мочить в сортире* dyker upp i 16 dokument. För att undersöka om uttrycket är vanligare i talspråk görs en sökning på google. Om man söker på *мочить в сортире* får man 209000 träffar, om man därtill exkluderar *Путин (Putin)* ur sökningen så att man söker på uttrycket utan inblandning från mannen som gav upphov till frasen, hans namn nämns då inte någonstans i träffen, ger det 107000 träffar.¹⁰⁴ Frasen har blivit ett vanligt förekommande uttryck i ryskan.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

По замечанию наблюдателей, это означает, что сам президент позитивно оценивает успехи своей политика на Кавказе: миссия «мочить в сортире» выполнена.¹⁰⁵

Som åskådarna märker så betyder det att presidenten själv ser positivt på sin politiks framgång i Kaukasus: uppdraget ”döda på dasset” är slutfört.

Ovanstående exempel är direkt kopplat till situationen i vilken frasen för första gången yttrades. Men det finns exempel som inte är lika direkt kopplade till ursprunget.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

Ибо все сводится к решительным заявлениям вроде «мочить в сортире», законодательным новациям да телевизионным шоу с «оборотнями» и налетами на офисы олигархов.¹⁰⁶

För i slutändan handlar allt om ett avgörande uttalanden i stil med ”döda på dasset”, juridiska nymodigheter och tv-program med ”varulvar” och överflygningar över oligarkers kontor.

Variationer i användning av verbet *мочить*

Här följer exempel från korpusen på variationer i användandet av verbet *мочить* i dess andra bemärkelse, *döda* eller *knäppa*, åren efter det att Putin först uttalat denna fras. Vid sökning ges:

Exempel 1.

Ну как БАБ сумел угадать, что через два дня после публикации интервью его будут «мочить» в Самаре?¹⁰⁷

Hur kunde BAB lista ut att de skulle döda honom i Samara två dagar efter publiceringen?

¹⁰⁴ (sökst 2013.01.13)

¹⁰⁵ Širokov, A. (2008) *Kavkaz nespokoen*.

¹⁰⁶ Ju. Feodanov, *Igry v poddavki*. 2003.

¹⁰⁷ A. Krivcov, *Babskaja zaščita demokratii*. 2002.

Exempel 2.

И в кавказской части то же самое: «Мочить русских!»¹⁰⁸

Och i den kaukasiska delen är det samma sak. ”Döda ryssar!

Sökningen ger fler än 200 träffar och visar hur *мочить* används i alla möjliga sammanhang och kombinationer i för att beskriva dödande. Verbet används i sin nya betydelse i allt från skönlitteratur till nyhetspubliceringar.

Efterkommentar

I efterhand har Putin beklagat sig över uttalandet. I ett möte med pressen på en fabrik i Magnitogorsk sommaren 2011 medgav Putin att han haft samvetsqual på grund av uttalandet.¹⁰⁹

Помните, я ляпнул по поводу того, что будем мочить там где-то? Я где-то на выезде был, прилетел в Питер, и в расстроенных чувствах был. Меня приятель спрашивает — ты что такой грустный? Я говорю — ляпнул чего-то, видимо, некстати. Неприятно, не должен я, попав на такой уровень, так языком молоть, болтать.

Minns ni att jag vräkte ur mig något, om att knäppa någon någonstans? Jag hade varit på uppdrag någonstans och flög sedan till Petersburg, och jag var på dåligt humör. Min kompis frågar - varför är du så ledsen? Jag svarar – Jag vräkte ur något olämpligt. Det var obehagligt, jag skulle inte ha sjunkit till en sådan nivå, misshandla språket så, prata strunt.

Analysen av denna putinism avslutas med ett uttalande från Kommunistpartiets ledaren Gennadij Zjuganov som under en intervju 2012 med tidningen Novaja Gazeta kommenterade trögheten i ryska byggsektorn. Det var en satirisk hänvisning till Putins då snart 13-åriga uttalande:

Чтобы мочить в сортире, надо как минимум сортир построить. А когда за 10 лет ни одного современного наукоемкого завода не построили, то это беда.¹¹⁰

För att knäppa någon på dass måste man åtminstone bygga ett dass. Och när det på tio år inte har byggts en enda forsknings-intensiv modern fabrik, så är det en tragedi.

¹⁰⁸ O. Andreevna och G. Tarasevič, Otlčniki s Manezhnoj. ”Russkij reporter” 3. uppl. (181), 2011.

¹⁰⁹ Tradicia, Russkaja ènciklopedija.

¹¹⁰ Novaja Gazeta. ”Čtoby močit' v sortire, nado kak minimum sortir postroit'» Politika, Intervju, 2012. hämtad 2013-11-14 från www.novayagazeta.ru/politics/50640.html

5.3 Vokabulär från fysiologin

Если будем сопли жевать годами (Om vi ska tugga snor i årtal) (Om vi ska dra ut på detta i årtal)

Situationskontext

Putin talar om rysk ekonomi under ett ministermöte i Kreml mars 2006.

Если будем сопли жевать годами, тогда ничего не изменим. Надо принять все меры для стимулирования переработки леса на территории России, а не гнать кругляк за границу. А то шуруют туды-сюды в огромных количествах, и ничего не сделано. Я понимаю, почему это происходит. И вы понимаете... Это лоббисты. Они думают о своих интересах... А вы должны думать об интересах народа. С 1999 года рассматриваются проекты... И ни хрена не происходит. Я знаю эту болтовню, и каждый год одно и то же.

Om vi ska tugga snor år ut och år in, kommer vi inte förändra någonting. Vi måste vidta alla åtgärder för att stimulera förädlingen av skog på ryskt territorium, och att inte köra rundvirke utomlands. Och sedan forslar de allt hit och dit i enorma mängder, och ingenting görs. Jag förstår varför detta pågår. Och ni förstår... Det är lobbyister. De tänker på sina egna intressen... Och ni måste tänka på folkets intressen. Sedan 1999 behandlas projekten... och inte ett skit händer. Jag känner igen det här tompratet, det är samma sak varje år.

Kommentarer över språk och retorik

Som sökning på idiomet i korpusen nedan skall visa, så är uttrycket mycket ovanligt i skriftspråk.

När man slår upp *жевать сопли* (*tugga snor*) i *wikislovar'* får man: *вульг. то же, что тянуть время; медлить, бездействовать (vard. att dra ut på tiden, sinka, vara överksam)*.¹¹¹ Putin gör här ett intressant val. Han kunde här för att framföra samma mening använt sig av en rad olika uttryck såsom ovan nämnda synonymer eller också av idiomet *сидеть сложа руки* (*sitta med händerna i kors*). Om man söker på denna fras i korpusen får man 160 träffar i 150 dokument, det är alltså ett mycket vanligare uttryck. Men Putin väljer istället frasen *tugga snor*. Detta kan alltså betraktas som expletiv ordkombination, men därutöver är frasen även invektiv då detta är menat som en illa förtäckt förolämpning mot annan part, nämligen mot Putins kollegor i duman. Glivinska-Kotinya menar att han genom att använda denna formulering bestämt sig för att få sina stats-anställda att skämmas då han jämför dem med små hjälplösa snorungar.¹¹²

Putin använder sig i detta uttalande upprepade gånger av grövre talspråk, exempelvis *туды-сюды* (*hit och dit*) respektive *ни хрена* (*inte ett skit*). Men om man besöker presidentens egna hemsida och tar fram transkriberingen av uttalandet så ser det annorlunda ut:

¹¹¹ Wikislovar', *Sopli zhevat'*, hämtad 2013-07-20 från ru.wiktionary.org/wiki/сопли_жевать

¹¹² Glivinska-Kotynja, 2011, s. 41.

Надо, чтобы это были такие предпосылки, которые бы стимулировали переработку здесь, на территории России. Они должны быть энергичными. Так, как принимали решение по автомобилестроению, так и здесь должны. Мы будем сопли жевать здесь годами? Мы уже сколько говорим на эту тему – с 99-го года? Почти ничего не происходит, только одни разговоры. Все это шуруют туда, не переставая, в огромных количествах. И ничего не сделано для того, чтобы стимулировать переработку на территории Российской Федерации, из года в год. Я обращал внимание Правительства на этот вопрос уже несколько раз, и все только разговоры. Я понимаю, с чем это связано, – и вы понимаете: это связано с лоббированием экспортеров. Они думают о своих экономических интересах, а вы должны думать об интересах российского народа.¹¹³

Det måste vara så att det finns förutsättningar som stimulerar förädling här, på ryskt territorium. De måste vara energiska. Så som man fattade beslut om bilindustrin måste man göra även här. Ska vi bara tugga snor här år ut och år in? Hur länge har vi pratat om detta temat nu, sedan -99? Nästan ingenting händer, endast massa samtal. Allt detta föses bort, utan uppehåll och i stora mängder. Och ingenting görs för att stimulera förädlingen inom Ryska Federationens territorium, från år till år. Jag riktade regeringens uppmärksamhet på den här frågan flera gånger, och alla bara pratar. Jag förstår vad detta beror på – och det vet ni själva, det beror på lobbying från exportörerna. De tänker på sina egna ekonomiska intressen, och ni måste tänka på det ryska folkets intressen.

Texten har genomgått en hel del förändringar, språket har gjorts mer formellt och korrekt, tillägg har gjorts och ordningen ändrats. Att sätta det faktiska uttalandet i relation till transkriberingen visar på skillnaderna i hur Putin uttalar sig och vilken bild hans egna presscenter vill ge av honom. Det mest intressanta är dock att man valt att behålla idiomet *tugga snor*, medan man tagit bort *hit och dit* samt *inte ett skit*. *Tugga snor* har alltså av presscentret accepterats som en del av presidentens vokabulär. Putin har än idag användning för idiomet när han vill skjuta in ett expletiv. Så sent som 2013 använde han sig av *tugga snor* vid ett uttalande i rysk tv.¹¹⁴

Enligt Glivinska-Kotinya så ställer Putin gärna retoriska frågor till sina underställda chefer offentligt och efter förutbestämd mall, för att på olika vis sätta dem på plats och/eller framhäva sig själv.¹¹⁵

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Två träffar vilka båda har daterats några år tidigare än Putins uttalande.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

— Но я вас сюда пригласил не чай пить и, извините, не сопли жевать, а рассказать всем

¹¹³ Kreml, President Rossii, *Stenogrammy*, hämtad 2013-07-20 från www.kremlin.ru/transcripts

¹¹⁴ Youtube, *Putin o futbole – khvatit sopli zhevat'*, hämtad 2013-07-24, www.youtube.com/watch?v=c7ogAMVSHuo

¹¹⁵ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 39.

присутствующим то, о чем вы мне уже говорили два дня назад.¹¹⁶

– Men jag bjöd hit dig inte för att dricka te eller, ursäkta, tugga snor, utan för att berätta för alla närvarande vad du sade till mig redan för två dagar sedan.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

Жалобы слушал с плохо скрытым недовольством — считал, что, если человека обижают, он должен сам за себя постоять, а не жевать сопли.¹¹⁷

Klagomål lyssnades på med illa dold bitterhet – det ansågs att om man förnärmar en person, så måste denne stå upp för sig själv, och inte tugga snor.

Все сопли жуем и политиканствуем (Alla tuggar snor och politiserar) (Det tuggas bara snor och politiseras)

Situationskontext

Intervju för tidningen *Argumenty i fakty* februari 2003.

Почему у нас так не получается? Потому что, извиняюсь, **все сопли жуем и политиканствуем**.

Varför lyckas vi inte? Jo, jag är ledsen, **för alla tuggar snor och politiserar**.

Kommentarer över språk och retorik

Putin inleder här med en fråga som han själv ska svara på, och använder sig av en falsk ursäkt eller *parrhesia* innan han uttalar *expletivet*. Efter *tugga snor* kommer det intressanta verbet *политиканствуем* vars definition ur *Tolkovij slovar' russkogo jazyka*, en rysk ordbok är: *быть политиканом, (vara politikan)*.¹¹⁸ Verbet härleds från substantivet *политикан (politikan)* vars definition ur samma ordbok är: *Беспринципный политический деятель, а также вообще ловкий и беспринципный делец (Principlös politisk aktör, men även en listig och principlös näringsidkare)*.

Glivinska-Kotinya påpekar att Putin ofta är noga med att uttrycka missnöje över handlingsförlamningen som kan råda i statliga projekt. Han beklagar sig med jämna mellanrum över statsanställdas inkompetens för att på så sätt visa att han står på folkets sida emot korruption.¹¹⁹

Denna putinism har till och med citerats i ordboken *Slovoborg*:

¹¹⁶ Sergei Romanov, *Parlament*, 2000.

¹¹⁷ Andrei Volos, *Sirijskie rozy, "Novij mir"*, 1999.

¹¹⁸ S.I. Ožegov, och N.Ju. Švedlova, *Tolkovij slovar' russkogo jazyka*. Rossijskaja Akademija Nauk, 1993.

¹¹⁹ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 42.

Жевать сопли: находится в нерешительном состоянии, когда необходим резкий ответ на внешнее воздействие. Например: Хватит сопли жевать, третьей платформы уже нет, четвертая под атакой. • **Потому что, извиняюсь, всё сопли жуем и политиканствуем.** • Хватит жевать сопли, действуй! • Оппозиция пока только жует сопли. • Хватит жевать сопли и ждать милости с неба!¹²⁰

Tugga snor: det att befinna sig i ett läge av obeslutsamhet när yttre omständigheter kräver skärpa i reaktion. Exempelvis: Sluta tugga snor, tredje plattformen är redan borta, den fjärde är under attack. / **Därför att, ursäkta, alla tuggar snor och politiserar.** / Sluta tugga snor, handla! / Oppositionen tuggar än så länge bara snor. / Sluta tugga snor och vänta på givmildhet från himlen!

Vsë vykovyryali iz nosa (De grävde ut allt ur näsan)

Situationskontext

Presskonferens i Kreml februari 2008 under vilken Putin får frågan vad han tycker om en publicering som påstår att Putin missbrukar sin ställning för att berika sig själv, varpå Putin svarar:

Что касается различных слухов по поводу денежного состояния, я смотрел некоторые бумажки на этот счет. Просто болтовня, которую нечего обсуждать, просто чушь. **Все выковыряли из носа и размазали по своим бумажкам.** Вот так я к этому и отношусь.

Vad gäller olika rykten om den finansiella situationen såg jag några av artiklar om detta. Rent pladder ovärdigt att kommentera, trams helt enkelt. **De grävde ut det ur näsan och smetade på sina papper.** Det är så jag förhåller mig till detta.

Kommentarer över språk och retorik

Putin använder här det ovanliga verbet *выковырять*, *gräva ur*, *peta ut*.¹²¹¹²² Fleischmann menar att *чушь*, *nonsense* eller *trams* är ett ord Putin ofta tar till för på ett effektivt sätt anspela på folklighet samtidigt som det förringar motståndarens argument.¹²³ Med användandet av ord som *pladder*, *trams* och *peta näsa*, visar Putin att källan till anklagelserna inte är pålitlig och gör dem till åtlöje.¹²⁴ Denna putinism är också ett gott exempel på en retorisk stegring¹²⁵ som börjar med ordet *pladder* och sedan slutar i en klimax med den mycket grova formuleringen att det ska smetas snor på papper. Denna fras kan även klassificeras som *linguistic modality*¹²⁶ eller modusväxling¹²⁷ som det ibland

¹²⁰ Slovoborg, *Zhevat' sopli*, hämtad 2013-07-28 från www.slovoborg.ru/definition/Жевать+сопли

¹²¹ Verbet *выковырять* ger 38 träffar i korpusen, så det är ett tämligen ovanligt verb.

¹²² Se även putinism *Выковырять со дна канализации (Gräva ut från botten av avloppet)* s. 49.

¹²³ Exempel av Fleischmann: «... что Россия хочет востаносить какое-то величие сверхдержавы, – это просто чушь» ("... att Ryssland skulle vilja återuppliva någon slags supermakt, det är rent trams") (Intervju för tv-kanalerna ARD och ZDF 2005.05.05). Fleischmann, 2010, s. 338.

¹²⁴ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 55.

¹²⁵ För mer om stegring se Robbjens, 2010.

¹²⁶ R.E. Asher, 1994, s. 2515.

kallas på svenska. Modalitet är enligt Hägg benämningen på ett uttryck för hur någon önskar att världen såg ut, en fiktiv värld. Putin väljer här att se situationen som det passar honom och målar upp ett scenario som inte ägt rum. Genom att skapa en bild av fysisk grovhet får Putin åhörarna att tänka på annat än hans påstådda självberikning.

Efterkommentarer

Sošnikov nämner att det i västerländska medier har spekulerats om att Putin i hemlighet kunnat tillskansa sig inte mindre än 40 miljarder dollar i aktieposter i företag som Surgutneftegaz och Gazprom, och den i Schweiz registrerade oljehandlaren Gunvor. Putin svarade att han tror hans främsta rikedom är förtroendet bland folket, som två gånger valt honom till president.¹²⁸

Sxvatili za jedno mesto (Greppade på ett visst ställe)

Situationskontext

Intervju för italienska dagstidningen Corriere della Sera november 2003.

Надо исполнять закон всегда, а не только тогда, **когда схватили за одно место**.

Man måste alltid följa lagen, och inte bara **när någon greppat en på ett visst ställe**.

Kommentarer över språk och retorik

Nyhetsidan news.ru hävdar i en artikel från 2005 att uttalandet ursprungligen varit *sxvatili za jūca*, *greppade i ballarna* men att det ordvalet skulle tagits bort från både tv- och tidningsversionen av intervjun.¹²⁹ I originalartikeln från Corriere della Seras arkiv lyder dock formuleringen: *Invece oggi bisogna chiarire che tutti devono rispettare le leggi del Paese. (Men idag måste vi klargöra att alla måste respektera lagarna i landet.)*¹³⁰ I den italienska originalartikeln finns alltså inga spår av den invektiva och brutala formulering som sedermera dyker upp i den ryska versionen. Frågan man måste ställa sig då är om den italienska tidningen har censurerat vad Putin faktiskt sade eller om det snarare är så att invektivet har lagts till i efterhand av regeringens presscenter för att på så vis, på eget bevåg, skapa en putinism som aldrig uttalats av Putin själv?

¹²⁷ Hägg, 1998, s.

¹²⁸ S. Sošnikov, *Vsyο vykovyryali iz nosa*. Vek. Politika. 2008, hämtad 2013-10-10 från wek.ru/politika/2997-vsyο-vykovyryali-iz-nosa.html

¹²⁹ Newru.com, *Vladimir Putin kak šutnik i znatok uličnogo slenga*, 2005, hämtad 2013-11-26 från www.newsru.com/background/21apr2005/poutine.html

¹³⁰ F. Dragosei och F. Venturini, *"Il futuro della Russia è in Europa"*. *Intervista a Putin*. Corriere della Sera. Esteri. 2003, hämtad 2013-07-24 från www.corriere.it/Primo_Piano/Esteri/2003/11_Novembre/04/putin.shtml

Kommentarer

Kommentaren är riktad mot ryska privata aktörer och inhemsk korruption och får ses som ett led i Putins långsiktiga arbete att motarbeta de element som efter sammanbrottet tillskansat sig för mycket makt och hamnat vid sidan om lagen.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Uttalandet fick snabbt gehör då de enda träffarna i korpusen är från andra som citerat Putin i november och december 2003. Skillnader i satsen innan putinismen, första delen av citeringen, stämmer inte överens med varandra eller med den italienska originalversionen.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Особенно, когда он сказал в кремлевской приемной итальянским журналистам: «Ты должен всегда подчиняться закону, а не только когда тебе схватили за одно место».

Speciellt när han sade i en mottagning för italienska reportrar i Kreml: ”Du måste alltid underkasta dig lagen, och inte bara när de har greppat dig på ett ställe”.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

Или, как крылато выразился Путин в беседе с итальянскими журналистами: «Все должны для себя раз и навсегда понять: надо исполнять закон всегда, а не только тогда, когда схватили за одно место».

Eller, som Putin bevingat uttalade sig i en intervju med italienska journalister: ”Alla är skyldiga för sig själva att förstå en gång för alla: **vi måste alltid följa lagen**, och inte bara när de har greppat dig på ett ställe.”

Отторгать все, что связано с сексом (Avstöta allt som har med sex att göra)

Situationskontext

Uttalandet gjordes för tidningen *Kommersant Vlast'*, december 2000. Putin protesterar mot en allt större förekomst av sex och pornografi i rysk media.¹³¹

Общество должно **отторгать все, что связано с сексом**.

Samhället måste **avstöta allt som har med sex att göra**.

Kulturell kontext

Frågor om sex i Ryssland har varit och är så kanske än mer idag en grund för politiska dispyter i

¹³¹ Panorama.ru, *Kharakter Putina*, hämtad 2014-03-20 från www.panorama.ru/works/putin/harakt00.html

Ryssland, men även mellan Ryssland och västvärlden. Dessa frågor har en tendens att dra till sig massmedial uppmärksamhet, ofta på bekostnad av frågor av större politisk vikt. De spelar ibland en viktig roll i det politiska spelet.

Kommentarer över språk och retorik

Verbet *отторгать* betyder enligt *Den stora akademiska ordboken över ryska språket*¹³²: 1. *отрывать, отделять, отъединять* (ta loss, separera, uppdelning) eller 2: *отделять, отнимать насильственным путем* (separera, ta bort med våld). Verbet används enligt Norstedts ryska ordbok också i medicinska sammanhang, i betydelse *avstöta, stöta bort*. Det sensuella eller emotionella ges ingen plats i uttalandet, det existerar inte utan Putin håller sig till ren fysik, det som Aristoteles benämner som *argument till förnuftet* eller *logos*.¹³³ Fleischmann påpekar att åtskilliga internetkällor, till skillnad från presidentens officiella sida där inget sådant hittas, tillhandahåller material med uttalanden av sexuell natur, ibland kommenterar presidenten även sitt eget privatliv.¹³⁴

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Endast verbet *отторгать* ger träffar och då endast 18 stycken varav de flesta är relaterade till antingen medicin och läkekonst, eller i betydelsen avvisa.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Организм начинает отторгать чужака, выстраивая барьеры из соединительной ткани.

Kroppen börjar att avvisa det främmande och bygger barriärer av bindväv.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

А может, профессия стала отторгать меня. Наверное, у меня не хватало характера, упорства и таланта держать взятую высоту...

Kanske yrket har börjat avvisa mig. Jag antar att jag inte har tillräckligt med karaktär, uthållighet och talang för att hålla en intagen höjd...

Десять женщин изнасиловал (Våldtog tio kvinnor)

¹³² Gorbačevič, 2006.

¹³³ För mer om *logos* se Robbjens, 2010.

¹³⁴ Fleischmann, 2010, s. 343.

Situationskontext

Putin pratar med dåvarande israeliska premiärministern Ehud Olmert om Moshe Katsavs otrohetsskandal, i Kreml oktober 2006.

Привет передайте своему президенту! Оказался очень мощный мужик! **Десять женщин изнасиловал!**
Я никогда не ожидал от него! Он нас всех удивил! Мы все ему завидуем!

Hälsa din president från mig! Han har visat sig vara en mycket mäktig man! **Tio kvinnor har han våldtagit!**
Det väntade jag mig aldrig från honom! Han överraskade oss alla! Vi alla avundas honom!

Kommentarer över språk och retorik

Till skillnad från föregående uttalande är detta fyllt av *patos*. Putin använder sig dock inte av några språkliga egenheter. Uttalandets enkelhet kan tyda på att det var spontant och inte riktat till allmänheten.

Efterkommentar

Det uppges att alla journalisterna på plats hade lämnat lokalen efter en presskonferens, kvar satt bara Olmert och Putin. Därav ska Putin ha antagit att mikrofonerna var avstängda.¹³⁵ Vid en frågestund mellan Putin och journalister senare samma år kommenterar Putin situationen på följande sätt: *Их прислали подглядывать, а они подслушивают — некрасиво. (De hade utsänts för att tjuvtitta, men istället tjuvlyssnade de. Ohyfsat.)*¹³⁶

5.4 Metaforer

Раздувать жабры (Blåsa upp gålar)

Situationskontext

Uttalandet görs av Putin under en intervju för ryska tv-kanalen RTR angående olyckan med ubåten Kursk i augusti 2000.

Пытаются, я бы даже сказал грубее, **раздувать какие-то политические жабры** для того, чтобы заработать капитал какой-то или решить какие-то групповые интересы. И правы те, кто говорит, что в первых рядах защитников моряков как раз и оказались те люди, которые длительное время способствовали развалу армии, флота и государства. Некоторые из них даже по миллиону собрали. С

¹³⁵ A. Kolesnikov, *Izrail' ne priznal Romana Abramoviča*. Gazeta Kommersant, 2006, hämtad 2013-11-13 från www.kommersant.ru/doc/714519

¹³⁶ Izvestia.ru, *V. Putin: "Nužno verit' v horošee i projavit' silu i volju"*, 2006, hämtad 2014-03-02 från izvestia.ru/news/318423

миру по нитке – голому рубаха. Луше бы они продали свои виллы на средиземноморском побережье Франции и Испании. Только тогда им бы пришлось объявить, почему вся эта недвижимость оформлена на подставные фамилии и на юридические фирмы. А мы, наверное, задали бы вопросы, откуда деньги. Ну, да Бог с ними.

Det försöks, jag skulle till och med vilja säga ännu grövre, **blåsa upp politiska gälar** för att tjäna in kapital eller lösa grupperingars intressefrågor. Och rätt har de som säger att i främsta ledet av försvarare av sjöman står just de människor som under lång tid möjliggjorde sammanfallet av armén, flottan och staten. Några av dem samlade till och med ihop millioner. Många bäckar små. Det skulle varit bättre om de sålde sina villor på franska och spanska medelhavskusten. Först då skulle de bli tvungna att deklarerar varför alla dessa fastigheter är skrivna på falska efternamn och juridiska firmor. Och vi skulle antagligen fråga varifrån pengarna kom. Men strunt i dem.

Kommentarer över språk och retorik

Idiomet *раздувать жабры* (*blåsa upp gälar*) betyder enligt en rysk slangordbok *сильно злиться* (*тяжело дыша, пыхтя и.т.п.*) (*att vara häftigt arg(flämtande, pustande, etc.)*)¹³⁷ Putin utökar det med adjektivet *политические* (*politiska*) och gör därmed sitt uttalande mera expressivt. Putin förvarnar innan detta idiom att han skall uttala grovheter genom stilfiguren *parrhesia*, det att medge intention om att tala öppet och fritt, och/eller att ursäkta sig för denna intention.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Ordet *gälar* förekommer rikligt vid sökning men idiomet *раздувать жабры* (*blåsa upp gälar*) påträffades bara en gång:

Däremot stöter man på uttrycket *взять за жабры* (*ta vid gälarna*).

Exempel ur nationalkorpusen.

—Так ты и бери дело за жабры!¹³⁸

– Du får ta tag i den här saken nu!

Det är ett starkt vardagligt ryskt idiom med betydelsen att pressa någon eller tvinga någon att handla på ens begäran.¹³⁹ Putin gör dock inte sitt uttalande med detta idiom i åtanke.

Выковырять со дна канализации (Gräva ut från botten av avloppet)

¹³⁷ Elistratov, V.S., *Slovar' russkogo argo*, Gramota.ru, 2002.

¹³⁸ A. Solzhenitsyn, *V krughe pervom*, 1.a band. 1968, s. 26-51.

¹³⁹ S. Lubensky, *Russian-English dictionary of Idioms*, 1995, s. 231.

Situationskontext

Putin kommenterar terroristattacken i Moskvas tunnelbana den 29 mars 2010 under en intervju för den ryska dagstidningen Izvestia.

Мы знаем, в данном случае они залегли на дно. Но это уже дело чести правоохранительных органов — **выковырять их с этого дна канализации** на свет божий! Это будет сделано».

Vi vet att i detta fallet har de lagt sig på botten. Men detta är en fråga om heder för våra rättsskyddande organ: **att gräva ut dem från botten av avloppet** och upp i dagsljuset! Det ska bli gjort.

Kommentarer över språk och retorik

Putin gör här ett intressant val i användandet av verbet *выковырять* som enligt *Den stora akademiska ordboken över ryska språket*¹⁴⁰ betyder: 1. dra, peta ut (ur), 2. att med kraft köra ut/bort någon ifrån något. I ordboken på sidan *граммота.ру* (*gramota.ru*) framgår även att den ovannämnda andra betydelsen har nedsättande ton.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Verbet *выковырять*, *gräva ut/köra ut* är tydligen ganska ovanligt, vid sökning i korpusen ger det bara 38 träffar. Frasen som helhet ger inga träffar. Vid sökning på google framgår tydligt att den i sin helhet är direkt och endast sammankopplad med Putins uttalande.

Exempel ur nationalkorpusen.

Кость вы в горле у России, и скоро она вами подавится, задохнется и сдохнет! Застряли, суки, ничем вас не выковырять! И еще он хвалится, падла!¹⁴¹

Ni är ett ben i halsen på Ryssland, och snart kvävs hon av er, hon stryps och dör! Ni har fastnat, era jävlar, det går inte att peta ut er! Och dessutom skryter han det svinet!

Ovanstående exempel är direkt kopplat till situationen i vilken frasen för första gången yttrades. Men det finns exempel som inte är lika direkt kopplade till ursprunget.

¹⁴⁰ Gorbačevič, 2006.

¹⁴¹ A. Slapovskij, *Bol'shaja Kniga Peremen*, 2010.

5.5 Personifikation

Enligt Nationalencyklopedin är personifikation en typ av bildspråk där konkreta eller efemära objekt får mänsklig gestalt eller egenskaper, exempelvis Moder Jord och Liemannen. Andra källor har en lite vidare definition av begreppet. Ur den engelska ordboken Dictionary.com¹⁴² ges vidare: *1. Att tillskriva mänskliga drag till djur, döda ting eller abstrakta begrepp. 2. Gestalta ting eller abstrakta begrepp i form av en person. 3. En person förkroppsligar ett karaktärsdrag. 4. En imaginär sådan person eller varelse skapad för att representera ting eller abstrakt begrepp.* Ett gammalt begrepp från antik retorik hör hemma under denna rubrik, nämligen *prosopopoeia*, som betyder personifikation av djur eller ting, men främst används som beteckning av den stilfigur när en påhittad, imaginär, frånvarande eller död person representeras i tal eller handling. En vanlig synonym till personifikation är antropomorfism.

Руки России (Rysslands armar)

Situationskontext

Uttalat på rysk-tysk konferens i Ekaterinburg 2003.

Должен заметить, **руки у России все крепче и крепче**. Их не выкрутить даже таким крепким партнерам, как Евросоюз». / О вступлении России в ВТО. Российско-германский саммит в Екатеринбурге.

Man måste lägga märke till att **Rysslands armar bara blir starkare och starkare**. De kan inte vridas upp ens av en så stark partner som Europeiska Unionen.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

En sökning på *руки у России* ger inga träffar i korpusen.

Kommentarer över språk och retorik

Putin gör ett intressant val i användandet av verbet *выкрутить* vars främsta betydelse enligt Norstedts ryska ordbok är att *rycka upp* eller *vrida upp* (*armen på någon*). Putin uttalar också något motsägelsefullt att Rysslands armar inte kan *vridas upp* av en *partner*. Varför skulle en partner agera hämmande gentemot Ryssland? Varför ens nämna att *armarna inte kan vridas upp* om det inte är möjligt eller aktuellt? Denna fras är ännu ett exempel på *lingvistisk* modalitet, alltså ett uttryck om

¹⁴² Dictionary.com, hämtad 2013-11-19 från dictionary.reference.com/browse/personification

hur någon önskar att världen såg ut. I detta fallet önskar Putin med sin metonymi om starka armar att det var sant Ryssland var så mäktigt att det kunde agera fritt i Europa. Hade det verkligen förhållit sig så, då hade Putin inte behövt uttala denna motsägelsefulla mening. Mer specifikt kan man beteckna Ryssland som en metonymi för en person. Eller så kan man välja att se armarna som en synekdoke¹⁴³, en stilfigur där en del av något används för att beskriva det hela, då dessa här symboliserar en hel handlingskraftig kropp. Man kan även klassa denna putinism som personifikation då mänskliga egenskaper tillskrivs ett så pass abstrakt begrepp som Rysslands armar.

Detta var inte första gången Putin använde sig av personifikation med *Ryssland* som aktiv komponent. Redan 1999, i samband med Andra Tjetjenien-kriget, uttalade han följande: "Россия может подняться с колен и как следует огреть." ("Ryssland kan ställa sig upp från knäna och drämma till ordentligt.")

Дубина власти (Maktens träpåk)

Situationskontext

Uttalandet görs av Putin under en intervju för *Le Figaro* den 26e september 2000.

Я не скажу, что существуют два непримиримых врага — с одной стороны, государство, а с другой — олигархи. Я думаю скорее, что **государство держит в руках дубину, которой бьёт всего один раз. Но по голове.**

Jag säger inte att det finns två oförsonliga fiender, staten å ena sidan och oligarkerna å andra sidan. Jag tänker snarare att staten **i händerna håller en träpåk, som slår endast en gång. Men i huvudet.**

Kommentarer över språk och retorik

Putin använder en metafor för vad som för gemene ryss kan uppfattas som ett instrument för laglydnad och rättvisa i samhället. Valet faller på en personifikation av staten, gestaltad som en jätte svingande en träpåk. Metaforer som denna används generellt för att framkalla patos hos åhörarna, och metaforen har i detta fallet genom sin grovhet och enkla formulering mycket stort chockvärde. Glivinska-Kotinya anser att ordet klubba i Ryssland associeras med ett politiskt verktyg eller medel för att hålla lagförbrytare i schack. Det är ett verktyg för bedöva motståndaren, men det är inte dödligt. Med detta vill Putin visa, menar hon, att man i Ryssland inte avrättar brottslingar utan

¹⁴³ Synekdoke är ett underbegrepp till stilfiguren metonymi, se Robbjens, 2010.

straffar dem rättvist med syftet att upprätthålla lag och ordning.¹⁴⁴

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen

Frasen *дубина власти* (*maktens träpåk*) ger vid sökning i korpusen inga träffar. Söker man på endast *дубина* (*träpåk*) så dyker ordet upp i 293 dokument. Inget kan dock härledas till Putins uttalande.

Kommentarer

Močenov analyserar vad Putin ska ha menat med denna metafor, och menar att den hade en direkt och en indirekt betydelse. Först är det en hänvisning till åklagarmyndigheten som sökt att åtala två vid den tiden kända oligarker för grov ekonomisk brottslighet. I bredare bemärkelse är den en påminnelse om de verktyg som finns till hands för statsmakten för att handla emot politiska opponenter.¹⁴⁵

5.6 Ordspråk

I en kort artikel om ryska ledares förkärlek till användandet av ordspråk tar McKenna upp några exempel på ordspråk av Putin och under vilka omständigheter de uppstod.¹⁴⁶ McKenna menar att Putin är den sista i en lång rad av ryska ledare ända sedan Ivan den fjärde¹⁴⁷ som låtit sitt språk berikas med det ryska språkets rika flora av ordspråk. Till denna skara räknar McKenna många av ledarna under 1900-talet, med kända namn som Lenin, Stalin, Hruščev och Gorbačev. McKenna skriver vidare om Putin att med den finess och enkelhet som presidenten använder ordspråk vid sina publika uttalanden, syns det att Putin uppenbarligen är väl bekant med ryska talesätt. I *Russian-English Dictionary of Idioms* katalogiseras 13000 ryska idiom under 6900 poster.¹⁴⁸ Som framgår av detta kapitel så har Putin en förmåga att ta till ordspråk så ovanliga att de många gånger inte finns med i nyss nämnda uppslagsverk.

Щука и карась (Gäddan och karpnen)

¹⁴⁴ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 35.

¹⁴⁵ V. Močenov et. al. *Dubina vlasti*. Nacional'naja političeskaja ènciklopedija. 2002, hämtad 2013-07-04 från politike.ru/dictionary/865/word/dubina-vlasti-dubinka-vlasti

¹⁴⁶ K.J. McKenna, "Fishing in muddy waters": Vladimir Putin takes on Russia's twentieth-century proverbial "oligarchs", *Proverbium, yearbook of international proverb scholarship*, 2001.

¹⁴⁷ Mer känd som Ivan den förskräcklige.

¹⁴⁸ Lubensky, 1995.

Situationskontext

Press-konferens i Kreml juni 2001.

Я давно знаю Бориса Абрамовича, он неумный и неугомонный человек.., который всегда кого-то назначает и кого-то свергает. Пусть трудится. **На то и щука в море, чтобы карась не дремал.**

Jag har känt Boris Abramovič länge, han är en ihållig och rastlös person.. som hela tiden tillsätter någon och avsätter någon. Låt honom jobba. **Gäddan finns i havet just därför att karpn inte ska slumra till.**

Kommentarer över språk och retorik

Ur ett ryskt samlingsverk för ordspråk, *Slovar' poslovic i pogovorok*, står att läsa följande:¹⁴⁹

НА ТО И ЩУКА В МОРЕ, ЧТОБЫ (чтоб) КАРАСЬ НЕ ДРЕМАЛ.

Следует быть всегда настороже. Обычно говорится тогда, когда кого-л., потерявшего осторожность, обманули, провели. Он плут и вор, но не злостный вор, а добродушный, хороший. Он сплутует, смошенничает, обведет, если можно,— на то и щука в море, чтобы карась не дремал,— но сплутует добродушно. Энгельгардт, Из деревни.

ДÄRFÖR FINNS GÄDDAN I HAVET: SÅ ATT KARPEN INTE SLUMRAR TILL.

Man måste alltid vara på sin vakt. Uttalas vanligtvis då någon mister sin försiktighet, blir lurad och blåst. Han är skurk och tjuv, men inte en ihärdig tjuv utan en godhjärtad och bra. Han ställer till det, fuskar och fintar, om det är möjligt. Just därför finns gäddan i havet, för att hålla karpn vaken, men gäddan ställer till det av välvilja. Engelhardt, Från landsbygden.

Uttrycket är så pass ovanligt att det inte heller förekommer i uppslagsverket över ryska idiom av Lubensky, därav hänvisningen till uppslagsverk på internet.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

26 träffar varav inga kan härledas till Putins uttalande.

На зеркало нечего пенять (Ingen vits att skylla på spegeln)

Situationskontext

Möte i Kreml med representanter för storföretag juli 2000.

На зеркало нечего пенять... Это государство вы сами и формировали через подконтрольные вам политические структуры.

¹⁴⁹ Slovar' poslovic i pogovorok, *Na to i ščuka v more*. hämtad 2013-07-18 från slovarick.ru/649/

Ingen vits att skylla på spegeln... Denna stat har ni själva utformat genom av er kontrollerade politiska strukturer.

Kulturkontext

McKenna skriver att Putins hade bjudit in 21 affärsmän i syfte att förklara den nya politiska hållning som nu skulle tillämpas på oligarker i Ryssland.¹⁵⁰ Affärsmännen, förklarar McKenna, hade blivit ofantligt rika under 1990-talets avregleringar och privatiseringar, dock inte på ett lagligt sätt. Putins budskap var att affärsmännen inte längre skulle blanda sig i statsangelägenheter. Därmed öppnade Putin sitt anförande på ovanstående sätt, med ett ordspråk lånat från inledningen på en Gogol-pjäsa, McKenna citerar: *Нечего на зеркало пенять, коли рожа крива.* (Ingen vits att skylla på spegeln om det är din egna käft som är sned.) Uttrycket förekommer inte i uppslagsverket över ryska idiom av Lubensky.

Семеро с сошкой (Sju med plogar)

Situationskontext

Intervju för ryska journalister december 2000.

В советское время мы так напугали мир, что это привело к созданию военных блоков. Пошло ли это на пользу, — конечно, нет. Но 10 лет назад мы почему-то решили, что нас так любят, как будто семеро — с сошкой, а мы одни с ложкой.

På Sovjet-tiden skrämde vi världen så till den grad att det ledde till skapandet av militärblock. Var det till någon hjälp? Självklart inte. Men för tio år sedan bestämde vi av någon anledning att vi var så omtäckta, som att det var sju med plogar, och bara vi som hade skeden.

Putin syftar på Sovjetunionens sammanbrott tio år tidigare. Han beskriver medlemsstaterna som en familj om sju, där han målar upp en sarkastisk bild av att de andra medlemsstaterna (alla utom Ryssland) är de som sliter med plogar och föder familjen, medan Ryssland är det enda landet med en sked till att nyttja de andras frukt.

Kommentarer över språk och retorik

Ur *Slovar' poslovic i pogovorok*, står att läsa följande:¹⁵¹

ОДИН С СОШКОЙ, <А> СЕМЕРО С ЛОЖКОЙ.

¹⁵⁰ McKenna, 2001.

¹⁵¹ Slovar' poslovic i pogovorok, *Odin s soškoj (a), semero s ložkoj*. hämtad 2013-07-18 från slovarick.ru/771/

Работает один, а кормятся его трудом многие. Преступно сидеть на шее мужика, а надобно делать все для того, чтобы мужику легче жилось..— Понял, брат? Выходит: «Один с сошкой, семеро — с ложкой». Значит: он [мужик] работает, а мы — шарлатаним.¹⁵²

EN MED PLOG, OCH SJU MED SKED.

En arbetar men många lever på hans insats. Att kriminellt parasitera på någon, och samtidigt göra allt för att denne man ska ha ett lättare liv. - Uppfattat, broder? Slutsats: ”En med plog, sju med sked.” Det vill säga han [mannen] arbetar och vi utnyttjar.

Av ovanstående exempel framgår att Putin i sitt uttalande tagit sig friheten att ändra ordningen i ordspråket så att betydelsen blir den motsatta och så att hans resonemang ska bli mer uppseendeväckande. Uttrycket förekommer inte i uppslagsverket över ryska idiom av Lubensky.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Detta ordspråk verkar inte alltför vanligt, sökning på endast *med plog, c сошкой* gav sex träffar.

Två av dessa träffar är ur Maxim Gorkijs verk *Klim Samgins Liv*, och två andra träffar är publicerade efter det att Putin använt ordspråket.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Если мы напрямую заключаем контракты, то мы отвечаем за сроки, за качество, за обслуживание, а «Рособоронэкспорт» — только за свои комиссионные. Он нам не очень-то и нужен. Также не нужны и в новом концерне «Оборонительные системы». Правильно говорится в русской поговорке, что один с сошкой, а семеро с ложкой.¹⁵³

Om vi ingår avtal direkt, då vi är ansvariga för villkoren, för kvaliteten, för tjänsterna, och ”Rosoboronexport” enbart för sin provision. Detta är ingenting vi särskilt behöver. Likaså behövs i den nya koncernen inte ”Försvarssystem”. Det är så sant som man säger i det ryska ordspråket, en med plog och sju med sked.

От мертвого осла им уши (Från den döda åsnan får de öronen)

Situationskontext

Uttalandet gjordes av Putin på redaktionen för tidningen *Komsomolskaja Pravda* maj 2005 angående Lettlands anspråk på en rysk gränskommun.

От мертвого осла им уши, а не Пыталовский район!

¹⁵² М. Горький. *Беседы о ремесле*, 1931.

¹⁵³ Стратегии объединения. Воздушно-космическая оборона, 2001.

Från den döda åsnan får de öronen, och inte Pytalovskij kommun!

Fleischmann beskriver en del av händelserna bakom Putins irritation.¹⁵⁴ De baltiska staternas NATO-an slutning 2004 har ogillats starkt av Ryssland och när Lettland dessutom gjorde anspråk på en gränskommun kunde Putin inte dölja sin irritation. Gränstvisterna löstes 2007 med ett bilateralt avtal som befäste befintliga gränser. Tre år senare skulle Putin återigen uttrycka sin irritation över vad som enligt hans mening är absurda gränstvister mellan de baltiska staterna och Ryssland:¹⁵⁵

Знаете ли Вы, что, например, прибалтийские страны вообще не являются стороной Договора?... Это значит, в соответствии со старой версией Договора все прибалтийские государства входят в Прибалтийский военный округ Советского Союза, и я должен назначать там командующих округами. Но это же бред, в конце концов.

Visste ni till exempel, att de baltiska länderna inte alls utgör parter i fördraget? ... Detta innebär, i enlighet med den gamla versionen av fördraget att alla de baltiska staterna ingår i det baltiska militärområdet i Sovjetunionen, och att jag måste utse en regional befälhavare där. Men det är ju så klart rent nonsens.

Kulturkontext

Citatet om åsnan och dess öron kommer från en kultförklarad roman från 1928 med titeln *Двенадцать стульев (Tolv stolar)* skriven av Ilf och Petrov, i vilken frasen upprepas ett par gånger.
156

Kommentarer över språk och retorik

Denna putinism utgör ett grovt val av ordspråk, inga träffar återfinnes i ordspråksordboken. Och att döma av de få träffar man får i korpusen så verkar detta vara ett tämligen ovanligt ordspråk. Det är dock ett gott exempel på Putins förkärlek till det dramatiska och det groteska. Glivinska-Kotinya vidhåller att Putin här använder sig av sin *державный тон*, vars svenska direktöversättning blir det något klumpiga *statlig ton* eller *statsmannaton*.¹⁵⁷ Det rör sig om en högtravande ton där han befäster för sig själv och åhörarna den ryska statens stabila position i världen. Uttrycket förekommer inte uppslagsverket av Lubensky.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Tre träffar.

¹⁵⁴ Fleischmann, 2010, s. 183-188.

¹⁵⁵ Fleischmann, 2010, s. 336.

¹⁵⁶ I. Ilf & E. Petrov, *Dvenadtsat' stul'ev*, 1928, Bagrius, Moskva

¹⁵⁷ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 48.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Если рано или поздно последний их свитер с погонами понадобится вам, чтобы не замёрзнуть неведалеке от Антарктики (или в Заполярье), то хер вы без масла получите или от мёртвого осла уши, а не тепло и заботу, вот вам крест на ближайший вам храм любой религии.¹⁵⁸

Om du förr eller senare kommer att behöva deras sista tröja med axelband, för att inte förfrysa när du är i närheten av Antarktis (eller Arktis), så får du inte ett skit utan olja, du får den döda åsnans öron, men inte värme och omsorg, här är ett kors på kyrkan närmast dig i valfri religion.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

За это время Александр Смоленский, правда, успел дать интервью Wall Street Journal, в котором посулил кредиторам «СБС-Агро» «от мертвого осла уши».¹⁵⁹

Under denna tid lyckades dock Alexander Smolenskij ge en intervju för Wall Street Journal, där han lovade långivare för "SBS-Agro" "den döda åsnans öron".

Товарищ волк знает, кого кушать (Kamrat varg vet vem han ska äta)

Situationskontext

Uttalande angående västmaktens utgifter för krigsmateriel maj 2006.

Товарищ волк знает, кого кушать - кушает и никого не слушает.

Kamrat varg vet vem han ska äta, han äter och lyssnar inte på någon.

Putin klagar över hur USAs försvarsbudget är 25 gånger större än Rysslands. Därefter faller han kommentaren om vargen för att lyfta fram vad han tycker är USAs burdusa förhållningssätt till andra länder.

Kulturkontext

Det finns i Ryssland en gammal rolig historia som Putins uttalande baseras på.

¹⁵⁸ T. Solomatina, *Devjat' mesjacev, ili "Komediya ženskih položenij"*, 2010.

¹⁵⁹ N. Iogansen, *Každому – po sposobnostjam. Ėffekt obvala rublja v raznyh sferah èkonomiki* "Izvestija", 2001.

Попали волк, лиса и заяц в яму-ловушку. Сидят, выбраться не могут. А кушать хочется. Волк и спрашивает - кого есть будем? На что лиса отвечает (косясь на зайца): "Товарищ Волк знает, кого есть!"¹⁶⁰

En varg, räv och hare föll ner i en grop. De sitter där och kan inte ta sig ut. Och hunger faller in. Vargen frågar: - Vem ska vi äta upp? Räven svarar (sneglandes på haren): "Kamrat Varg vet som ska ätas upp!"

Kommentarer över språk och retorik

Uttalandet i sin helhet är en personifikation, i detta fall att ge djur mänskliga egenskaper. Första halvan av Putins uttalande utgår alltså från den här roliga historien. Den andra halvan av uttalandet påminner om följande aforism: *А Васька слушает, да ест.* svenska: *Ja Vas'ka (namn på en katt) hör, men fortsätter äta.* Det är en aforism som används i situationer där förebråelser uttalas för döva öron. Putin uttalar med detta och föregående exempel mycket ovanliga meningar och man kan fråga sig hur han kan besitta en sådan kunskap, att han med sådan enkelhet kan manipulera ovanliga aforismer genom kombinationer och spegelvändningar. Uttrycket förekommer inte i uppslagsverket av Lubensky.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Ett exempel hittat i nationalkorpusen, baserat på en annan variant av skämtet ovan.

— Бэээ, мэээ... — жалобно заблеял козленок. — Что «бээ», что «мээ»? Товарищ волк знает, кого кушать!¹⁶¹

- Bäää, määä ... bräkte geten beklagande. - Vaddå "bä", vaddå "mä"? Kamrat varg vet vem han ska äta!

С миру по нитке – голому рубаха (Från alla en tråd: det blir en skjorta för den nakne)

Situationskontext

Uttalande av Putin under en intervju för ryska tv-kanalen RTR angående olyckan med ubåten "Kursk" i augusti 2000.

Пытаются, я бы даже сказал грубее, раздувать какие-то политические жабры для того, чтобы заработать капитал какой-то или решить какие-то групповые интересы. И правы те, кто говорит, что в первых рядах защитников моряков как раз и оказались те люди, которые длительное время способствовали развалу армии, флота и государства. Некоторые из них даже по миллиону собрали. **С миру по нитке –**

¹⁶⁰ *Anekdoty iz Rossii*, hämtad 2013-07-20 från www.anekdot.ru/an/an0409/t040914.html#2

¹⁶¹ *Kollekcija anekdotov: "organy"*, KGB, 1956-1991.

голому рубаха. Луше бы они продали свои виллы на средиземноморском побережье Франции и Испании. Только тогда им бы пришлось объявить, почему вся эта недвижимость оформлена на подставные фамилии и на юридические фирмы. А мы, наверное, задали бы вопросы, откуда деньги. Ну, да Бог с ними».

Man försöker, jag skulle till och med vilja säga ännu grövre, blåsa upp politiska gälar för att tjäna in kapital eller lösa grupperingars intressefrågor. Och rätt har de som säger att i främsta ledet av försvarare av sjöman står just de människor som under lång tid möjliggjorde sammanfallet av armén, flottan och staten. Några av dem samlade till och med ihop millioner. **Från alla en tråd: det blir en skjorta för den nakne.** Det skulle varit bättre om de sålde sina villor på franska och spanska medelhavskusten. Först då skulle de bli tvungna att deklarerat varför alla dessa fastigheter är skrivna på falska efternamn och juridiska firmor. Och vi skulle antagligen fråga varifrån pengarna kom. Gud bevare dem.

Kommentarer över språk och retorik

Uttrycket kan på ryska användas i sin helhet men meningen framgår även om man endast använder första halvan, *från alla en tråd*, vilket påminner om det svenska uttrycket *många bäckar små*. I uppslagsverket över ryska idiom framgår att det rör sig om talspråk.¹⁶²

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Sökning ger 47 träffar, dock inget som kan kopplas till Putins uttalanden.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Первыми забили тревогу питерское "Единство" и нижегородская "Крона", которые, перебиваясь с воды на хлеб, с миру по нитке искали средства для поездки на очередной тур первенства.¹⁶³

De som först slog larm var Petersburgs ”Enighet” och Nizhnij Novgorods ”Krona”, som hankar sig fram från vatten till bröd, från alla en tråd, sökte medel för att åka på nästa omgång av mästerskapet.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

С миру по нитке. Ученые обосновали эффективность разоружения России в среду в ИМЭМО РАН прошла презентация сборника статей, в которых дается оценка эффективности международной помощи в деле реализации российских разоруженческих программ.¹⁶⁴

Från alla en tråd. Forskare har visat att effekten av nedrustning i Ryssland på onsdagen vid IMEMO RAN, under presentationen av en samling artiklar som utvärderar effekten av internationellt stöd i genomförandet av de ryska nedrustningsprogrammen.

¹⁶² Lubensky, 1995, s. 372.

¹⁶³ J. Dud', *Mini-istorija. Kak otečestvennyj zalnyj futbol terjaet den'gi, populjarnost' i buduščee*, 2006.

¹⁶⁴ D. Litovkin, *S miru po nitke. Učenyje obosnovali effektivnost' razoruženija Rossii*. 2002.

5.7 Liknelse

Det gäller här att inte blanda samman begreppen liknelse och metafor. Den grundläggande skillnaden är att en liknelse använder orden *som* eller *likt* för att jämföra två saker, medan en metafor helt enkelt föreslår att olika fenomen är desamma. Definitionen av liknelse i Nationalencyklopedin är som följer: *term inom den vidare kategorin bildspråk. Ett visst begrepp, sakledet, belyses genom att sammanställas med ett annat, bildledet...* Metafor däremot, definieras enligt NE på följande sätt: *stilterm, ett bildligt uttrycksätt där likheter eller inre överensstämmelser motiverar att en företeelse byts ut mot någon annan.* Putin använder sig i många av exemplen i detta arbete av metaforer, men under denna rubrik ges särskild uppmärksamhet till liknelser.

Как швейцарские часы (Som en schweizisk klocka)

Situationskontext

Möte med deltagarna i ”Valdais” internationella diskussionsklubb i Sotji september 2007.

Я бы хотел, чтобы правительство в Москве, региональные власти и федеральные органы власти в территориях Российской Федерации, как швейцарские часы, молотили, не переставая, вплоть до выборов и сразу после выборов, в период между мартом и маем 2008 года.

Jag skulle önska att regeringen i Moskva, regionala myndigheter och federala maktorgan inom Ryska Federationens territorier tickade som en schweizisk klocka, utan att upphöra, fram till valen och direkt efter valen, fram till perioden mellan mars och maj 2008.

Putin uttalar med denna liknelse en önskan och indirekt en intention att den politiska makten ska arbeta felfritt och exakt i en tidsperiod fram till valet för att säkra regeringsmakten.

Kommentarer över språk och retorik

Denna putinism kommenterar Glivinska-Kotinya kortfattat med att påpeka att presidentens uttalande inte utgör en direkt order, men väl en dold sådan. Verbet *молотить*. sv. *hamra* eller *bulta*, påpekar hon vidare innehar betydelser av att arbeta intensivt och energiskt.¹⁶⁵ I Lubensky återfinnes uttrycket: (vardagligt) *как часы работать, действовать* (att fungera, gå som en

¹⁶⁵ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 43.

klocka).¹⁶⁶ Däremot nämns inte *schweizisk*.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Sökning ger fyra träffar, alla utgivna innan Putins egna uttalande.

Exempel ur nationalkorpusen.

Полюбовался еще раз на ратушу — петух на часах с позолоченным циферблатом запоеет и захлопает жестяными крыльями ровно в шесть, когда я начну лекцию. Немцы точны, как швейцарские часы.¹⁶⁷

Jag beundrade återigen, på stadshuset, den tupp som på urtavlan med förgylld urtavla sjunger och klappar sina vingar av blockplåt exakt klockan sex, när jag startar föreläsningen. Tyskarna är exakta som schweiziska ur.

Пахать как раб на галерах (Plöja som en galärslav)

Situationskontext

Vid en presskonferens i Kreml i februari 2008.

Мне не стыдно перед гражданами, которые голосовали за меня дважды, избирая на пост президента Российской Федерации. Все эти восемь лет я пахал, как раб на галерах, с утра до ночи, и делал это с полной отдачей сил.

Jag skäms inte inför de medborgare som röstade på mig två gånger, och valde mig till posten som president i Ryska Federationen. Alla dessa åtta år plöjde jag som en galärslav, från morgon till kväll, och jag gjorde det med alla mina krafter.

Kommentarer över språk och retorik

Putin säger inte här: *rodde jag som en galärslav utan plöjde jag som en galärslav*. Vid en första anblick kan detta tyckas vara ett felaktigt använt verb, men Putin har åtskilliga gånger visat prov på sin förmåga att manipulera fraser för att väcka patos. Dock har verbet *пахать* (*plöja*) två betydelser enligt *Den stora akademiska ordboken över ryska språket*¹⁶⁸: 1. *взрыхлять* (*lossa*), *возделывать землю для посева* (*bereda mark för att så*) 2. *работать много, напряженно, до сильной усталости* (*arbeta mycket, stressat, till svår trötthet*) i *Norstedts ryska ordbok* står att läsa att den primära betydelsen är *plöja*, men att det i stark vardagliga situationer även betyder *slita och släpa, knoga*. Uttalandet visar än en gång på presidentens förkärlek till det alldagliga eller grova.

¹⁶⁶ Lubensky, 1995, s. 776.

¹⁶⁷ S. Esin, *Marburg*, 2005.

¹⁶⁸ Gorbačevič, 2006.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Inga träffar vid sökning av *раб на галерах* i sin helhet. Uttrycket är tydligen ovanligt.

Efterkommentar

Putins politiska motståndare Boris Nemtsov och Leonid Marinok gav 2012 ut ett dokument med den ironiska titeln *Žizn' raba na galerah (dvortcy, jachty, avtomobili, samolety, i drugie aksessuary)*. (*Livet som galärslav (slott, yachter, bilar, flygplan och andra accessoarer)*), i vilket de räknar upp all lyx som Putin omger sig med.¹⁶⁹

5.8 Situationsbaserad humor

Vad är humor? Berger menar att det finns tre accepterade grundteorier som söker att ur en psykologisk aspekt definiera hur humor uppstår.¹⁷⁰ De kallas för *incongruity (inkongruens)*, *superiority (överlägsenhet)*, och *relief theory (lättnadsteori)*. Ett enklare svenskt ord för inkongruens är motsägelse eller bristande överensstämmelse. Det är en omfattande teori med historiska förespråkare som Immanuel Kant och Sören Kierkegaard. Huvuddraget i teorin är att humor är en produkt av inkongruens, mer exakt ambivalens, logiska omöjligheter, irrelevans och/eller olämplighet. Teorin om överlägsenhet menar att humor uppstår i ögonblick där vi känner oss överlägsna andra. De gamla antika filosoferna, menar Berger, var förespråkare av idén att det är former för aggressivitet gentemot andra som föder humorn. Den sista teorin, den om lättnad, kopplas oftast till psykologer som Sigmund Freud, som såg humor som ett förlösande av spänningar, skapade av förtryck. Avslutningsvis konstaterar Berger att det är svårt att tydligt definiera humor till en enda av de tre teorierna.

Она утонула (Den sjönk)

Situationskontext

Uttalandet görs av Putin under en intervju för CNNs Larry King 8e september, 2000. Larry King frågar vad som hände med ubåten Kursk som sjönk några veckor innan intervjun. Det finns rikligt med videoklipp på internet från intervjun.

¹⁶⁹ B. Nemtsov och L. Martinok, *Žizn' raba na galerah (dvortcy, jachty, avtomobili, samolety, i drugie aksessuary)*, 2012, hämtad 2013-07-23 från www.putin-itogi.ru/rab-na-galerah/#auto

¹⁷⁰ A.A. Berger, *An anatomy of humor*. New Brunswick, U.S.A. : Transaction Publishers, cop, 1993, s. 2.

Larry King: Tell me, what happened with the submarine?

Putin: Она утонула.

Larry King: Berätta, vad hände med ubåten?

Putin: Den sjönk.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpuserna

Frasen *она утонула* dyker upp i 24 dokument. Av dessa är endast tre kopplade till Putin, de andra har inget med Putin att göra. Det är ett allt för alldagligt och enkelt uttryck för att man meningsfullt ska kunna kolla upp genom google hur det har använts efter Putin.

Om man söker på *она утонула (den sjönk)* får man 1 900 000 träffar.¹⁷¹ Om man därtill exkluderar *Путин (Putin)* ur sökningen så att uttrycket söks på utan inblandande av mannen som gav upphov till frasen får man 1 530 000 träffar.

Exempel 1 ur nationalkorpuserna.

Ведь что вообще произошло со школой, когда возник кентавр Минобрнауки? Используя президентской лексикон, можно ответить, «Она утонула».¹⁷²

Vad hände överhuvudtaget med skolan när utbildningsministeriets kentaure dök upp? Om man använder sig av en presidents ordförråd så kan man svara att ”den sjönk”.

Ovanstående exempel är direkt kopplat till situationen i vilken frasen för första gången yttrades. Så även med de andra exemplen.

Exempel 2 ur nationalkorpuserna.

Что произошло с подводной лодкой «Курск»? – «Она утонула». Если бы спросили у В.В. Путина, что произошло с Карелией, он бы наверное, ответил в том же ключе: «Она замерзла».

Vad hände med ubåten ”Kursk”? – ”Den sjönk”. Om vi hade frågat V.V. Putin vad som hände med Karelen så skulle han väl i samma anda svara: ”Det förfrös”.

Kommentarer över språk och retorik

Putinismen är ett exempel på inkongruens då det uppstår en bristande överensstämmelse mellan lyssnarnas förväntningar och svaret. Putins provocerande svar kunde ha tolkats som ett försök att driva med den tragiska händelsen och döden, allt i enighet med den svarta humorns natur.

¹⁷¹ hämtad 2013-06-15

¹⁷² E. Bunimovič, och A. Zverev, *Buržuj iz 1 "B" "Russkij kur'er*, 2005.

Glivinska-Kotinya menar att denna *lakonism*, (ett kort och kärnfullt uttryck)¹⁷³ för många ryssar framstod som cynisk och inhuman men att folket med tiden kommit att uppfatta uttalandet som dubbelbottnat. Det av Putin avsiktligt korthuggna svaret lät amerikanerna förstå att tragedin inte var något som Ryssland ville återuppleva eller ens diskutera.¹⁷⁴

Det sista exemplet från korpusen, *Она замерзла (Det förfrös)*, är en variation på det ursprungliga uttrycket. Därmed kan konstateras att Putins uttalande utgör en s.k. *прецедентный текст* (föregångs-) eller (*prejudikativ text*), det vill säga en text eller ett uttryck som är så allmänt känt och accepterat i en språkkultur att man kan referera till det för andra situationer, såsom skett här.

Efterkommentarer

Milašina skrev för *Novaja Gazeta* 2002 att förtroendet för Putin aldrig varit lägre än de dagarna i augusti 2000, alltså vid tillfället för olyckan med Kursk.

Мы до сих пор возмущаемся пляжным поведением Путина в Сочи и необъяснимой улыбкой после слов «она утонула» в интервью американскому телеведущему.

Vi är fortfarande ursinniga på Putins ”strandiga” beteende i Sotji och det oförklarliga leendet efter orden ”den sjönk” i intervjun för amerikansk tv.¹⁷⁵

Vidare skrev tidningen att Putin efter det inte gjort liknande uttalanden, utan ska efter detta insett allvaret i händelserna och hanterat situationen därefter. Kursk bärgades från botten av Barents Hav och kvarlevande släktingar fick ett utomordentligt stöd.¹⁷⁶

Погружение (Sjunka ner)

Situationskontext

Putin skulle i ett senare skede svara de som kritiserat honom för inaktivitet under krisen med ubåten. Under en intervju för *Corriere della Sera* får han frågan varför han inte lämnade Sotji under tragedins första dagar.

Качество моего погружения в эту проблему не зависело от моего географического местонахождения.

Min möjlighet att sjunka ner i det här problemet var inte avhängig av mitt geografiska läge.

¹⁷³ Definition enl. Nationalencyklopedin, hämtad 2013-10-28 från www.ne.se/sok?q=lakonism

¹⁷⁴ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 56.

¹⁷⁵ Vid tiden för olyckan var Putin i semesterorten Sotji i södra Ryssland. Han avbröt inte sin sejour direkt utan stannade kvar i Sotji under olyckan. Kommentatorn insinuerar med *strandiga beteende* att Putin opassande fortsatt sin semester och legat kvar på stranden under tiden för en nationell katastrof.

¹⁷⁶ E. Milašina, *Она утонула. Сегодня – вторая годовщина гибели "Курска"*, 2002, hämtad 2013-06-15 från <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/58n/n58n-s16.shtml>

Kommentarer över språk och retorik

Putins godtycklighet att använda humor i detta läget visar på hans nivå av arrogans, och här passar Bogomolovas term *misstag på det stilistiska planet* bra.¹⁷⁷

Putin använder svart humor för att förvirra och tysta sin opponent. Han har vid upprepade tillfällen uppvisat denna tillrättavisande ton gentemot mot andra i närvaro av media. Det utgör ett av hans verktyg för att befästa sin auktoritära ställning inför sina väljare.¹⁷⁸

Сюда смотреть (Titta hitåt)

Situationskontext

Uttalandet var riktat till hälsoministern Jurij Ševčenko vid ett möte i statliga rådet och säkerhetsrådet, november 2003. Ševčenko var upptagen i ett entusiastiskt meningsutbyte med energiminister Igor Jusufov och ministern för vetenskap och industri, Andreij Fursenko. Putin förargades över att inte all uppmärksamhet var riktad mot honom medan han talade.

Сюда нужно смотреть! И слушать, что я говорю! А если неинтересно, значит пожалуйста...

Hitåt ska man titta! Och lyssna på vad jag säger! Och om det är ointressant, så varsågod...
(Putin nickade mot dörren)

Även om Putin gärna tilltalat journalister i sådan ton så var detta fallet första gången som han använde ett dylikt grepp gentemot just politiker-kollegor.¹⁷⁹

Kommentarer över språk och retorik

I detta exempel på rent talspråk, använder sig Putin av en uppläxning, eller vad Glivinska-Kotinya kallar *назидательный тон* (*didaktisk ton*).¹⁸⁰ Det rör sig således om den instruerande och ibland nedsättande (som i detta fallet) tonen hos en överordnad lärare.

Снег будет¹⁸¹ (Snön kommer)

¹⁷⁷ Se kapitel 5 i denna uppsats, *мочить в сортире* (*knäppa på dass*): kommentarer.

¹⁷⁸ Fleischmann, 2010, s. XX

¹⁷⁹ Newsru.com, *Putin vyšel iz cebja*, 2003, hämtad 2014-02-23 från www.newsru.com/russia/13nov2003/outofhim.html

¹⁸⁰ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 43.

¹⁸¹ Även om Putin inte uttalar just *снег будет* (*snö kommer*), så har uttalandet blivit känt och benämns med den formuleringen.

Situationskontext

Uttalandet görs av Putin under en presskonferens i juli 2007 för att stötta Rysslands ansökan om att få hålla Vinter-OS i Sotji 2014.

На побережье вы можете наслаждаться прекрасным весенним днём, в то время как в горах — настоящая зима. Я там катался на лыжах шесть или семь недель назад, и я знаю **настоящий снег гарантирован**.

På kusten kan ni avnjuta en vacker vårdag samtidigt som det i bergen är riktig vinter. Jag åkte skidor där för sex eller sju veckor sedan och jag vet att **äkta snö är garanterad**.

Kommentarer över språk och retorik

Uttalandet var ursprungligen på engelska och vad Putin säger med brutet uttal är följande:

On the seashore, you can enjoy a fine spring day, but up in the mountains – it's winter. I went skiing there six or seven weeks ago, and I know real snow is guaranteed.¹⁸²

Inget spektakulärt uttalande, och om man tittar på videoklipppet med framförandet är det mest dramatiska presidentens engelska uttal med sin kraftiga ryska brytning. Så varför har detta uttalande kommit att betraktas som en putinism? Det finns med på flertalet listor på internet och i litteratur som en av Putins aforismer väl värd att minnas. Kanske är det för Putins självgodaste min när han mot slutet av meningen garanterar snö som tillsammans med hans maktfullkomlighet gör hela situationen komisk. Det är alltså situationen och inte ett ord eller fras i sig som skapar denna putinism.

Efterkommentarer

Putin har på senare tid gjort fler och fler framträdanden på engelska, det är möjligt att hans rådgivare har påtalat fördelarna med att nå ut till de stora massorna i väst under så allvarliga konflikter som t.ex. Syrienkriget.

Березовский – это кто? (Berezovskij.. vem är det?)

Situationskontext

Uttalandet gjordes under en presskonferens med journalister i Moskva juli 2001.¹⁸³

¹⁸² Youtube, *Full version of Putin speech*, 2007, hämtad 2013-11-14 från www.youtube.com/watch?v=_aNo3DxWaW4

¹⁸³ Youtube, *Boris Berezovskij èto kto?*, 2010, hämtad 2013-09-21 från www.youtube.com/watch?v=qxKDFyvTOS0

Борис Березовский? Это кто? Вы все время говорили, что это бывший секретарь Совета безопасности, потом бывший кто-то еще, сейчас он бывший кто? Бывший депутат Государственной Думы? Это тоже, вроде, как-то подзабылось?

Boris Berezovskij, vem är det? Ni har hela tiden sagt att han är före detta sekreterare i Säkerhetsrådet, sedan före detta något annat, och nu före detta vad? Före detta deputerad delegat i Statsduman? Det har också glömts bort på något sätt?

Kommentarer över språk och retorik

Låtsad omedvetenhet om en politisk motståndare kan inte syfta till annat än att förringa eller förminska denne. Putin drar dessutom ut på förolämpningen över flera meningar, där han upprepar konceptet, eller använder sig av vad som inom retoriken kallas för en *hammare*.¹⁸⁴ Presidenten bankar in budskapet att Berezovskij inte ens är en motståndare värdig att ens komma ihåg.¹⁸⁵

Efterkommentarer

Detta var inte första gången Putin använt sig av detta grepp av låtsad minnesförlust eller okunskap. USAs motsvarighet till vice-utrikesminister Talbott beskriver hur Putin ska ha använt sig av samma knep i juni 1999.¹⁸⁶ Det var under förhandlingar om Kosovo mellan USA och Ryssland som Talbott mötte Putin i sin roll som företrädare för FSB och säkerhetsrådet. Putin ska ha sökt avvärja en upptrappning av konflikten de två stormakterna emellan, trots tilltagande hotfull retorik från bl.a. överstegeneral Leonid Ivašov, som då satt på en hög post i ryska försvarsministeriet. Talbott beskriver hur Putin talade med mycket lugnande röst som en läkare till en patient. Putin insisterade på att status quo skulle upprätthållas, och frågade: ”Vem är förresten denne Ivašov?” Talbott uppfattade Putins ton som att det inte rörde sig om en retorisk fråga utan en uppriktig förundran över identiteten hos denne trestjärniga general, försvarsministeriets huvudrepresentant i Černomyrdins delegation, samma Ivašov som de senaste veckorna figurerat rikligt i medierna. Sakwa menar vidare att Putin senare skulle fortsätta att använda detta grepp som president vid frågor som rörde självklara angelägenheter. Förutom incidenten med Talbott tar Sakwa upp när Putin använt greppet då han informerats om gripandet av oligarken Vladimir Gusinskij i Spanien år 2000.

¹⁸⁴ Robbjens, 2010. För mer om repetition se www.changingminds.org/techniques/general/repetition/repetition.htm hämtad 2010.04.28

¹⁸⁵ Berezovskij skulle senare gå i landsflykt till Storbritannien, anklagad i Ryssland för förskingring och penningtvätt. The Guardian, *Boris Berezovskij: timeline*, 2013, hämtad 2013-09-21 från www.theguardian.com/world/2013/mar/23/boris-berezovsky-timeline-found-dead

¹⁸⁶ Sakwa, 2007, s. 16.

Не буду говорить с каким, не скажу в какой

(Jag berättar inte med vem, jag säger inte vilken)

Situationskontext

Uttalandet gjordes för den Armeniska tidskriften *Novoje Vremja* 2004.

Я вот разговаривал с одним директором, **не буду говорить с каким**. Он всю жизнь работал в отрасли, **не скажу в какой**.

Jag har här pratat med en direktör, men **jag berättar inte vem**. Han har hela livet jobbat i en bransch, **jag säger inte vilken**.

Kommentarer över språk och retorik

Här bidrar Putins hemlighetsmakeri till komik.

Возможности и для государства (Möjligheter även för staten)

Situationskontext

Uttalandet gjordes på ett möte för presidentiella säkerhetsrådet i november 2001.

У нас страна огромных возможностей не только для преступников, но и для государства.

Vårt land har enorma möjligheter inte bara för brottslingar, utan även för staten.

Ett tragikomisk uttalande som återspeglar ryska nationens tillstånd efter det socialt och ekonomiskt katastrofala 1990-talet.

Kommentarer över språk och retorik

Komiken i uttalandet uppstår på grund av en oväntad vändning som tillåter olika tolkningar. Prepositionsfrasen *для государства (för staten)* står i samma syntaktiska position som prepositionsfrasen *для преступников (för brottslingar)*, då de har samma rektion¹⁸⁷ till huvudordet *возможности (möjligheter)*. Den komiska effekten är byggd på syntax och kontrasten mellan etablerade och möjliga pragmatiska tolkningar: möjligheter som landet erbjuder för brottslingar jämförs implicit med de möjligheter som staten har. Statens positiva roll ifrågasätts implicit i kontexten av brottslingarnas negativa gärningar. Förståelsen av detta uttalande är starkt bunden till

¹⁸⁷ Rektion är ett syntaktisk begrepp som betecknar förhållandet mellan huvudord och underordnade satsled, för mer se: sv.wikipedia.org/wiki/Rektion

extralingvistiska faktorer och kunskapen om landets tillstånd.

5.9 Skämt och ironi

Dmitriev och Walker skriver att humor har blivit en grundläggande del av den politiska processen där den agerar för att överbrygga gapet mellan allvar och skratt.¹⁸⁸ Politisk humor rensar samhället och skyddar befolkningen mot auktoritära intressen, utan att i sig vara aggressivt. Ivan den förskräcklige tas upp som den förste ryske politikern att använda sig av humor såsom skiftningar mellan låtsad ödmjukhet och arrogans, hyckleri och ironi för att driva med sina offer. Däremot har det inte funnits många i historien som kunnat kombinera rollen som både storpolitiker och känd satiriker eller humorist. Dmitriev och Walker citerar Ciceros klassiska argument för vikten av humor i politiken. Cicero skrev att talaren behöver framkalla skratt av flera anledningar. Skrattet gör inte bara mottagarna vänligt inställda till talarens åsikter, utan förringar framförallt opponentens argument och person. Få grepp är så effektiva till att få mottagarna att glömma vad opponenten sagt, till att avvärja anklagelser som annars inte är lätta att motbevisa. Fleischmann påvisar ironins kraft att underminera motståndarens kredibilitet och framkalla välvilja för talaren.¹⁸⁹ Putin däremot, fortsätter han, är inte så benägen att använda ironi i sina tal, något som avspeglas i de få exempel som behandlas i denna uppsats.

Definitionen av ironi är när den uttalade huvudmeningen och den underliggande meningen i ett budskap inte är desamma. Cassirer framför att grunden för ironi är att uttala något som man inte bokstavligen menar, där mottagaren förhoppningsvis förstår det egentliga budskapet.¹⁹⁰ Han fortsätter med att argumentera för att ironi är intressant ur ett stilteoretiskt perspektiv eftersom uppfattningen av det egentliga budskapet kräver en djup kunskap om situationen och språket i vilket uttalandet uppstår. Mottagaren måste förstå uttalandet bokstavligt, sen även situationen och så slutligen talarens egentliga avsikt. Alla dessa faktorer gör effekten av ett ironiskt budskap svår att förutspå avslutar Cassirer. I Putins fall är detta extra svårt då uttalandena ska tolkas av så många mottagare, och inte bara de med rysk språkkultur.

Имена? Явки? Фамилии? (Namn? Tillhåll? Efternamn?)

Situationskontext

¹⁸⁸ Dmitriev & Walker, 2008, s. 73.

¹⁸⁹ Fleischmann, 2010, s. 334.

¹⁹⁰ P. Cassirer, *Stil, stilistik & stilanalys*. Natur och Kultur, 2003, s. 217.

Uttalandet är svaret på en fråga om mänskliga rättigheter i Tjetjenien under en presskonferens på temat Ryssland – EU i Bryssel 2001.

Вы говорите о нарушениях прав человека. Чьих прав? Конкретно? Имена? Явки? Фамилии?¹⁹¹

Ni talar förbrytelser mot mänskliga rättigheter. Vilkas rättigheter? Konkret? Namn? Tillhåll? Efternamn?

Till Putin ställdes enligt nätcommentatorn *Memoid*, upprepade frågor på temat mänskliga rättigheter i Tjetjenien under denna konferens som främst skulle handla om Rysslands och EU:s relationer. Till slut tröt presidentens tålamod och han svarade på detta skarpa sätt.¹⁹²

Kommentarer över språk och retorik

Putin tar här rollen som förhørsledare och vänder en fråga ifrån journalisten tillbaka mot denne. Putin väljer att använda det ryska ordet *явка*, vilket är intressant. Enligt *Norstedts ryska ordbok* betyder det *1. närvaro, inställelse, 2. hemligt möte, hemlig mötesplats (konspiratoriskt)*. Putin uppmanar skämtsamt journalisten att berätta namnen och geografiskt tillhåll för dessa människor som journalisten tycks oroa sig för. Hos åhöraren målas bilden upp att det är konspiratoriska terrorister som journalisten har lierat sig med. Resultatet av vändningen blir onekligen komiskt, ett hot förklätt i ett skämt. Sakwa påpekar att det att svara på en fråga med en fråga är ett hos Putin vanligt och väldokumenterat knep.¹⁹³ För en rysk lyssnare kan innehållet och formen i detta uttalande utgöra ett exempel på en självironi, då det har tydliga anspelningar på Putins bakgrund i den ryska säkerhetstjänsten.

Разведчики (Agenter)

Situationskontext

Uttalandet gjordes under intervju för ryska tv-kanalerna ORT och RTR december 2001.

Я не очень был взволнован тем, что ночевал на ранчо у Буша. Он должен был сам думать, что будет, если он пустил к себе бывшего сотрудника разведки. Но и сам Буш – сын бывшего главы ЦРУ. Так что мы были в семейном кругу и чувствовали себя неплохо.

Jag var inte så värst orolig över att övernatta på Bush ranch. Han borde själv ha tänkt på vad som skulle kunna

¹⁹¹ Youtube, *Č'ih prav? Imena, javki, familii!*, 2010, hämtad 2013-09-23 från www.youtube.com/watch?v=fo7pUHv4c-U

¹⁹² *Memoid.ru*, 2011.

¹⁹³ Sakwa, 2007, s. 17.

hända om han släpper in en före detta underrättelseofficer. Men Bush är ju själv son till den förre CIA-chefen. Så det var familjärt och kändes bra för båda.

Kommentarer över språk och retorik

Ännu ett självironiskt uttalande som hör ihop tematiskt med föregående putinism.

Я читаю ваши мысли (Jag läser era tankar)

Situationskontext

Kommentar av Putin till den ekonomiske rådgivaren Andrei Illarionov under ett möte i november 2004.

Я читаю ваши мысли, и уже давно, и не только ваши.

Jag läser era tankar, sedan länge, och inte bara era.

Kommentarer över språk och retorik

Även detta uttalande är självironiskt, se de två föregående exemplen.

Русская забава (Ett ryskt nöje)

Situationskontext

Uttalandet gjordes under möte på federal nivå april 2007.

Есть еще такая старинная русская забава - поиск национальной идеи...

Det finns fortfarande ett gammalt ryskt nöje - sökandet efter en nationell idé...

Kulturkontext

Fleischmann söker i kapitlet *Die Idee des Messianismus* förklara vad denna ryska idé kommer ifrån.¹⁹⁴ Det är ett vanligt koncept hos ryska filosofer där man försöker definiera det ryska folkets typiska ideologiska egenheter. Han nämner tanken om *богоизбранничество России среди народов* (det bland folk av gud utvalda Ryssland), och tanken om ett messianskt uppdrag. Ryssland ser sig bl.a. efter Konstantinopels fall 1453 som hörnstenen i den ortodoxa kyrkan.

Kommentarer över språk och retorik

¹⁹⁴ Fleischmann, 2010, s. 248.

Man får anta att Putin med ironi vill påpeka att sökandet efter en nationell idé hittills inte gått så väl.

Uttryckets förekomst i ryska nationalkorpusen.

Sökning på *русская забава* ger 5 träffar i 3 dokument.

Exempel 1 ur nationalkorpusen.

Старинная русская забава — лапта — тоже довольно быстро восстанавливает былую популярность.¹⁹⁵

Ett gammalt ryskt nöje - brännboll - återfår snabbt sin forna popularitet.

Exempel 2 ur nationalkorpusen.

Внутри надежды на непонятно что содержится еще одна исконно русская забава — вера в халяву.¹⁹⁶

Inuti hoppet på det oförståeliga som innehöll ett annat urgammalt ryskt nöje – tron på gratisluncher.

После смерти Махатмы Ганди (Efter Mahatma Gandhis död)

Situationskontext

Uttalandet gjordes under en konferens för ett G8-möte i Tyskland 2007. En journalist frågar Putin vad han anser om att Gerhard Schröder kallat honom för sann demokrat.

Являюсь ли я демократом чистой воды? Конечно, я абсолютный и чистый демократ. Но вы знаете, в чём беда? Даже не беда, трагедия настоящая. В том, что я такой один, других таких в мире просто нет. Посмотрим, что творится в Северной Америке — ужас один: пытки, бездомные, Гуантанамо, содержание под стражей без суда и следствия. Посмотрите, что происходит в Европе: жестокое обращение с демонстрантами, применение резиновых пуль, слезоточивого газа то в одной столице, то в другой, убийства демонстрантов на улицах. Я про постсоветское пространство вообще уже не говорю. Была одна надежда на ребят с Украины, но и те просто полностью себя дискредитировали, там дело идёт просто к сплошной тирании. Полное нарушение Конституции, всех законов и так далее. После смерти Махатмы Ганди поговорить не с кем.

Är jag en sann demokrat? Visst, jag är en total och sann demokrat. Men vet du vad som är olyckligt? Inte ens olyckligt utan en verklig tragedi. Det faktum att jag ensam är sådan, andra sådana finns helt enkelt inte i världen. Se på vad som händer i Nordamerika - rena skräcken: tortyr, hemlöshet, Guantánamo, frihetsberövande utan rättgång. Se vad som händer i Europa: grym behandling av demonstranter, användning av gummikulor, tårgas än i en huvudstad än i en annan, dödande av demonstranter på gatorna. Jag talar inte ens

¹⁹⁵ В. Rudenko, och S. Fokin, *Vozvraščenie russkoj lapty*, 2006.

¹⁹⁶ Pjatoe izmerenie, 8 *Blagorodnyh nedostatkov Sovremennogo Iskatelja*, 2003.

om det postsovjjetiska området. Det fanns hopp om kompisarna från Ukraina, men även de har helt misskrediterat sig själva, situationen där går mot allomfattande tyranni. Fullständig överträdelse mot konstitutionen, alla lagar och så vidare. Efter Mahatma Gandhis död finns ingen att prata med.

Kommentarer över språk och retorik

Putins omnämnande av Mahatma Gandhi som en själsfrände är antagligen inte menat ironiskt, något som transkriberingen på presidentens hemsida vittnar om, då uttalandet där inte censurerats.¹⁹⁷

6 Slutsatser och diskussion

Efter att ha kategoriserat och analyserat denna mängd uttalanden kan man se vissa mönster träda fram. Som framgår i detta arbete, samt vilket bekräftas av Glivinska-Kotinya, har en stor del putinismen uppstått under Putins presskonferenser, och dessa har ägt rum under vad hon kallar ”sansade och trevliga omständigheter”.¹⁹⁸ En tolkning av vad Glivinska-Kotynja menar med sådana omständigheter skulle kunna klargöras av följande resonemang av Potsar, som framför att de flesta av ryska språkvetare klagar över vad de anser vara ett politiskt förfall av den ryska talkulturen, från Sovjet-tiden fram till idag. Att politiker till och med har slutat med korrekt uttal av ord, kasus och betoning. Hon håller med om att så är fallet och förklarar fenomenet med ett enkelt konstaterande: sovjetisk retorik var nästan alltid skriftlig och i förväg kontrollerad:

Кто бы пустил к трибуне в Советское время, человека с импровизацией какой-то, не написанный заранее и там может быть не подтвержденный где-то? Вряд-ли этого было-бы возможно.¹⁹⁹

Vem skulle under sovjet-tiden ha låtit podiet intas av en person med en improvisation som inte var skriven i förväg och kanske inte verifierad någonstans? Det skulle knappast varit möjligt.

Så är inte fallet idag. Numera är retoriken verbal och i en mycket högre grad improviserad, fortsätter hon. För uttalanden på högsta nivå lever fortfarande den i förväg nedskrivna retoriken kvar, men även där finns inslag av improvisation. Enligt Potsar leder alltså ökad frigjordhet och improvisation till lägre nivåer av språklig korrekthet. Det klingar väl med Dmitriev och Walkers tankar om att invektiva uttalanden ofta är just spontana.

¹⁹⁷ Kremls arkiv, utdrag från 2007, hämtad 2013-03-18 från archive.kremlin.ru/appears/2007/06/04/0727_type63379_132615.shtml

¹⁹⁸ Glivinska-Kotynja, 2011, s. 53.

¹⁹⁹ Potsar, *Brutalizmy Putina*. 2009, hämtad 2013-04-29 från www.youtube.com/watch?v=bqH2oz8WosQ

Note that invective is not always planned in advance; it is frequently spontaneous, unintentional, and reflects a high level of emotional stress of a speaker who is unable to restrain it. As a result, words are said that sometimes lead to negative consequences for the speaker himself. Offensive language can also be a reflection of a disdainful, disrespectful attitude toward a political adversary.²⁰⁰

Den politiska retoriken, menar Potsar, har de senaste decennierna frigjorts i takt med att det politiska livet frigjorts. Retorikens frigörelse är således en avspegling av demokratiseringsprocessen avslutar Potsar.

Då blir frågan vad Putin valt att använda denna nya frihet till? Som denna uppsats har visat använder sig Putin gärna av bildspråk i form av liknelser och metaforer, många av dem tämligen ovanliga. Även ordspråk används vid upprepade tillfällen. McKenna ger en utförlig analys av presidentens förkärlek till ordspråk:²⁰¹ ”Clearly in control of a carefully-crafted repertoire of Russian proverbial wisdom which he [Putin] planned to utilize (...)”. Men i denna uppsats om putinismen pekar mycket snarare mot en mindre generös slutsats om den litterära vokabulär som någon ryss språkbärare, däribland även Putin, rimligtvis kan besitta.

Gorbanevskij argumenterar att långt ifrån alla uttalanden av Putin är rena improvisationer, även om de uttalats i en informell miljö, varpå hänvisning ges till en hemlig källa som påstår sig veta, efter många års arbete för Jeltsin, Putin och Medvedev, att förhållandet mellan ”hemmagjorda förberedelser” och improvisationer är omkring 1:3. Gorbanevskij tar upp exempel på avancerade ordspråk och historiska hänvisningar, med ett frågande resonemang om huruvida det inte är presidentens talskrivare som ligger bakom en del av konstruktionerna.²⁰² Man får alltså anta att en del av de putinismen som behandlats även i denna uppsats är planerade.

Men om de nu är planerade, varför då dessa grovheter? Dessa udda uttalanden, tillsynes ovärdiga en statsledare? Kunde inte Putin hålla sig till avancerade idiom och tjugiga ordlekar istället för brutalismer, ironi och sarkasm? Den politiske kommentatorn Erofeev ger oss svaret: invektiv är i Ryssland ett effektivt sätt att skapa resonans.²⁰³ (Det är språket för förtryck, ordergivning och förvisning, ett ålderdomligt språk. Putin är som en vandrande samling uttryck från ungdomsvärlden- och kriminella världen.) Av analysen i detta arbete att döma har ordspråk inte framkallat i närheten av den resonans som Putin uppnått genom användandet av invektiv. Sammanställningen av

²⁰⁰ Dmitriev & Walker, 2008, s. 72.

²⁰¹ McKenna, 2001.

²⁰² Newru.com, *Žurnalisty sobrali "putinizmy" i "medvedizmy" ètogo goda, a jazykovedy prokomentirovali*. 2008, hämtad 2013-01-10 www.newsru.com/russia/31dec2008/yazik.html

²⁰³ Newru.com, *Vladimir Putin kak šutnik i znatok uličnogo slenga*, 2006, hämtad 2013.01.10 www.newsru.com/background/21apr2005/poutine.html

putinismen på internet förstärker denna tes, det framgår tydligt vilka medel som framkallar mest resonans. Det är främst invektiven och de olämpliga ordvalen i Putins språk som skapar resonans, som blir *prejudikativa*. I de fall Putin använder sig av ordspråk, liknelser och mer högrävande språk så är det fortfarande så att det är de formuleringar som innehåller något med chock-värde som i efterhand har lyckats ta plats bland det som senare kommit att klassas som putinismen.

Den kvantitativa analysen i denna uppsats byggde dels på korpusundersökningen dels på sammanställningen av putinismernas popularitet på Internet. Det är svårt att bedöma av antalet korpusträffar hur populära vissa putinismen kan sägas vara, då ovanligare ordval av Putin som sedan kommit att bli väldigt populära självklart får färre träffar i korpusen än vanligare ordkombinationer eller idiom. Däremot ger sammanställningen av internetlistorna en klar fingervisning om att det är de mest brutala uttalandena som är de populäraste, därav hamnar *Мочить в сортуе (Knäppa på dass)* och *Про обрезание (Om omskärelse)* på delad första plats.²⁰⁴

En av uppsatsens frågeställningar var varför Putins uttalanden levt vidare i det ryska språket? Som uppsatsen visat beror det på deras ovanliga slagkraft och variation, det icke förutsägbara. Från de kallaste byråkratiska tonfall, över till ordspråk och sedan invektiv. Från de mest formella och korrekta av formuleringar till de mest hårresande brutalismen en statsledare kan tänkas uttala. Putins bedrift ligger i hans förmåga att hitta en balans mellan dessa lingvistiska motpoler. Språkbruk som för en annan politiker i bästa fall varit smått löjligt och i värsta fall politiskt självmord är för Putin ständigt tillgängliga medel, och däri består det unika med hans språk. Dessa medel används för att skapa en språklig bild av Putin, det som på ryska kallas för *rečevoj imidž (språklig bild/karaktär)*. *Imidž* är lånat från engelskans ord *image* som på svenska betyder bild eller föreställning. Begreppet används rikligt i ryskan bland journalister, sociologer, politiska experter o.s.v. Oftast beskriver det skapandet av en konstgjord föreställning av en politikers framtoning. Man genererar en extern bild för att skapa vissa intryck, åsikter och attityder hos andra. Genom användandet av propaganda, reklam, traditioner och fördomar tar man fram en uppsättning egenskaper i syfte att skapa en viss inställning hos massan gentemot en viss person.²⁰⁵ En språklig karaktär kan förändras och förbättras med tiden samtidigt som objektet i stort sett är detsamma. Det är upp till skaparen eller skaparna av karaktären att vårda och utveckla framtoningen, vilket inte nödvändigtvis behöver vara förankrat i riktiga egenskaper hos individen som karaktären skapats för.²⁰⁶

Putins språkliga karaktär finns i mångt och mycket representerad i de olika roller som han antar i sina uttalanden. Som nämnts så är det rollerna av den tyste och envise, den moderna politiska

²⁰⁴ Se bilaga A.

²⁰⁵ Birža kursovih i diplomnyh proektov, *Rečevoj imidž kak sredstvo sozdanija blagoprijatnogo obraza politika*, 2013, hämtad 2014-03-31 från www.webkursovik.ru/kartgotrab.asp?id=68239

²⁰⁶ Wikipedia, *Imidž*, hämtad 2014-03-31 från ru.wikipedia.org/wiki/Имидж

aktören, folkhemsbyggaren, hans oförutsägbarhet, och sist men inte minst hans tendens till språklig brutalitet. Putin har på ett skickligt och professionellt sätt använt sig av dessa språkliga roller för att skapa en mångsidig bild av sig själv som person och politisk ledare. Hans osedvanliga uttalanden som blev bevingade ord och aforismer, dessa putinismer, har ideligen genererat en resonans som utgjort ett av de främsta medlen för skapandet av denna karaktär, gestalten Putin.

7 Referenser

Litteratur

Akademija Nauk SSSR, *Slovar' sovremennogo russkogo literaturnogo jazyka*. Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, 1960.

Asher, R.E. *The encyclopedia of language and linguistics*. 1. ed. Oxford: Pergamon Press, 1994.

- Bahtin, M.M. *Èstetika slovesnogo tvorčestvo*. 2.a uppl. M. Izdatel'stvo "Iskusstvo". Moskva, 1986.
- Berger, A.A. *An anatomy of humor*. New Brunswick, U.S.A.: Transaction Publishers, cop. 1993.
- Birža kursovih i diplomnyh proektov, *Rečevoj imidž kak sredstvo sozdanija blagoprijatnogo obraza politika*. 2013, hämtad 2014-03-31 från www.webkursovik.ru/kartgotrab.asp?id=68239
- Bogaturov, A. *Pjat' sindromov Jel'cina i pjat' obrazov Putina. (Retro-perspektiva ličnostnoj diplomatii v Rossii)* Moskovskij Centr Karnegi, Tom 6, no 2, 2001, hämtad 2013-03-20 från www.obraforum.ru/bogaturov7.htm
- Bogomolova, O.V. Nizkij stil' politčeskogo jazyka. *Russkaja Reč'*, vol 2, mars, 2002, s. 126-127.
- Bunimovič, È. *Volščebnyj jazyk Putina*. Geopoètičeskij server Krymskogo kluba. 2004, hämtad 2013-01-05 från liter.net/=/Sid/conversations/sid_soob2004-01_bunimovich.htm
- Cassirer, P. *Stil, stilistik & stilanalys*. Natur och Kultur, 2003.
- Cursorinfo.co.il, *Èhud Barak rešil vmeste s Putinyom "močit' v sortire" terroristov*. 2009, hämtad 2013-01-12 från cursorinfo.co.il/news/novosti/2009/01/27/barak-zitet-putin
- Dmitriev, A.V. & Walker, J. E. Humor and Politics. *Russian Social Science Review*, vol 49. nr 1, januari-februari, 2008, s. 53-89.
- Dragosei, F. och Venturini, F. *"Il futuro della Russia è in Europa"*. *Intervista a Putin*. Corriere della Sera. Esteri. 2003, hämtad 2013-07-24 från www.corriere.it/Primo_Piano/Esteri/2003/11_Novembre/04/putin.shtml
- Efremova, T.F. *Tolkovyj slovar' slovoobrazovatel'nyh edinic russkogo jazyka*, Moskva "Russkij jazyk", 1996.
- Èho Buk *Putinki – kratkij sbornik izrečenij prezidenta (pervyj srok)*. Moskva: Èho Buk, 2004.
- Elistratov, V.S. O soderžanii termina "jazykovaja politika" v načale XXI veka // *Vestnik Centra meždunarodnogo obrazovanija Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta*. Lingvokul'turologija. - MGU — V. 2. 2009, s. 86-89.
- Fleischmann, E. *Das Phänomen Putin, Der sprachliche hintergrund*. Leipziger Universitätsverlag 2010.
- Gavrilova, M.V. *Nekotorye čerty rečevogo portreta pervogo prezidenta rossii B.N. El'cina*. Ural'skij centr. Pervogo prezidenta roccii B.N. El'cina. 2013, hämtad 2014-02-20 ural-yeltsin.ru/news/date20139/page2/document4064/
- Glivinska-Kotynja, Ju. *Fenomen rečevogo portreta Putina*. Leipzig: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2011.
- Gorbačevič, K.S. *Bol'šoj akademičeskij slovar' russkogo jazyka*. Rossijskaja akademija nauk, 2005.
- Hazagerov, G. *Ritorika Lenina i Stalina*, 2011, hämtad 2014-02-03 från www.youtube.com/watch?v=Hh6NRVA4oBI

- Hellspång, L. & Ledin, P. *Vägar genom texten, Handbok i brukstextanalys*, studentlitteratur, Lund, 1997.
- Hägg, G. *Praktisk Retorik*. Wahlström & Wikstrand, 1998.
- Ilf, I. & Petrov, E. *Dvenadtsat' stul'ev*, Bagrius, Moskva, 1928.
- Izvestia.ru, V. Putin: "Nužno verit' v horošee i projavit' silu i volju", 2006, hämtad 2014-03-02 från izvestia.ru/news/318423
- Jarceva, V.N. *Lingvističeskij Enciklopedičeskij Slovar'* Moskva : Sovetskaja ènciklopedija, 1990.
- Jarov, S. Ritorika Voždej: V.I. Lenin i I.V. Stalin kak oratory. *Zvezda*. Žurnalnyj Zal, 2007, 2014-02-21, <http://magazines.russ.ru/zvezda/2007/11/ia11.html>
- Kanapatskaja, Z.I. "Novaja Frazeologija" i problema ee perevoda v SMI. (na primere "Putinizmov" i "Bušizmov"). Minsk. 2011, hämtad 2013-01-07 från elib.bsu.by/handle/123456789/10664
- Kazanskij, B. *Reč' Lenina. Opyt ritoričeskogo analiza*. Polit.ru, 2004, hämtad 2014-02-10 från polit.ru/article/2004/04/22/kazan/
- Kolesnikov, A. *Izrail' ne priznal Romana Abramoviča*. Gazeta Kommersant, 2006, hämtad 2013-11-13 från www.kommersant.ru/doc/714519
- Koteyko, N. Och Ryazanova-Clark, L. The path and building metaphors in the speeches of Vladimir Putin: Back to the future? *Slavonica*, Vol.15 No. 2, 2009, s. 112-127.
- Krasnyh, V.V. Sistema precedentnyh fenomenov v kontekste sovremennyh issledovanij. *Filologija*. 2 uppl. 1997, s. 124.
- Lehfeldt, W. "Jazyk sovetskoj èpohi" ili "novojaz"? *Russian Linguistics* (2001) volym 25, uppl. 2. 1998, sid 243-253.
- Lenin, V.I. O političeskom značenii brani. *Trudovaja Pravda*. No 23, PSS, femte utgåvan, band 25, 1914, s. 241-243.
- Levikova, S.I. *Bol'šoj slovar' molodezhnogo slenga*. Moskva: FAIR-PRESS, 2003.
- Litnevskaja, E.I. Stilevaja neodnorodnost' teksta kak norma, kommunikativnaja neudača, jazykovaja igra i primeta idiosilja. // *Mir lingvistiki i kommunikacii: èlektronnyj naučnyj žurnal*. - Tver': TGSHA, TIPLiMK, - V. 4 (21). 2010.
- Lubensky, S. *Russian-English dictionary of Idioms*. Random House. New York, 1995.
- Newsru.com, *Vladimir Putin kak šutnik i znatok uličnogo slenga*. 2006, hämtad 2013-01-10 från www.newsru.com/background/21apr2005/poutine.html
- Newsru.com, *Žurnalisty sobrali "putinizmy" i "medvedizmy" ètogo goda, a jazykovedy prokomentirovali*. 2008, hämtad 2014-03-17 www.newsru.com/russia/31dec2008/yazik.html

Marklund Shaparova, Elisabeth, et. al., *Norstedts Ryska Ordbok*. Norstedts Akademiska Förlag, 2006.

McKenna, K.J. "Fishing in muddy waters": Vladimir Putin takes on Russia's twentieth-century proverbial "oligarchs". *Proverbium, yearbook of international proverb scholarship*. The university of Vermont, 2001.

McNeal, R.H. *The Bolshevik Tradition: Lenin, Stalin, Khrushchev, Brezhnev*. Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliffs, New Jersey, 1975.

Memoid.ru, *Šutki i metaforij v vyskazyvanijah Vladimira Putina*. 2011, hämtad 2014-02-28 från http://www.memoid.ru/node/Shutki_i_metaforij_v_vyskazyvaniyah_Vladimira_Putina

Milašina, E. *Ona utonula. Segodija – vtoraja godovščina gibeli "Kurska"*. 2002, hämtad 2013-06-15 från <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/58n/n58n-s16.shtml>

Nacionalnyj korpus russkogo jazika. hämtad 2013-02-10 från www.ruscorpora.ru/corpora-intro.html

Nemtsov, B och Martinok, L. *Žizn' raba na galerah (dvortcy, jahty, avtomobili, samolety, i drugie aksessuary)*, 2012, hämtad 2013-07-23, www.putin-itogi.ru/rab-na-galerah/#auto

Newsru.com, *Putin vyšel iz cebja*. 2003, hämtad 2014-02-23 från www.newsru.com/russia/13nov2003/outofhim.html

Newru.com, *Vladimir Putin kak šutnik i znatok uličnogo slenga*. 2005, hämtad 2013-11-10 från www.newsru.com/background/21apr2005/poutine.html

Novaja Gazeta, *"Čtoby močit' v sortire, nado kak minimum sortir postroit"*» Politika. Intervju. 2012, hämtad 2013-11-14 från www.novayagazeta.ru/politics/50640.html

Ožegov, S.I. och Švedlova, N.Ju. *Tolkovij slovar' russkogo jazyka*. Rossijskaja Akademija Nauk. Institut russkogo jazyka: Rossijskij fond Kultury, 1993.

Panorama.ru, *Kharakter Putina*, 2000, hämtad 2014-03-20 från www.panorama.ru/works/putin/harakt00.html

Petrova, N.V. Èvolucija ponjatija precedentyj tekst. *Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo lingvističeskogo universiteta. 2 uppl*, 2010, hämtad 2014-02-08 från cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-ponyatia-pretседentnyy-tekst

Potsar, A. *Brutalizmy Putina*, 2009, hämtad 2013-04-29 från www.youtube.com/watch?v=bqH2oz8WosQ

Potsar, A. *Preemnik Ivanov*, 2007, hämtad 2013-11-19 från potsar.ru/media/censor/59_preemnik_ivanov.html

Potsar, A. *Putin ne šutit*. Politsensura.ru, 2007, hämtad 2013-01-07 från http://www.politsensura.ru/eling/putin_ne_shutit.php

Pöppel, L. *The Rhetoric of Pravda Editorials*. Stockholms Universitet. Almqvist & Wiksell

International, 2007.

Robbjens, K.K. *Rysk politisk retorik*. Göteborgs Universitet, 2010.

Sakwa, R. *Putin: Russia's Choice*. 2nd ed., Taylor and Francis, 2007.

Šklovskij, V.B. Sechs Essays. Boris Eichenbaum. Stilistische Grundtendenzen in Lenins Sprache. *Volk und Welt Spektrum* : 19, 1970.

Sköldberg, E. *Korten på bordet*. Göteborgs Universitet. Meijerbergs institut för svensk etymologisk forskning, 2004.

Sloane, T.O. *Encyclopedia of Rhetoric*. Oxford University Press. New York, 2001.

Svenska Akademien, *Svenska Akademiens Ordbok*. Berlingska Tryckeriet i Lund, 1933.

Sovetskaja Ėnciklopedija, *Lingvističeskij Ėnciklopedičeskij Slovar'*. Moskva. Izdatel'stvo "Sovetskaja Ėnciklopedija", Institut Jazykoznanija AN SSSR, 1990.

Sošnikov, S. *Vse vykovyrjali iz nosa*. Vek, Politika, 2008, hämtad 2013-10-10 vek.ru/politika/2997-vsyo-vykovyryali-iz-nosa.html

The Guardian, *Boris Berezovskij: timeline*. 2013, hämtad 2013-10-11 från www.theguardian.com/world/2013/mar/23/boris-berezovsky-timeline-found-dead

Vajskopf, M. *Pisatel' Stalin*. M. Novoe lit. obozrenie. 2.a uppl. Jerusalem, 2002, s. 7.

Weisberg, J. The Complete Bushisms. I: *Slate Magazine*, 2009, hämtad 2013-01-18 från www.slate.com/articles/news_and_politics/bushisms/2000/03/the_complete_bushisms.html

Elektroniska uppslagsverk och samlingsverk

Anekdoty iz Rossii, hämtad 2013-07-20 från www.anekdot.ru/an/an0409/t040914.html#2

Dictionary.com, hämtad 2013-11-19 från dictionary.reference.com/browse/personification

V.S. Elistratov, *Slovar' russkogo argo*, 2002, hämtad 2014-05-30 från gramota.ru

Farlex, *The Free Dictionary*, hämtad 2013-07-24 från www.thefreedictionary.com/explicative

Грамота.py hämtad 2013-09-13 från gramota.ru

Kreml, President Rossii, *Stenogrammy*, hämtad 2013-07-20 från www.kremlin.ru/transcripts

Močenov, V. et. al. *Dubina vlasti*, Nacional'naja političeskaja ėnciklopedija, 2002, hämtad 2013-07-04 från politike.ru/dictionary/865/word/dubina-vlasti-dubinka-vlasti

Slovar' poslovic i pogovorok (i.d.) *Odin s soškoj (a), semero s lozhkoj*. slovarick.ru/771/

(hämtad 2013.07.18)

Slovar' poslovic i pogovorok, *Na to i ščuka v more*, hämtad 2013-07-18 från slovarick.ru/649/

Slovoborg, *Zhevat' sopli*, hämtad 2013-07-28 från
www.slovoborg.su/definition/Жевать+сопли

Stanford Encyclopedia of Philosophy, *Aristotle's Rhetoric*, 2010, hämtad 2013-10-10 från
plato.stanford.edu/entries/aristotle-rhetoric/

Svenska Nationalencyklopedin, hämtad 2013-07-28 från www.ne.se

Synonymer.se, Lexikon för svenska synonymer, hämtad 2013-07-28 från www.synonymer.se

Terra Linguistica, *Precedentnye teksty*, 2010, hämtad 2014-02-08 från
terralinguistica.ru/harbour/precedent_text.html

Tradicia, Russkaja ènciklopedija, *Močit' v sortire*, hämtad 2013-11-11 från traditio-
ru.org/wiki/Мочить_в_сортире

Vikislovar', *Sopli zhevat'*, hämtad 2013-07-20 från ru.wiktionary.org/wiki/сопли_жевать

Wikipedia, *Idiomatiska uttryck*, hämtad 2013-11-25 från
sv.wikipedia.org/wiki/Idiomatiska_uttryck

Wikipedia, *Imidž*, hämtad 2014-03-31 från ru.wikipedia.org/wiki/Имидж

Wikipedia, *Invective*, hämtad 2013-08-08 från en.wikipedia.org/wiki/Invective

Wikipedia, *Dysphemism*, hämtad 2013-11-19 från en.wikipedia.org/wiki/Dysphemism

Wikipedia, *Močit' v sortire*, hämtad 2013-11-04 från
ru.wikipedia.org/wiki/Мочить_в_сортире

Wikipedia, *Новояз*, hämtad 2014-02-07 från ru.wikipedia.org/wiki/Новояз

Wikipedia, *Putinizmy*, hämtad 2013-01-20 från http://ru.wikipedia.org/wiki/Путинизмы

Youtube, *Č'ih prav? Imena, javki, familii!*, 2010, hämtad 2013-09-23 från
www.youtube.com/watch?v=fo7pUHv4c-U

Youtube, *Full version of Putin speech*, 2007, hämtad 2013-11-14 från
www.youtube.com/watch?v=_aNo3DxWaW4

Youtube, *Boris Berezovskij èto kto?*, 2010, hämtad 2013-09-21 från
www.youtube.com/watch?v=qxKDFyvTOS0

Youtube, *Josef Stalin, utvalda fragment*, Video med tal av Stalin med stegring hämtad 2014-
02-05 från www.youtube.com/watch?v=1ur_S6R2sHc , se från 01:46

Youtube, *Lučie draki Žirinovskogo v prjamom èfire sbornik*, 2013, hämtad 2014-02-20 från www.youtube.com/watch?v=zsMyia47MwM

Youtube, *Putin o futbole – hvatit sopli ževat'*, hämtad 2013-07-24 från www.youtube.com/watch?v=c7ogAMVSHuo

Nationella korpusen över det ryska språket

(Национальный корпус русского языка, www.ruscorpora.ru)

Gel'fand, V.N. *Dnevniky (1944-1946)*, 2000.

Sergei Romanov. *Parlament*.

Volos, A. *Sirijskie rozy. "Novij mir"*, 1999.

Širokov, A. *Kavkaz nespokoen*, 2008.

Feodanov, Ju. *Igry v poddavki*, 2003.

Kollekcija anekdotov: "organy" KGB, 1956-1991.

Krivcov, A. *Babskaja zaščita demokratii*, 2002.

Andreevna, O. och Grigorij Tarasevič, *Otličniki s Manezhnoj, "Russkij reporter"* 3. uppl. (181), 2011.

Solzhenicyn, A. *V krugje pervom*, 1.a band.: 26-51, 1968.

Slapovskij, A. *Bol'shaja Kniga Peremen*, 2010.

Solomatina, T. *Devjat' mesjacev, ili "Komediya ženskih položenij"*, 2010.

Iogansen, N. *Každому – po sposobnostjam. Èffekt obvala rublja v raznyh sferah èkonomiki "Izvestija"*, 2001.

Dud', J. *Mini-istorija. Kak otečestvennyj zalnyj futbol terjaet den'gi, populjarnost' i buduščee*, 2006.

Litovkin, D. *S miru po nitke. Učenyje obosnovali èffektivnost' razoruženija Rossii*, 2002.

Esin, S. *Marburg*, 2005.

Bunimovič, E. och Zverev, A. *Buržuj iz I "B"* "Russkij kur'er", 2005.

Rudenko, B. och Fokin, S. *Vozvraščenie russkoj lapty*, 2006.

Pjatoe izmerenie, 8 *Blagorodnyh nedostatkov Sovremennogo Iskatelja*, 2003.

Mjukvara

Källor för bilaga A

politrington.ru/sitecontent/article/164/ åtkomst 2014-01-15

wikipedia.com/putinisms?? åtkomst 2014-01-15

www.anticompromat.org/putin/putinizmy.html åtkomst 2014-01-15

ru.loolz.org/index.php?title=Путинизмы åtkomst 2014-01-15

traditio-ru.org/wiki/Путинизмы åtkomst 2014-01-15

lichnosti.net/people_154-art_5894.html åtkomst 2014-01-15

8 Bilagor

Bilaga A — ett schema över putinismer

I denna bilaga har putinismerna rankats efter hur ofta de dyker upp i olika samlingslistor över putinismer på internet. Länkar till listorna återfinnes i slutet av denna bilaga samt i referenslistan.

Träffar	Putinism	Träffar	Putinism
5	Мочить в сортире	2	Товарищ волк знает, кого кушать
5	Про Обрезание	2	Сборище жирных котов
4	Схватить за одно место	1	Прежде всего голова
4	Она утонула	1	Настоящий мужчина
4	Сюда смотреть	1	Половые признаки
3	Дубина власти	1	Вонючие хрущевки
3	Ещё и подслушивают	1	Белый карлик
3	Раб на галерах	1	Последний секс
3	Снег будет	1	Двушечка
3	Уши осла	1	Бушу нелегко
2	Как швейцарские часы	1	Об объеме
2	Жевать сопли	1	Соединить отверку
2	Портреты на яйцах	1	Возможности для государство
2	Землю есть	1	Исполняющий президента
2	Размазали по бумажкам	1	Кто нас обидит
2	Выковырять со дна канализации	1	маскируются под полудохлых
2	Ручку верните	1	Выйдут — сядут.
2	Из желудка	1	Оголить спину армии.
2	Только в носу ковыряете там	1	как обойти закон
2	Пусть жену свою учат щи варить	1	Отторгать секс

Träffar	Putinism	Träffar	Putinism
1	прятаться по пещерам	1	самая главная наша задача
1	бессовестное дело	1	Жена увязалась
1	зablуждение массы населения	1	Она была бы дедушкой
1	раздувать хабры	1	Кто с каким-то гриппозным носом и со своими эротическими фантазиями лезет в чужую жизнь.
1	полный идиот	1	Осталось только в штаны наложить
1	фуражка и сапоги	1	Почему за одно?
1	С трудом переживаем изобилие	1	Раздать надо всё и разъехаться
1	Война войной	1	Деньги уже никому не нужны, это бумажки
1	Если мозги утекают, значит, они есть. Уже хорошо.	1	Где деньги, Зин?
1	увлекалась политической тряской	1	Кукловоды из-за границы
1	не скажу в какой	1	Мухи отдельно, котлеты отдельно
1	Я читаю ваши мысли	1	Замучаетесь пыль глотать, бегая по судам
1	голова отключается	1	Сапоги всмятку
1	Десять женщин изнасиловал!	1	А Европа нам отвечает: "ни-з-з-зя"
1	Русская забава	1	В этой стране ни фига нет
1	После смерти Ганди	1	Шакалят у посольств
1	таракан в бронированной банке	1	Это их хотелки
1	Диктатура закона	1	Нашли дураков
1	Олигархи должны быть равноудалены от власти.	1	чистая демократия
		1	зачистить все эти проблемы

politrington.ru/sitecontent/article/164/ åtkomst 2014-01-15

wikipedia.com/putinisms?? åtkomst 2014-01-15

www.anticompromat.org/putin/putinizmy.html åtkomst 2014-01-15

ru.loolz.org/index.php?title=Путинизмы åtkomst 2014-01-15

traditio-ru.org/wiki/Путинизмы åtkomst 2014-01-15

lichnosti.net/people_154-art_5894.html åtkomst 2014-01-15

Bilaga B — lista över putinismer i detta arbete 1999-2008

I samma ordning som de omnämns i detta arbete, se från kapitel 5.2.

5.2 Talspråk och grovt språk

Дурацкие вопросы (idiotiska frågor)

Дурацкие обязательства (idiotiska skyldigheter)

Нашли дураков (Den går jag inte på) (bokstavligen: hittade idioter)

Мочить в сортире (Knäppa på dass)

5.3 Vokabulär från fysiologin

Если будем сопли жевать годами (Om vi ska tugga snor i årtal) (Om vi ska dra ut på detta i årtal)

Все сопли жуем и политиканствуем (Alla tuggar snor och politiserar)

Все выковыряли из носа (De grävde ut allt ur näsan)

Схватили за одно место (Greppade på ett visst ställe)

Отторгать все, что связано с сексом (Avstöta allt som har med sex att göra)

Десять женщин изнасиловал (Våldtog tio kvinnor)

5.4 Metaforer

Раздуть жабры (Blåsa upp gälar)

Выковырять со дна канализации (Gräva ut från botten av avloppet)

5.5 Personifikation

Руки России (Rysslands armar)

Дубина власти (Maktens träpåk)

5.6 Ordspråk

Щука и карась (Gäddan och karpen)

На зеркало нечего пенять (Ingen vits att skylla på spegeln)

Семеро с сошкой (Sju med plogar)

От мертвого осла им уши (Från den döda åsnan får de öronen)

Товарищ волк знает, кого кушать (Kamrat varg vet vem han ska äta)

С миру по нитке – голому рубаха (Från alla en tråd: det blir en skjorta för den nakne)

5.7 Liknelse

Как швейцарские часы (Som en schweizisk klocka)

Пахать как раб на галерах (Plöja som en galärslav)

5.8 Situationsbaserad humor

Она утонула (Den sjönk)

Погружение (Sjunka ner)

Сюда смотреть (Titta hitåt)

Снег будет (Snön kommer)

Березовский – это кто? (Berezovskij.. vem är det?)

Не буду говорить с каким, не скажу в какой

Возможности и для государства (Möjligheter även för staten)

5.9 Skämt och ironi

Имена? Явки? Фамилии? (Namn? Tillhåll? Efternamn?)

Разведчики (Agenter)

Я читаю ваши мысли (Jag läser era tankar)

После смерти Махатмы Ганди (Efter Mahatma Gandhis död)